– ئەو شووی بەکابرایەکی سەرۆکی ئیزگەی ڕێگای ئاسن کردووە. کابرا بێوەمێردیک بوو خاوەنی سێ منداڵ و بەقەولی کولومبیا بۆتە قەرەواشی ئەم پیاوە. خزمەتکارێکە بەهەموو کارێ ڕادەگا. ئەم سەرۆک ئیزگەیە منداڵی نەگەرەکە. بۆ پێشگری لە منداڵبوون شتی وا بەکاردێنێ کە ویژدانی ئایینی کۆلومبیا لێی بێزارە. تووشی هەر کەس دەبێ دەردی دڵی لەکن دەکا. تەنانەت کار گەییوەتە ئاستێک کە قەشە بەناچاری دەستی گەیاندۆتێ. وای لێ هاتووە ئێستا نێوانی ئیزگەی ڕێگای ئاسن و کەنیسە بەتوندی تێکچووە.

کریستینا بەناڕەحەتییەکی تایبەتی کە ناتوانێ بیشارێتەوە گوێ دەداتە قسەکانی بیانکینا لە بارەی هاودەرسەکانی کۆنی خۆی. سوورایەکی کەم ڕوومەت و لاجانگەکانی لەژێر تاجی پرچە ڕەشەکانی ڕەنگ دەدەنەوە. دۆن پاولۆ هەروا خەریکی خوێندنەوەی کتێبی دوعای خۆیەتی.

کریستینا دەڵێ بیستوومە «ئادالجیزا»ش شووی کردووە.

بیانکینا دەڵێ: من و ئادالجیزا ماوەیەک دەزگیرانی پیاوێک بووین. ئەو لە ناوچەی «فوچینۆ» سەرۆکی شانەیەکی حزبی دەوڵەتی بوو. سەگبابێک بوو تای پەیدا نەدەبوو. دیارە من بۆیە وا ناڵێم چونکە «ئالجیزا»ی لە من پێ باشتر بوو، تەنانەت دەبێ دان بەوە دابنێم کە پاش ژنهێنانیش ساڵێکی تەواو شەوانی چوار شەمۆ دەهاتە میوانخانەی «تورنسول» و شەو لەگەڵ من ڕایدەبوارد. لە ترسی ئەوە نەوەک دەردەسەری بۆ پوورم پێک بێنێ، بوونی ئەو سەگبابەم قبووڵ دەکرد. ئاخرەکەی وەک هەموو دەزانن سەبارەت بەسامانی باوکی «ئادالجیزا»ی هێنا بوو. باوکی یەک لە مودیرەکانی بانگی کشتوکاڵی ویلایەت بوو. کاتێکی بانگی کشتوکاڵ بەسترا «ئادالجیزا» ناچار بوو بۆ ڕزگاری باوکی لە زیندان بەشە میراتی دایکی لەم ڕێگایەوە فیدا بکات. پاش ئەو ڕۆژە ئادالجیزای فەقیر مێردی نەدیتەوە. ئێستا لەبەر ڕێک نەکەوتنی ئەخلاقی بەقانوون لێک جیابوونەوە.

کریستینا دەپرسێ:

– کەوابوو ئێستا باوکی تووشی نەداری و فەقیری بووە. ئەو چۆن دەژی و خەریکی چییە؟

– لەم دواییانەدا شۆرباوی دەوڵەتی بەسەر بێ کاراندا دابەش دەکا. ئەو بەلوتف و بێ فیزی مەلائیکەی ڕەحمەت، نان و شۆربا دابەش دەکا. شۆرباوە زیادییەکەش بۆ خواردنی بانگداری پیر و نابووت دەباتەوە ماڵێ.

کریستینا بەتێکنانی برۆی کە تا نێوچاوانی هەڵکشاون، گوێی دەداتێ. شلکاییەکانی ناسکی لووتی وەک باڵی باڵندە لێ دەدان. لەم حاڵەدا دەپرسێ:

– ئیوانجلینا چی بەسەرهاتووە؟

– دۆنا ئیوانجلینا ئێستا ڕێکخراوی ناوچەیی ژنانی فاشیست بەڕێوە دەبا. هەربۆیەش پێی وایە کە چارەنووسی وڵاتی بەدەستە. ئەو ئاگای لە هەموو شت هەیە. تەنیا ناتوانێ قسە بکات. دیارە دەزانی کە مەبەستم ڕازەکانی دەوڵەتییە.

ئێستا ئەگەر کەسێک لێی بپرسێ: «بەڕاستی ئیوانجلینا شەڕ دەبێ یان نا؟» لەباتی وەڵامدانەوە تەنیا بزەیەکی دڵسۆزانەی دێتە سەر لێوان. لە جێژنی ساڵانەی حزبی دەوڵەتیدا چۆتە ڕۆم و گۆیا سەرۆکی دەوڵەت (دەزانێ کێ دەڵێم) لە دووسەت میترییەوە تەماشای کردووە. لەو ڕۆژەوە ئیوانجلینا جگە لەم تەماشاکردنە ناموبارەکە کە لە دووسەت میترییەوە کاری تێکردووە. لەگەڵ دۆست و ئاشنایانی باسی هیچی دیکە ناکات. فەقیرە هەر بەو نیگایە ئاوس بووە. باوکی «دۆنا ئیوانجلینا بەزەحمەتی زۆر بەدوای پیاوێکدا دەگەڕێ کە نەخشی یوسفی پیرۆز بۆ منداڵێکی دەبوایە بێتە سەر دنیا یاری بکات. لەو سەردەمی بێ کاری کێ لە قبوڵکردنی کاری خێر خۆ لادەدا. لە ئاخردا ئیوانجلینا یوسفی پیرۆزی خۆی دۆزیوەتەوە. بەهەڵکەوت بی ئەوەی لەگەڵ دابونەریتی مێژوویی یەک بگرێتەوە، ئەم یوسفە پیرۆزە بێ کارەش دارتاشە.

دۆن پاولۆ خوێندنەوەی کتێبی دوعای تەواو کردووە. دەبینێ کە کریستینا گرژ بووە وەختە ئەسرینی لە چاواندا کۆ ببنەوە.

کریستینا بیانکینای لە منداڵییەوە دەناسی. ئێستا وەبیری دێتەوە کە ئەم دۆستە کۆنەی هەر لەو کاتەوە عادەتی بووە بەڕەفتار و قسەکانی بێ ئەدەبانەی هەمیشە گاڵتە بکات. بەڵام ئەم کارەی بۆ مەحکوومکردنی کەسێک بەڵگەی تەواو نییە. هەرگیز نابێ کەسێک بەدیاردەی ڕواڵەتی مەحکووم بکەی. چونکە ڕواڵەت هەمیشە لە ڕاستی دزێوترە. بیانکینا لە درێژەی قسەکانیدا دەڵێ: «گیوسەپینا ستراڤا» لە هەموو کیژەکان بەختەوەرتر بووە. ئەو ئێستا لە ڕۆم لە خانووبەرەیەکی شازدا دەژی. خەرجی خوێندن دەدا بەبرایەکی و هەموو مانگیش خەرجێک بۆ دایکی داماوی دەنێرێ.

کریستینا بەبیستنی ئەوە کە لانی کەم یەک لە دۆستە قەدیمیەکانی توانیویەتی لە ژیاندا سەرکەوتووبێ، خۆشحاڵ دەبێ. بەڵام لەوەش سەری سوڕدەمێنێ و دەڵێ: «گیوسەپینا ستراڤا» هەمیشە کیژێکی دڵچاک بوو بەڵام کەمتر نیشانی دەدا کە چالاک و تێکۆشەر بێ.

بیانکینا لە وەڵامدا دەڵێ:

– ئەو کارەی ئەو پەیدای کردووە پێویستی بەخۆماندووکردنی زۆر نییە. چونکە ئەو بۆتە ڕەفیقی سەنعەتکارێکی دەوڵەمەند و ڕەبەن. لە کاتێکا لە گوندی زانیویانە کە مەسەلە چییە، بنەماڵەی پێدا دەگرن کە دایکی لە ڕوانگەی پاراستنی ئابڕووی خۆی ئەم یارمەتییە کەمە کە کیژەکەی بۆی دەنێرێ وەری نەگرێ. بەڵام پیرێژنی بەدبەخت جگە لەوە هیچی دیکە شک نابا و بەناچار ئەو پارەیە وەردەگرێ. لە ئەنجامدا تەواوی کەسانی بنەماڵە پێوەندی خۆیان لەگەڵ ئەم پیرێژنە پچڕاندوە و کاتێکی ژنی فەقیر دەچێتە کەنیسە، ئیماندارەکان ڕووی لێ وەردەگێڕن.

کریستینا دەڵێ: «ئێمە بەو زۆر بڵێییە ئاغای قەشە هیلاک دەکەین. هەڵدەستێ کە بڕوا. بیانکیناش بەدوایدا ڕادەبێ تا ئەو ئاخرین هومیدەی کە بۆ پەنادانی شەو هەیەتی لە کیسی نەدا.

بیانکینا بەقەشە دەڵێ: «من بەیانی دێمەوە. هێشتا قسە زۆرە پێکەوە بیانکەین. بەڵام بەیانی

بیانکینا خەبەری نییە. دیار نییە.»

پاش دوو ڕۆژ لە پیتراسکا هەرایەکی سەیر ساز بووە. «شاتاپ» کە بەسواری «گاریبالدی» بۆ ماڵ دێتەوە دەبینێ لە ئاگردانی خانووە چکۆلەکەی داوێنی دۆڵ، ناسراو بە «پەناگای گوناحکاران» و سەر بەبنەماڵەی «کولامارتینی» دوکەڵ هەڵدەستێ. ئەوە دووکەڵی سووتمان نییە، بەڵکو دوکەڵێکی باریک و سووک و یەکدەستە وەک دوکەڵی ئاشپەزخانە. بەڵام لە خانووێکی چۆڵ و دوور کەوتە وەک کەسێک لەوانەیە خەریکی ئاشپەزی بێت. داخوا جندوکەن شۆرباو لێدەنێن؟

دانیشتوانی پیتراسکا بڕوا بەقسەی شاتاپ ناکەن. «فیلومنا سپونە» و «جزیرا»ی پیرێژن و «لیدووینا» و چەند منداڵ بەپەلە دەچن بزانن چ باسە. ڕێگایەکی دوور نییە. چونکە هەر لە پێچی دووهەمی جادەوە دوکەڵی باریک و ڕەنگ شیری دەبینن کە لە کولانەی «پەناگای گوناحکاران» دێتەدەر. دەرگ و پەنجەرەی خانوو ئاسایی داخراون. ماڵەکە چۆڵە. کەوابوو ئەم دوکەڵە چییە؟ داخوا بەڕاستی جندوکە بۆیان هەیە شۆربا و لێنێن.؟ ژن و منداڵ بۆ پیتراسکا دەگەڕێنەوە. خەڵکی دیکەش بۆ بینینی ئەم وەزعە ڕادەکەن. بیروڕای سەیر دەبیسرێن. ئاخرەکەی بڕیار دەدەن بچن بنەماڵەی «کولامارتینی» کە خاوەنی خانووەکەن، ئاگادار بکەن. لە دەرگا دەدەن، بەڵام چونکە کەس نایە دەرگا بکاتەوە ژن لە کۆڵان هاوار دەکەن:

– هۆی دۆنا کریستینا! هۆی دۆم پاسکاڵ! هۆی دۆنا ئادل! هۆی دۆنا سچیلیا! ژن لەسەر یەک لە دەرگا دەدەن. لە ژوورێ دەنگە دەنگ دێت، بەڵام کەس نایە دەرگا بکاتەوە، چ قەوماوە کە دەرگا ناکەنەوە.؟ ژن و منداڵ لە دەرگا دەدەن و هاوار دەکەن: هۆی پاسکاڵ! دۆنا کریستینا! دۆنا ئادل! دۆنا سچیلیا!

ئاخرەکەی دۆن پاسکاڵی پیر بەرەنگی پەڕیو و سەروپۆڕێکی ئاڵۆز لەبەر هەیوانی ماڵە دێتەدەر. بێ دەنگی قورس زاڵە. پاشان دۆن پاسکاڵ دەڵێ: «بڕۆن بەدوای کاری خۆتاندا. چ کارتان بەممەیە؟

خەڵک هاوار دەکەن: لە خانووی جندۆکان دوکەڵ دێتەدەر.

دۆن پاسکاڵ لە ڕووداوەکە ئاگادارە بۆیە دەڵێ: «باشترە هەر کەس بەدوای کاری خۆیدا بڕوا.

پێ داگرتن بێ فایدەیە و خەڵک ناچار بەگرژی دەچنەوە ماڵی خۆیان و هەزاران خەیاڵ و بۆچوون لای خۆیان دەهۆننەوە.

کاتێ شەو کریستینا بەگوێرەی ئاسا ڕۆن بۆ چرای مریەمی دەست لێ نەدراو دێنێتە موسافیرخانە. ماتالنا دەڵێ:

– دۆن پاولۆ تکای لەمن کردووە خەبەری ئەو کیژەی خەڵکی «فوسادی مارسی» کە ڕۆیشت و نەگەڕایەوە لە تۆ بپرسم.

کریستینا بەساکاری وەڵام دەداتەوە:

– ئەو لەگەڵ ئالبێرتی برام لە کوخێکی بچووکی کە لە خوارەوەی دۆڵ هەمانە نیشتەجێ بووە.

ماتالنا نیشانەی خاچ دەکێشێ و هاوار دەکا و دەڵێ:

– چۆن؟ ئەوان پێکەوە لە «پەناگای گوناحکاران» نیشتەجێ بوون؟ ئاخر جندۆکە دەیانخۆن.

کریستینا ڕۆنەکە دەدا بەماتالنا و لە حاڵی قەشە دەپرسێ و بێ ئەوەی هیچ بڵێ. دەڕوا. ماتالنا ڕادەوەستێ تا کریستینا لەبەر چاوان ون دەبێ تا بەماڵاندا بگەڕێ و بپرسێ: «هیچ دەزانن کێ پەناگای گوناحکارانی کردۆتە مزڵ؟ چۆن نازانن؟ یانی هیچ هەست پێناکەن؟ پاشان ڕو داوەکە بەئاو وتاو و سەر و گوێ پچڕاو،پەیتا پەیتا بۆ ماڵێک ڕوون دەکاتەوە و پاشان بەپەلە دەچێتە ماڵێکی دیکە و دەڵێ: «ئێوەش نازانن کە ئێستا کێ لە «پەناگای گوناحکاران» دا دەژی؟ بەڕاستی نازانن؟ کەوابوو ئێوە لە چ دنیایەکدا دەژین؟»

ئەو ڕۆژە هاتوە کە کریستینا دەبێ بۆ فێربوونی تازە بچێتە دێری ژنانی تەرکە دنیا و باوکی پێی گوتوە:

– من کوڕێکم هەبوو لە کیسم چووە. ئێستا تۆش دەڕۆی و بابت بەتەنیا لەگەڵدایە گەورەت و دایکت و پوورت. واتە لەگەڵ سێ پیرێژنی دەستە وەستان بەجێدێڵی. بەم چەشنە ئێمە بەئەسپاردنی ژیانی خۆمان بەدەستی کلفەتێکی پیر کە ئەوەی ماویشمانە دەیدزێ، تەممەنمان بەسەر دەچێ.

کریستینا وەڵامی دەداتەوە: «بابە تۆ دەزانی من بەپێچەوانەی مەیل و ڕەزای تۆ هیچ ناکەم.

لە گەڵ ئەوەی کە باب کیژەکەی زۆر خۆشگەرەکە. لە خۆ ڕانابینێ لەگەڵ نەزەری ئەو موخالەفەت بکا، هەر بۆیەش ڕۆژ تێدەپەڕن بێ ئەوەی بتوانێ بڕیاری ڕەزمەندی بدا. بەقەولی خەڵکی «پیتراسکا» کچ لەپێشدا ئی ماڵێیە، پاشان ئی کەنیسە. بەڵام باوک دەڵێ:

– من کوڕێکم هەبوو لە کیسم چوو. ئێستا تەنیا کیژێکم ماوە. ئەگەر ئەویش لەبەر ئێمە و سەبارەت بەخۆ ویستی لە کیس بچێ، چی؟ نازانێ بڕیاری چی بدات. لەوەش زیاتر تەنیا ئەو خاوەنی بڕیار نییە. لەبان سەر ویدایە گەورەش هەیە. کریستینا بێ ئەوەی سکاڵای هەبێ هەروا کارەکانی ماڵ بەڕێوە دەبا. ئاگای لە مریشکانە، جێ و بان ڕێکوپێک دەکا، ژوور و پلیکانان گسک دەدا. لە متبەق یاریدەی دایکی دەدا. لیباسەکان لە ئوتوو دەدا و بەباخچە و مێش هەنگوینان ڕادەگا.

ڕۆژێکی بەیانی کە دۆن پاولۆ لە باخچەی موسافیرخانەی ماتالنا لەبن دارهەنجیرێک دانیشتووە. کریستینا دێتە وێ و دەسکەپیوازێکی بەدەستەوەیە دەیەوێ شینی کاتەوە. ڕووناکایی بەیانی هەروا عەبای ئەندامی کیژەکەی داپۆشیوە. چەند مێش هەنگوین لەبان سەری هەروەک لەسەر گوڵی بەتوز، وزە وزیانە. دیمەنی ئەم گوڵە بەبڕوای قەشە کەم و زۆر کەم ڕەنگ دەنوێنێ. ئاخرەکەی غیرەت وەبەرخۆ دەنێ و لە کیژەکە دەپرسێ:

– ببورە قسەی زیادی دەکەم. بەڵام لام وایە لەوە نارەحەتی کە نەتتوانیوە هێشتا بچیە دێر. داخوا کۆسپێکت لەسەر ڕێگایە و ناتوانی وەلای بەری؟

– من ئەگەر لە وەڵامی تۆ دا سێ وشەی گەورە بڵێم کە بەمنداڵی فێریان کردووم و هەرگیز لەبیرم

نەچوونەوە، تکا دەکەم بەبێ ئەدەبیی دانەنێی. ئەم سێ وشە ئەمانەن: (Jesus autem tacebat) و ڕەنگە ئەم سێ وشەیە لە تەواوی قسەکانی ئینجیل زیاتر کاریان لە من کردووە. مەسیح ئێمەی فێر کردووە کە کاتێ قسە لە چارەنووسی شەخسی ئێمە دێتە گۆڕێ، بێ دەنگ بین.

قەشە دووبارە دەڵێ:

– لەگەڵ ئەوەش ناتوانی بڵێی تۆ ئەگەر لە دێر بژی یا لە ماڵ. تەواوی ڕۆژ ببەسترێیەوە یا ئازاد، بۆ هەر شوێنێ بخوازی بتوانی بچی یا نەتوانی، بۆ تۆ فەرقی نییە

–کریستینا لە وەڵامدا دەڵێ: – خۆشبەختی لە بوونی نان و ئاو و کراسدا نییە.

قەشە هەناسەیەک هەڵدەکێشێ و دەڵێ:

– تۆ ویستیاری خۆشبەختی؟ ئایا بەڕاستی لەسەر ئەو بڕوایەی کە دەتوانی خۆشبەخت بی؟

کریستینا لەم قسەیە کەمێک هەڵدەبەزێتەوە. تەماشای قەشە دەکا. چۆن دەکرێ قسەی وا بەسەر زمانی قەشە دابێت. ؟ نەکا بەمەبەستی داوەری وردتر بۆ ڕوونکردنەوەی پێگەیشتن و تەواوەتی دینی ئەو نەخشی وەکیلی شەیتان یاری بکات! کریستینا نایەوێ بەپێچەوانەی بیروڕای قەشەیەکی فەقیر و نەخۆشی مەحکووم بەژیانی تەنیا لەو قوژبنە قسەی کرد بێت. بۆیە دەڵێ:

– پێت وا نییە کە بێ دەنگی وەک سەرەتای بەختەوەری بێ. ؟ بێ دەنگی ناخ بەو مانایەیە کە هەر ئەندامێک لە ئەندامەکان لە جێگای خۆیانن و گشتیان سەر تا پێ گوێچکەن. چونکە ئەگەر وا نەبێ مردنە. بێ دەنگی تەواو کەم خایەنە، بەڵام ئەگەر بزانی لەو دەمەدا کە تەواوی ئەندامەکان سەر تا پێ گوێچکەن، چ تام و چێژێک هەیە.

دۆن پاولۆ پێی وایە کە کیژەکە شیعرێکی جوان لەبەر دەخوێنێ. قەشە دووبارە دەپرسێ:

– بۆ چما ناکرێ لە جەنگەی هەرا و بگری شارێکی گەورەشدا بێ دەنگی ناخت هەبێ؟ ناتوانی لەنێو کۆشدا تەنیا بێ؟ داخوا دەبێ ئەوەندە بەخۆمان بێ بڕوا بین کە بچین خۆمان لە دێر زیندانی بکەین؟

کریستینا لە وەڵامدا دەڵێ: نابێ بێ باک بین. دەبێ ئارام و گوێ لە مست بین و بێڵێن یارمەتیمان بدەن. من لە کتێبی قەشەیەکی فەرەنسیدا خوێندوومەتەوە: «داخوا منداڵ کە تازە لە دایک دەبێ لەخۆوە بۆ گرتنی مەمکی دایکی ڕادەبێ و یا دایک جیگەرگۆشەکەی لە ئامێز دەگرێ و بەسەریدا خوار دەبێتەوە تا شیری بداتێ و ژیری کاتەوە. ؟

ساکاریی و تەڕ و تازەییێکی کە لە وجودی کریستینادا دەدرەوشێ، لوتف و کێشێکی بێ وێنە دەدا بەقسەکانی. دۆن پاولۆ دەبێ تێ بکۆشێ لە بەرانبەر ئەم لوتف و کێشەیەدا خۆ ڕابگرێ. دەڵێ:

– من نامەوێ دەرگای باسی ئیلاهیات لەگەڵ تۆ بکەمەوە. تەنیا من دەڵێم تەماشایەکی ئەم وڵاتە بکەین کە ئێمەی تێدا دەژین و لە زۆر بارەوە بەتەواوی سەرەتاییە. وڵاتێک کە تووشی فەقیری توندی ئابووری بووە و زیاتر لەوەش تووشی فەقیریی مەعنەوی بووە. ئەگەر جۆتیارێکی فەقیر ناتوانێ بەسەر سروشتی حەیوانیی خۆیدا زاڵ بێ «فرانسیسکن» دەبێتە مورتاز. ئەگەر کیژێکی گەنج بتوانێ خۆی لە

بەند و داوی کۆیلەتی لەشی ئازاد بکا ، پەردە بەسەر ڕوخساری خۆی دادا، ئایا پێت وا نییە کە سەرچاوەی گەلێک لە دەردەکانی ئێمە بێ گومان هەر لەم نوکتەیەدایە؟ پێت وا نییە کە دووری مەوجود لەنێوان مەعنەویەتێک کە پەنای بۆ ژیانێکی هاودوو لەگەڵ خەیاڵی مەزهەبی بردوە و کۆمەڵانی خەڵکێک کە هێزی شەیتانی بەسەریاندا زاڵ بووە، سەرچاوەی هەموو بە بەختییەکانی ئێمەن. ؟ بیر ناکەیەوە کە هەر گیانلەبەرێک لەجیاتی ئەوەی خۆی لە کۆشکێکی ئێسکی فیلدا حەبس بکا ، دەبێ لەنێو گیانلەبەری دیکەدا بژی و خەبات بکا. ؟

کریستینا لە وەڵامدا دەڵێ:

– ئیماندار هەرگیز تەنیا نییە. بەپێچەوانە کافر هەمیشە تەنیایە هەرچەند لە بەیانییەوە تا ئێوارە ڕۆژی خۆی لە کۆڵانەکانی هەرە شلۆقدا بەرێتە سەر. گیانێک خودانەناسێ تەنیایە، وەک گەڵایەکە لە دار کەوتبێتە خوارێ. گەڵایەکی تەنیا بکەوێتە هەردی وشک دەبێ و دەڕزێ. بەپێچەوانە، گیانی سەربەخوا وەک گەڵایەکی سەر دار وایە و لە ڕێگای شیرەیەکی ژیان کە دەرخواردی دەدرێ پێوەندی بەجەستە و لق و ڕەگ و تەواوی زەوییەوە هەیە.

دەنگی کریستینا بیرەوەری ئەم باسە بیر دەخاتەوە کە ڕۆژگارێک لە ناخی قەشەدا لەنێوان دۆن پاولۆی لاو و دۆن پاولۆی شۆڕشگێڕدا ساز دەبوو. ئەو خۆشی کە تینووی ڕەها و شەیدای ماف و داد بوو، کاتێ لە کەنیسە جیا بۆوە تا ڕوو بکاتە سۆسیالیزم، هەروابوو. بەڵام لەو دەمەوە تا ئێستا چەند ساڵ تێپەڕیوە. ئێستا لەو هەڕەکەتی ساکارانەی وی بۆ لای کۆمەڵانی خەڵک چی ماوەتەوە. ؟ ئەو پاش پچڕاندنی پێوەندی لەگەڵ کەنیسەیەکی کە لە حاڵی کەوتن و ڕووخاندایە، پاش دوورکەوتنەوە لە هەموو خۆڕێکخەری و هەلپەرستی و هەموو جۆرە سازان لەگەڵ کۆمەڵگا ئایا تووشی هەلپەرستییەکی دیکە نەبووە کە بەرژەوەندیی حزبێکی سیاسی خستوویەتە سەر شانی؟

ئەو لەگەڵ دنیای کۆن و خۆشییەکانی ئەو پچڕاندوویەتی و هەموو جۆرە پێوەندییکی لەگەڵ بنەماڵەی خۆی پچڕاندوە. وازی لە خوێندن هێنا کە پێی لە هەموو کارێک باشتر بوو ، خۆی بەوە ڕازی کردووە کە تەنیا لە پێناو داد و مافدا دەژی و، چۆتە نێو حزبێک کە لەوێ پێیان گوتوە حەقیقەت و داد، جگە لە خورافات و دەمارگرژی بۆرژوایی شتێکی دیکە نییە. داخوا هەست ناکات کە خەیانەت بەویش کراوە؟ داخوا لەوانە نییە کە بەرێگای چەوتدا ڕۆیشتبێ؟

بەم چەشنە لەو کاتەدا کە کریستینا قسەکانی درێژە پێ دەدا، دۆن پاولۆ لەپڕ لە جەمسەرێکەوە بۆ جەمسەرێکی دیکە دەکەوێتە جوڵە و بزووتن. باسکردن لەنێوان دۆن پاولۆی لاو و دۆن پاولۆی شۆڕشگێڕ سەر دەکێشێتە کێشە و لە ئاخردا شۆڕشگێڕ سەردەکەوێ.

دۆن پاولۆ دووبارە دەڵێ:

– مەبەستەم ئەوە نییە کە لە بارەی مەسەلەی خودایی لەگەڵ تۆ باس بکەم. لەگەڵ ئەوەش ڕێگا بدە کە ئەو پرسیارەت لێ بکەم: ئایا بەبڕوای تۆ دەتوانی قبوڵ بکەی کە ئەخلاق تەنیا تیۆری بێ؟ ئایا ئەخلاق

وەمەسەلەی نەزەری لەگەڵ یەکتر جیا و لێکتر بێگانە نین؟ ئایا ڕیشە و مادەی ئەخلاق، واتە ژیانی هاودوو لەگەڵ پاکی و زێدەیی لە ژیانی ڕۆژانە و کردەوەییدا نییە.؟

کریستینا لە وەڵامدا دەڵێ:

لە یەک کاتدا ناتوانی ببیە کۆیلەی دوو خودانان – لەنێوان ڕوح و مادەدا شەڕێکی لە ئاشتی نەهاتوو هەیە، دۆزینەوەی ڕێگای ڕێککەوتنی نێوان ئەم دوانە، دەگاتە فیداکردنی ڕوح لە پێناو مادە و خەیانەت بەڕوح بەقازانجی مادە.

دۆن پاولۆ تێکۆشاوە قسەکانی خۆی بەزمانێک دەربڕێ کە لەگەڵ لیباسی ڕووحانی ئەو بێتەوە. جگە لەوە ئەمە زمانێکە کریستینا لێی تێ دەگات.

کریستینا بەپێکەنینەوە دەپرسێ: «ئایا تاقیکردنەوە تەواو بوو؟»

دۆن پاولۆ لە وەڵامدا دەڵێ: تاقیکردنەوە نەبوو. تۆ سەرە هەودای فیکرێکت وەدەستی دام کە کاتێ تەنیا کەوتمەوە بەدوایدا دەڕۆم. تاقبوونەوی ئیجباری پیتراسکا لە ڕۆژەکانی هەوەڵدا زۆری تووڕە کرد بووم. بەڵام ئێستا وردە وردە خەریکە هۆگری دەبم. لە قەشەنشینی من ژیان زۆر قەڵەباڵغە هەر بۆیە بێ دەنگی و تاقکەوتنەوەی ئێرە بۆ حاڵی من زۆر باشە. ئێستا کاتی ئەوەم هەیە بیر لە زۆر مەسەلە بکەمەوە کە لە ژیانی پڕ کاریدا دەرەتانی ئەوەم نەبوو بیریان لێ بکەمەوە.

کریستینا بەزەردەخەنەوە دەڵێ:

– دەبێ جلەوی خۆت بەدەستی بێ دەنگی بسپێری هەروەک نوقم بووی بێ هۆش خۆ بەگەڕیانی ئاوی قووڵ دەسپێری. تەنیا لە کاتێکی وادا خودا لەگەڵمان دەدوێ. کەلامی خودا لە کاتی بێ دەنگیدا لە شیری دوو دم پتر کار دەکات و تا سنووری نێوان گیان و بیر و تا جەمسەری ئێسکان و تەنانەت مێشکی ئێسکەکانیش دەچێتە خوار.

کریستینا لەگەڵ قەشە دەست لێک دەدا و دوور دەکەوێتەوە.

دۆن پاولۆ بەتەنیا لەبن دار دەمێنێتەوە و وەک تەرمێکی بێ گیان کە کەوتبێتە گەڕیانی ئاوێکی قووڵ خۆی بەلافاوی بیرەوەرییەکانی دەسپێرێ.

بەرلەوەی بچێتە نێو جێگا لەپشت مێزەکەی دادەنیشێ، دەفتەرە چکۆلەکەی هەڵدەگرێ و لەپشت بەرگەکەی دەنووسێ:

«وتوویژ لەگەڵ کریستینا» و لە لاپەڕەی یەکەم دەنووسێ: «شیکردنەوە و لێکدانەوەی گفتگۆی یەکەم» و پاش بیرکردنەوەیەکی زۆر دەنووسێ: «لەم کاتەی ژیاندا کە خۆم لە هەموو کاتێ تەنیاتر و بێ کەستر هەست پێ دەکەم، دانیشتن لەم وڵاتە و پێوەندی لەگەڵ ئەم بوونەوەرە سەرەتاییانە و چاوپێکەوتنی ئەم کیژە گەنجە وام لێ دەکات تا دووبارە بیر لەوە بکەمەوە کە پێش پازدە ساڵ چی بووم. من گەلێک لە نیشانەکانی لاوێتی خۆم لە وجودی کریستینادا دەبینمەوە و دەمەوێ بڵێم کە ئەو عەکسێکە لە خۆم. عەکسێکی ژنانە و جوانتر لە من کە لە ناخدا عەکسێکی ڕووحانییە وەک ئەوەی کە من لەو دەمدا

هەستم پێ دەکرد. ئێمڕۆ کە خۆم لەگەڵ ئەو عەکسە دەبینم، هەست دەکەم کە تووشی ناڕەحەتییەکی گەورە بووم و گومانێکی مەزن سەر تا پێ منی داگرتووە. نەکا خۆشم خەیانەتم کرد بێ.؟

دەست لە نووسین هەڵدەگرێ. دەکەوێتە یادی ئەم ئارەزووە ساکارانە کە ئەویان بۆ هەوەڵێن دەستەی سۆسیالیستەکان ڕێنوێنی کرد بوو. لە ڕاستیدا لەم کاتەدا کە هێشتا لاو بوو کەنیسەی بۆیە بەجێ نەهێشتبوو کە لە ڕوانگەی فیکری و ڕووحییەوە ئیرادی لێ دەگرت و یا زیاتریش هەنگاوی داویشت، بەڵکو لەبەر ئەوە بوو کە هەستی بەقەڵشێکی گەورە دەکرد کە کەوتبوە نێوان قەول و کردەوەی کەنیسە. کاتێ ئەو چووە نێو دەستەی سۆسیالیستەکان، جگە لەم هەستە هیچ پاڵپێوەنەرێکی دیکەی نەبوو. ئەو لە سەرەتاوە شۆڕشگێڕ نەبوو، تەنیا لەنێو دەستەدا وای لێهات. ئێستا ئەوە پازدە ساڵە شۆڕشگێڕە و شۆڕشگێڕی بۆتە پیشەی وی. داخ و حەیف بۆ پیشەیەک کە ئامانجی «ڕزگاری جیهان» بێت.

چونکە ڕزگاری کەسانی تر دەبێتە هۆی نابووتی کەسەکە خۆی. ئێستا دۆن پاولۆ بەڕوونی دەزانێ کە گەڕانەوەی بۆ ئیتالیا لە ناخەوە هەوڵێک بووە بۆ ڕاکردن لە پیشەکەی، بۆ دوورکەوتنەوە لە «بوروکراسی ئیدەیۆلۆژی» و گەڕانەوەی دووبارە بۆ ڕیزی خەبات تا ئەم تاسە و گەرمییەی کە ببووە هۆی چوونی نێو بزووتنەوە بەکردەوە وەدەست بێتەوە. ئەم کەشفە ئەو تووشی گومان و سەرسوڕمان دەکات. کەوابوو ئەم پازدە ساڵەی کە بۆ خەباتی سیاسی تەرخان کردووە، بەکاری چی هاتووە.؟ دەچێتە نێو جێگا، بەڵام ئەم پرسیارە خەوی لێ دەڕەوێنێ. دووبارە هەڵدەستێتەوە و لەپشت مێزەکەی دادەنیشێ دەفتەرەکەی دەکاتەوە و نووسینەکەی ئاوا درێژەپێدەدا:

«ئایا دەکرێ لە ژیانی سیاسیدا بەشداری بکەی و خۆت بخەیە خزمەتی حزبێک و، هەر لەو کاتەشدا پاک و ڕاست بمێنییەوە.؟ ئایا حەقیقەت بۆ من نەبۆتە حەقیقەتی حزبی؟ ئایا دادپەروەری بۆ من نەبۆتە داد پەروەری حزبی؟ ئایا بەرژەوەندی حزبی لە ئاخردا بەسەر هەموو جۆرە لێک هەڵاواردنی نرخە ئەخلاقییەکاندا سەرنەکەوتووە کە بەهۆی خۆشمەوە تا ڕادەی دەمارگرژی وردە بۆرژوایی دابەزیوە؟

کەوابوو ئایا من لە هەڵپەرستی کەنیسەی لە حاڵی ڕووخان ڕام نەکردووە تا گیرۆدەی هەڵپەرستی حزبێک بم؟ «ئەدی ئەم تاسە و شۆقی من چی لێ هاتووە؟ ئایا وەپێشخستنی سیاسەت بەسەر تەواوی تێکۆشانی دیکەی ئینسانی و بەسەر پێداویستییەکانی ڕووحیدا، نەبۆتە هۆی فەوتانی ژیانی خۆشم؟ ئایا منی لە کار و پیشەکانی قووڵ نەگێڕاوەتەوە.؟»

«مرۆڤ خاوەنی هێزی بێ هاوتایە. ئەوەندە بەسە بیر لە کریستینا بکەینەوە. ئێمڕۆ تەواوی دەزگاگەلی کۆنەپەرستی لەم هێزانە کەڵک وەردەگرن. ئەگەر وەک لەگەڵ من کراوە تەواوی ئەم هێزانە بەلای بزووتنەوەی شۆڕشگێڕیدا بێن، لە خەباتی سیاسی پیشەییدا ئەو هەموو هێزە چی بەسەر دێت؟

ئایا باشە ئەوانە وشک بکەین و سەرکوتیان بکەین؟ ئایا بوونی شۆڕشێکی ڕاستەقینە بێ ئەم هێزانە دەرەتانی هەیە.؟

دۆن پاولۆ کاتێ دەگاتە ئاخری لاپەڕەکە ئەوەی نووسیویەتی دووبارە دەیخوێنێتەوە و دەبینێ جگە لە

ڕێکخستنی پێڕستی پرسیارگەلێک کە بیری ئاڵۆزی وی وەڵامی ڕووناکی بۆیان نییە، کارێکی دیکەی نەکردووە. لە کاتێکدا کە قەڵەم لەنێو قامکانیدایە ماوەیەک بیر دەکاتەوە، بەڵام هیچی بۆ نووسین نییە.

٥

کریستینا ئەوەندە ژیر و وریایە کە لە هیچ شتی جوان دروست دەکا. ژووری دۆن پاولۆ کە بەچاودێری و سەلیقەی ئەم کیژە ڕازاوەتەوە، جوانتر و پاکوخاوێنتر بووە. وردە وردە کە دیدار و چاوپێکەوتنی کریستینا و دۆن پاولۆ زیاتر دەبێ ڕوودەروایسیان لەنێوان کەمتر و دۆستایەتییان پتر دەبێت. دۆن پاولۆ بۆ دەستپێکردنی دەربڕینی مەتلەب لە سەرەتاوە لە ترسی ئەوەی نەوەکو لە بارەی ناوونیشانی ڕاستەقینەی خۆی تەرەف تووشی گومان و دوودڵی بکات، بەپارێز بۆ مەسەلەکە دەچێ. نەخۆش کەم کەم چیرۆکی سەردەمی لاویی و هەوەڵێن ئەزمونی ئاییینی و هەوەڵێن هەنگاوی ژیانی ڕاستەقینەی بۆ دەگێڕێتەوە. تەنیا شانۆی بیرەوەرییەکانی خۆی لەجیاتی قەشەنشینی مارس بەقەشەنشینی فراسکاتێ دەناسێنێ. ئاخرەکەی بێ ئەوەی بەخۆی بزانێ ناوونیشانی خۆی بەنەخشێکی درۆی کە وەستۆی گرتووە، ئاشکرا دەکا و بەڕوونکردنەوی شانۆیەکی زیندووی لاوێنی خۆی وەهای دەڕازێنێتەوە کە گیرۆدەی فیکر و خەیاڵاتی خۆی دەبێ. ئەوەندە ساویلکەیی وسەفا و ئیخلاس و گەرمی لە پەیڤەکانیدا هەیە کە کریستینا بەتەواوی ئاشق و هۆگر دەبێ. ڕۆژێک کیژی لاو پێی دەڵێ:

– ئەوەی بۆ منت باس کرد ئەگەر نووسیبام و بەبێ هیچ ڕوونکردنەوەیەک سەبارەت بەتۆ دابام بەکەسێک بیخوێنێتەوە، گرێو دەکەم کە خوێنەر دەیگوت: «ئەم کارانە تەنیا بەلاوێکی هەژدە ساڵە دەکرێن.»

موحەبەت و هۆگرییەکی پێکەوەییان پەیدا کردووە. زۆر جار کە تووشی شەڕەچەقەش دەبن، پێکەوەیان ئاشت دەکاتەوە.

ئەوەی کە دۆن پاولۆ ناتوانێ بەقسە بەکیژی لاوی بڵێ. لە بیرەوەرییەکانی ڕۆژانەی خۆیدا دەری دەبڕێ. ئەوەش وەک وتووێژێکی نهێنییە کە لەنێوان ئەو و کیژی لاودا بەڕێوە دەچێ. لەوێدایە کە مەیدان دەدا بەقەڵەمی خۆی ئەوەی دڵی پێی تەڵقین دەکا، بەوتەی نەرم و ئاشقانە دەری ببڕێ.

زۆر جار تا شەودرەنگ بۆ نووسینی ئەم بیرەوەرییانە دادەنیشێ. ئەمەش جۆرە تاقیکردنەوەیەکی ویژدان و لە حوکمی ئەوەدایە کە کارنامەی ژیانی شەخسی خۆی ڕێکوپێک دەکا. لەم کار نامەیەدا خەریکی ڕوونکردنەوەی قەیرانی ئەو فیکرە تایبەتییە دەبێ کە لە ساڵی ١٩١٩ کردی بەسۆسیالیست و تەواوی تەقەڵای خزم و دۆستەکانی باس دەکا کە ویستوویانە لەم ڕێگا چەوتە بیگێڕنەوە. مام و پوور و ئامۆزا و کوڕ و کچەکانی لە خۆی گەورەتر کە گشتیان ئەهلی کەنیسە و پابەندی دابونەریتی کۆن بوون، یەک لەدوای یەک لەگەڵیان باس کردووە، لۆمەیان کردووە، سوێندیان داوە، لەبەری پاڕاونەوە و لە ئاخریشدا هەڕەشەشیان لێ کردبوو. کاتی بەڵگەهێنانەوە، ئیحساساتی هەموان کۆتایی دەهات و ئەو شەرمەزارییەیان ڕوون دەکردەوە کە داوێنگیری تەواوی بنەماڵەی سپینا دەبوو و کەڵکی نەدەبوو ئەو دەم هەریەک لەوان دەگەیشتە ئەم پرسیارە بنچینەییە کە: «سۆسیالیستبوونی تۆ چ قازانجێکی هەیە؟» تۆ

بەرژەوەندت لەم کارەدا چییە؟

کاتێکی ئەو لە وەڵامدا دەیگوت کە: «من لەم کارەدا هیچ بەرژەوەندەییێکی مادی-م نییە.» ئەو دەم ئەو ئینسانە باش و شەریفانە پێیان دەگوت: «کەوا بوو تۆ شێت بووی.» بەم جۆرە لەگەڵ بیرکردنەوە دەگاتە قەیرانێکی تازە کە ئەوی لە خزم و دۆست و لە مەزهەبی جیا کردۆتەوە و لە زیندووکردنەوەی ئەم یادە لە ویژدانی خۆیدا هەست دەکات کە کێشەی ناخی دووبارە وەخەبەر دێت و دەگاتە ئەو پەڕی توندوتیژی. ئاخرەکەی هەست بەشتێک دەکا کە قەڵشێکی مەعنەوی وجودی وی بەدوو بەش دابەش کردووە. تا ئەو دەمەی ئەو لە هەڕەکەت و تێکۆشاندا بوو، ئەم دوو بەشە لە وجودیدا ڕێکبوون و یەکێتییەکی پتەویان پێکهێنا بوو. بەڵام لەو کاتەوە کە هەڕەکەت و تێکۆشانی نەماوە لەنێوان ئەم دوو بەشەدا ناکۆکی و جیاوازی پەیدا بووە. مێشکی وی لەم نەبوونەی تێکۆشانی ئیجباریدا لە دەرفەت دەگەڕێ تا وەک کرمێکی کە شت دەجوێ پێوەندییە لاوازەکانی کە هێشتا لەنێوان دۆن پاولۆی لاو و دۆن پاولۆی شۆڕشگێڕدا لەوانەی مابنەوە پەلامار بدات.

کریستینا کتێبێکی سەبارەت بەدەستەی تەبلیغاتچییەکانی کاتۆلیک لە وڵاتە کۆلۆنییەکان بۆ دۆن پاولۆ هێناوە. ئەم کتێبە پڕە لەسەربردەی تەبلیغاتچییەکان و داستانی جۆراوجۆری دژواری تەبلیغاتی کە ئەوان تووشی هاتوون و بەهێزی ئیمان خۆیان لەبەر ڕاگرتووە. چارەنووسی ئەو کەسانە لە زۆر بارەوە وەک چارەنووسی خۆی دەچێ. ئەوانیش لە ژیانی ئاسایی و بنەماڵەی خۆیان جیابوونەوە تا دوور لە سازانکاری تەمەن بەرنەسەر. ئەوانیش لە خزمەتکردنی دوو ئەرباب سەرپێچییان کردووە. بەڵام لە ڕاستیدا ئەوانیش ئێستا خزمەت بەدوو ئەرباب دەکەن. یەکیان ئینجیل و ئەویدیکەیان سەرمایەداری کۆلۆنیالیستی. ژیان خەیانەتی پێ کردوون، خەیانەت بەئارمانیان کراوە. خۆیان پێیان وایە کە خزمەتکاری مەعنەوین، لە کاتێکا زۆربەیان بێ ئەوەی خۆیان پێ بزانن لە سەودای قورسی کەنیسەدا لەگەڵ دەسەڵاتی ئیمپریالیستی وردە پارەیەکی بێ زمانن. نەکا دەرەتانی ئەوە هەبێ لەبەر چارەنووسی خزمەتکردنی شووم بەدوو ئەرباب ڕابکەن.؟

دۆن پاولۆ دێتە سەر ئەم باوەڕە کە کارەساتی ژیانی هەموو شۆڕشگێڕێک هەر لەم مەسەلەدایە. پێشتر کاتێ لە گەلێک خەباتگێڕانی حزبی خۆی پرسی بوو کە لە چ ڕێیەکەوە بوونەتە شۆڕشگێڕ، زۆربەیان دانیان پێدانابوو کە وەک ئەو لە سەرەتاوە لە ڕێگای مەحکوومکردنی مەعنەوی کۆمەڵگای کۆن کەوتوونە سەر ئەم ڕێگایە، ئەو خۆشی سەربردەی گەلێک شۆڕشگێڕانی خوێندۆتەوە، بەڵام لە هیچیاندا تووشی ئەم نوکتەیە نەبووە کە یەکێک لە ڕێگای بڕوای زانستی و یا لە نەتیجەی زانستی ئابووری بوو بێتە شۆڕشگێڕ. بەڵام لە ژیانی سیاسی ڕاستەقینەدا ئەم وروژانەی ئیدەئالیستی دەکەونە ژێر ئەزموونی سەخت. دۆن پاولۆ بیر لەو ڕووخانە ئەخلاقییانە دەکاتەوە کە ژیانی سیاسی پیشەیی تەنانەت کەسایەتییە هەرە کارکوشتەکانیش تووش دەکات. ئەو ئێستا بەتەواوی دڵنیایە کە بڕیاری بەجێهێشتنی دەربەدەری و خەریکبوون بەکاری یاساخ لە پێداویستی سروشتیی ڕاکردن لەو ئەزموونەی ویژدان سەرچاوەی گرتووە کە نایەوێ دان بەتەسلیمبوون و سەرسپردەیی خۆیدا بنێ. نایەوێ ئیعتراف بکات کە

خەیانەتی بەخۆی کردووە. دەیەوێ ژیانی خۆی لە دژواری و سەختییەکی ئەوتۆدا ڕابگرێ کە بەکردەوە تەنانەت بۆ ئەوەش کات پەیدا نەکات کە بیر لەو مەسەلانە بکاتەوە. ڕووداوی چاوڕوان نەکراو نەخشەی ڕاکردنی ئەویان تێکداوە. ئێستا ئەو خۆی لە حاڵەتێکدا دەبینێ کە کاری بۆ ناکرێ. ئەو ئێستا لە بزووتنەوە و تێکۆشان کەوتووە. ئێستا کە بۆ وڵاتی خۆی گەڕاوەتەوە دەبینێ لەگەڵ خۆی تەرەفە. لەم وەزعە تەواوی میکانیزمی ناخی زەبری وێکەوتوە. ئەم دوو بەشەی ئەویان پێک دەهێنا لێک جیابوونەوە. ئێستا دۆن پاولۆ دەزانێ کە تەنانەت ناتوانێ بیر لە دەرەتانی ئازاد کردنی خۆ بکاتەوە لە بەشێکیان بەقازانجی بەشەکەی دیکە.

ئەم دوو بەشانە خودی ئەون. ئەوەش دەزانێ گەڕانەوە بۆ دواوە و گەنجبوونەوە و سەرلەنوێ ڕوو تێکردن لە بیروباوەڕی کەونارای ئایینی و سپاردنی چارەنووس بەدەستی خودای مەزن، مەسەلەیەکە دەرەتانی نییە. پەنابردن بۆ ژیانی تایبەتی و بێ لایەنی و گوێنەدان بەچارەنووسی غەیرە ئینسانی خەڵکی فەقیر و هەژار و قبوڵکردنی دیکتاتۆری، ئەوەش بۆ وی دەرەتانی نییە. ئەوەشی پێ ناکرێ پیشەی سیاسەت درێژە پێ بدا و مل بۆ داب و بڕیارەکانی ڕابکێشێ و درۆ و فێڵ بکا و بەرژەوەندی حزب بەقازانجی ڕەها بزانێ و بەچاوی دەمارگرژیی وردە بورژوایی سەیری نرخەکانی ئەخلاقی و مەعنەوی بکات. کەوابوو دەبێ چ بکات؟ لە ئاخریدا بەخۆی دەڵێ:

– ئەگەر ئەم وەزعە درێژەی هەبێ من شێت دەبم.

ترسی ئەوەی بەسەردا زاڵ دەبێ ئاقڵی خۆی لە دەست بدا. پێویستە ناوی خۆی، ناوی ڕاستەقینەی خۆی بۆ خۆ دووپات کاتەوە و هەرچی کە بەشێکی گۆڕینی شکڵی ویە دەلیباسی کەشیشیدایە بیشارێتەوە. دەبێ دەست لە ئەژنۆ و شان و دەموچاوی خۆی بدا. دەستێکی بگەزێ و لە جەستەی خۆیدا نوختەیەکی پتەوی بەربەرەکانی بدۆزێتەوە تا لە بەرانبەر ئاڵۆزی و پەشێوی فیکری ئەودا بەربەرەکانی بکات. بۆ ڕزگاری لە دڵەڕاوکەی ئەو خەباتەی کە لە ڕێگای بەڵگە هێنانەوەکانی بێ گرێوگولی خۆیەوە بەڕێوەی دەبات، ڕۆژێک لیباس دەکاتە بەر، لە ژوورێ دێتەدەر و دەچێتە نێو باخ. پەتویەک لەسەر هەرد ڕادەخات و لەسەری درێژ دەبێ. زەوییەکی گەرم کە تازە شێوکراوە لەژێر قورسایی جەستەی ویدا وەک مەمکی پڕ لە شیری ژن دادەکەوێ. لەو نەرمییە کەیفی خۆش دەبێ. بەبزاوتنی شان و لاقەکانی هەوڵ دەدا پتر لە زەوی بچێتە خوار. دەستەیەک مێروولە کە لە دار هەنجیرێک دێنە خوار و لە پەنا وی لەسەر هەرد لە سەفێکی درێژدا دەڕۆن و هەر مێروولەیەکیش شتێک لەگەڵ خۆی دەبات. دۆن پاولۆ لەبەرخۆیەوە بیر دەکاتەوە:

– خۆزیا توانیبام هەر لێرە نووستبام و سبەی بەیانی لە خەو هەستابام کەرێکم جل کردبایە و چووبامە نێو ڕەز. خۆزیا توانیبام بنووم و پاشان وەخەبەر بێم و نەک هەر سییەکانم چاکبووبانەوە، بەڵکو سەریشم وەک سەری مرۆڤێکی ئاساییبایە و مێشکم لە خەیاڵات ئازادبایە. خۆزیا توانیبام گەڕابامەوە سەر ژیانی ئاسایی ڕاستەقینە. پێمەڕەم لێدابایە و زەویم کێڵابا و تۆوم چاندبایە و نانی خۆم پەیدا کردبا و ڕۆژەکانی یەکشەمۆ لەگەڵ خەڵک قسەم کردبا و موتالام کردبایە. خۆزیا دەمتوانی بەگوێرەی قانوون کە

دەڵێ: «نانی خۆت بەئارەقی نێوچاوانی خۆت پەیدا بکە» بژیم.

دۆن پاولۆ لەبەر بیرکردنەوە لەو مەسەلانە ئاخرەکەی دەتوانێ ڕیشەی ئاڵۆزی ناخی خۆی لەم نوکتەیەدا بدۆزێتەوە کە ئەو خۆی لەم ڕێوڕەسم و یاسایە لایداوە و ژیانی خۆی لەنێوان ڕابواردن لە قاوەخانە و کتێبخانە و میوانخانەکان و ئەم جۆرە شوێنانەدا دابەش کردووە کە بوونەتە هۆی پچڕانی پێوەندی ئەو لەگەڵ زەوی، پێوەندییەک کە لە درێژایی سەدەکانی دووورودرێژدا باووباپیرانی وی بەم زەوییەوە گرێ دەدا. ئەگەر ئیمڕۆ ئەو لەمافی مەدەنی بێ بەش ناسراوە لەبەر ئەوە نییە کە بەپێچەوانەی قانوونە زاڵمەکانی ڕێژێمک ڕەفتار دەکا کە دەسەڵاتی بەدەستە، بەڵکو لەبەر ئەوەیە کە لەو قانوونەی کۆن سەرپێچی کردووە کە دەڵێ: «نانی خۆت بەئارەقی نێوچاوانت وەدەست بێنە.» ئەو وازی لە وەرزێری هێناوە، نەبۆتە شارستانیش. لەمەودا وا ئیتر ناتوانێ بۆ سەر زەوی بگەڕێتەوە. لە بیرکردنی زەویش بۆ ئەو زیاتر لەوە دەرەتانی نییە.

با و گێژەڵوکەیەکی بەسام کە بەسەر «پیتراسکا»دا دێتە خوار، لە ناکاو گەڕانەوەیەکی چاوەڕوان نەکراو لە ناکۆکی توندی ناخیدا پێک دێنێ. گەرما لەو پەڕیدا بوو. قورساییێکی خنکێنەر هەوای داگرتبوو. ڕۆژێکی وەک کوورەی ئاگر، بەبێ تۆزقاڵێک هەڵم لە هەوادا، ڕۆژێکی کوشراو و تیژ، چاوی کوێر دەکرد. «پیتراسکا» وردە وردە دەبوو بەکورەی ئاگر. زەوی وەک لەژێر گڕی ئەو ئاگرەدا بێ، دەسووتا. وەرزێرەکان دوعایان دەکرد کە «خودایە وردە بارانێک بنێری» خودا دوعای وانی قبوڵ کرد. ماشەڵڵا لەو ڕەحمەتەی ئاسمانی و ئەم لوتف و مەرحەمەتەی ڕەببانی. دەستە هەورێکی ئاوس کە لە لای دەشتی فۆچینووە هاتوون ئێستا لەسەر دۆڵ کۆ دەبنەوە. ترس بەسەر گونددا زاڵ دەبێ. خەڵک لە هەموو لایەکەوە ڕادەکەن. دایک بەدەنگی بەرز منداڵ و مریشکان بانگ دەکەنەوە. دەتگوت دەردی شێتییان بۆ هاتووە.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: هێشتا دڵۆپە بارانێک نەباریوە ئەو هەموو ترسە بۆ چییە؟

هێشتا چارەگە سەعاتێک ڕانەبردوە کە عاسمان کون دەبێ. هەورەکانی کۆبوونەوە لەسەر «پیتراسکا» دەقەڵشن و گرمەیەکی بەسام دەگوڕێنێ. با و باران کە بەسەر گوندەکانی خوارەوەدا زاڵە، ئەو چیایە پەلامار دەدا کە دۆڵی بەستوە.

هەورە تریشقە هەورەکان لەبەر یەک بڵاو دەکا. لە نێوان هەر ڕوناکاییێکی بروسکە گرمەیەکی بەسام گوندی پیتراسکا و هەم چیای پشتی وی دەخاتە ژێر چەکوچ و بەدوای ئەودا بۆڕی ئاو دێتە خوار. ئەو بارانە سێ شەو و ڕۆژ لێی ناکاتەوە. چیا لە هەموو لایەکەوە کەوتۆتە بەر پەلامار و بەڵام تەسلیم نابێ و هەروا وەک موجیزە لە جێی خۆی قایم وەستاوە. پیتراسکاش کە بەبناری چیاوە نووساوە، هەوڵ دەدا لە جێی خۆی پتەو بمێنێتەوە.

دۆن پاولۆ یارمەتی ماتالنا و ئامریکۆ دەدات تا پشتی دەرگا و پەنجەرەکانی موسافیرخانە لەبەرانبەر هێرشی ئاو سەنگەر بەندی بکا. بەڵام ئاو لە هەموو لاوە دێتە ژوور. شەو پڕە لە هاوار و پاڕانەوە. بەڵام لە ترسی لافاو کەس ناوێرێ بچێتەدەر. دەبێ تا بەیانی ڕاوەستن و ئەو دەم بزانن کە لافاو پردی داری

بردوە و ئاو دە دوازدە ماڵی گرتۆتەوە.

ماتالنا لەبەر ناهومێدی هەست دەکا کەوا خەریکە شێت دەبێ. ژنی فەقیر دەناڵێنێ و دەڵێ:

– ئەگەر خانووەکەم بۆ جاری سێهەم وێران بێ، ئێستا کە مێردیشم مردووە. کێ بۆم ساز دەکاتەوە. چەند کەس لە وەرزێران کە خۆیان گەیاندۆتە کەنیسە، زەنگی لابردنی بەڵا و موسیبەت لێ دەدەن. لەپێش دەرگای ماڵەکان خەڵک دیزەی سەرەو ژێر دادەنێن. ژنیش لەبەر پەنجەرە مەلۆتکەی پێچراوی خۆیان نیشان دەدەن. تەواوی ئەم دابونەریتە بۆ ڕاکێشانی بەزەیی هێزی سروشت بەڕێوە دەچێ. بەڵام ئەو هێزە نایەتە بەزەیی. گوڕمی با و باران کەم نابێتەوە و پیتراسکا و چیاکان دەکوتێ و دەگوڕێنێ. لە خوارەوەی دۆڵەوە هەوری یارمەتیدەر بەبا و باران دەگەنێ و ئەوانیش بەنۆرەی خۆیان پەلامار دەبەن. چیا بەرەکانی دەکات بەڵام داخوا ماوەیەکی درێژ دەتوانێ خۆ ڕابگرێت. ؟ ئێستا جارێ خۆی ڕاگرتووە. تەواوی شەو کەس تاوێک ناحەسێتەوە. دەوروبەری موسافیرخانە دەڵێی بۆتە جێژوانی گا و گورگ و ماران. ئاو بەخوڕ و هاشەهاش لە هەموو لاوە دێتە ژوور. هاوار و پاڕانەوەی کە جاروبار دەبیسرێ لە هیچ کوێ دەنگ ناداتەوە. ماتالنا بەسەری ڕووت و لیباسی شڕۆڵ وەک شێتی تووڕە لە ماڵدا سەر و خوارێ دەکا و هەوڵ دەدا تا پێیش ئاو بگرێ کە بەکون و کاژێڕاندا دێتە ژوور. دیسان دەبێ تا بەیانی سەبر بگرن تا بزانن کە تەویلەی «جرامتا» لافاو بردوویەتی و کەر و بزنێ ویش نەماون.

ماڵی نیکۆلا چیکاوۆ تێک ڕووخاوە. نیکولا و ماریتای ژنی بەزەحمەت خۆیان گەیاندۆتە ماڵی دراوسێیان. میچی ماڵی «جروازیۆ ئاماتۆرا» ئا بردوویە و کیژەکانی خەوتووی، یەکیان زۆر بریندار بووە.

سێهەمین ڕۆژە باران دەبارێ و هەور هەروا لە سەرانسەری دۆڵ وەک نەخۆشی کۆخە دەگرمێنێ. بەڵام بای نایە. دۆڵ وەک کولەکەی چرچ و ڕزیو دەچێ. ئاو تەواوی گوندەکانی داگرتووە.

ڕێگاکان هەموو بوونەتە جۆگەلەی ئاو. ژوور و ژێرخانی ماڵەکان پڕبوون لە خیز و بەردی کە لافاو هێناویەتی. مەعمورەکانی ڕێگاوبان بۆ چاککردنەوەی جادەکان کە لە زۆر جێگا وێران بوون و سازکردنی پردێکی کاتی لەلا ماوە هاتوون. هەر کەسە لەژێر وێرانییەکان لە شڕەوبڕەی ماڵ دەگەڕێ. هەموو شت ڕەنگی قوڕ و لمی گرتووە و لیتە و قوڕ خۆیان لە هەموو شوێنێ ڕاکردووە. پیاوان لەنێو قوڕدا وەک خزۆکی گەورە لەوانە کروکۆدیلی درێژ و کیسەڵی زەلام دەچن. گاری ماستر ئانجولا لە لافاودا نوقم بووە. باب و کوڕ چەند سەعات بۆ دەرهێنانی هەوڵ دەدەن. هاواری یالا یالای باب و کوڕ بەرزە. دەیکێشن و، قەوەتی دەدەنێ و دەیکێشن بەڵام گاری نابزوێ. بێ ئەوەی تەگەرەکان ببزوون، لە قوڕ دەچنە خوار. «ماستر ئاجلۆی» لاو دەستی بەفیشقە لێدان کردووە و سیغار دەکێشێ. باوکی بەتووڕەیی هاوار دەکا:

– سیغار مەکێشە و قەوەتی بدەیە.

بەڵام لاو سیغاری خۆی واز لێناهێنێ.

– پێتم گوت سیغار مەکێشە و پاڵی پێوە نێ. ڕادەکات لە کوڕەکەی بدا:

– لەعنەت لە تۆ و لەو کەسەی وەسەر دنیای نای. پێتم گوتی

سیغار مەکێشە و فیشقە لێ مەدە.

دۆن پاولۆ هێدی و ئارام بەلایەنگری لە کوڕەکەی وەدەنگ دێ و دەڵێ:

– فیشقە لێدان خۆ تاوان نییە

پیرەمێرد دەڵێ: «کاتێ مرۆ خەریکی کار نابێ فیشقە لێ بدا و سیغار بکێشێ. کار گاڵتە نییە.

– ئەگەر ئیشتیای لە سیغار بوو چی؟

– دەبێ ڕاوەستێ تا کار تەواو دەبێ. کار گاڵتە نییە. ئێوە ئاغای قەشە داستانی«ئورلاندۆی دێو» دەزانن. ؟ ئەم دێوە هەر لاقەی کیلۆمیترێک بوو. ڕۆژێک دەیەوێ هەر بۆ کەیف زەوی بکێڵێ. تا ئێوارێ بێ ئەوەی خۆ ماندوو بکا زەوی دەکێڵێ. ئێوارێ گایەکان لە نیر و ئامور دەکاتەوە و دەگیرفانێکی پاتۆڵیان دەنێ و گاسن و ئاموریش دەگیرفانێکی دیکە دەنێ و دەچێ دەنوێ. ڕۆژ و مانگ تێدەپەڕن، بەڵام لە مەزرای «ئورلاندو»ی دێودا هیچ شین نابێ. هەر دەڵێی هیچی لێ نەچاندووە. بۆچی؟ چونکە پێیەوە ماندوو نەببوو. مرۆ ئەگەر بخوازێ کارەکەی بەرهەمێکی هەبێ، پێویستە ڕەنج بکێشێ و لەجیاتی ئارەقە خوێن بڕێژێ.

لەو کاتەدا کە باب و کوڕ بۆ دەرهێنانەوەی گاری تەقەڵای خۆیان دەست پێ دەکەنەوە کەسێک ماسییەکی قزڵ ئالا لە قوڕاودا دەبینێتەوە. تەواوی خەڵکی گوند سەبەتە و دار و قوڵنگ دەست دەدەنێ و بەهاواری وەحشیانە یەکتر بۆ ڕاوە ماسی هاندەدەن و بەپەلە دەگەنێ. بەڵام ماسی قزڵ ئالا نییە. کێ چوزانێ ڕەنگە لە هەوەڵەوە ماسی قزڵ ئالا هەر نەبوو بێت.

لەو کاتەدا وەرزێرەکانی بۆ تەماشا کردنی زەرەر و زیانی زەوییە کێڵراوەکان چووبوونە مەزرا، دەگەڕێنەوە. «پاسکاڵ جرامتا» لە قەشە نیزیک دەبێتەوە، کڵاو لەسەری هەڵدەگرێ، نیشانەی خاچ دەکێشێ و لە کاتێکا قینی لە گەروودایە دەپرسێ:

– ئاغای قەشە تۆ دەبێ بۆم ڕوون کەیەوە کە ئەم خودایە چ کارەیە؟

دۆن پاولۆ نازانێ چی وەڵام بداتەوە. لەگەڵ ئەوەش دەڵێ:

– ئەگەر بەروبووی تۆ لە بەینچوو، خەتای با و بارانە.

جرامتا سەر ڕادەوەشێنێ و عوزر دێنێتەوە. ئەو بەهیچ جۆر نایەوێ بێ ئیحترامی بەخوای گەورە بکات. تووڕەش نییە، تەنیا دەیەوێ شتێک تێ بگات و بۆیە دەپرسێ:

– ئەگەر باران بەدەست خودا نییە، ئەدی چی بەدەستە. ؟ ئەگەر دەسەڵاتی باران بەدەست وییە و ڕێگا دەدا بەبا کە دەسترەنجی خەڵکی فەقیر خەراپ بکا، ئیتر ئەوە چ خودایێکە؟ ئایا دەزگایەکی داد نییە کە بەحسابی خوا ڕابگات. ؟

«جرامتا»ی فەقیر یەک جێ تەویلە و کەر و بزن و بەروبووی دوو مەزرای لە کیس چووە و ئێستا بۆ تەواوی تەمەنی نابووت بووە. ئێستا بەدوای بەرپرسی ئەو بەڵایەدا دەگەڕێ. ئەگەر ئەو بەرپرسە خودا

نییە، ئەدی کێیە؟

دووبارە دەپرسێ:

– ئەگەر خودا ڕێگا بەخۆی دەدا بنەماڵەی فەقیر ماڵوێران بکا، ئایا دەکرێ حیسابی کردەوەکانی خۆی بداتەوە بەکەس؟ لەو کاتەدا «پاسکواندرە» دەگاتێ و دەڵێ:

– مرۆ لە ڕۆژدا لە هەوای خۆش و ناخۆش چاردە سەعات کار دەکات. بەرۆژانە دەچێتە فۆچینۆ و ڕۆژێ بەچوار لیرە کار دەکات. وەک حەیوانی چوار پێ دەژی. تەواوی ئەو زەحمەتانە بۆ ئەوەیە کە ڕۆژێک بتوانێ پارچە زەوییەک بکڕێ. ئەو دەم باو بارانێک دێت و بەرهەمەکەی خەراپ دەکا. زەوی کە لە کیس چووە بۆماڵیات و باج و خەرجی خواردن و کڕینی تۆیش دینارێکی نییە. ناچار دەبێ زەوییەکە بفرۆشی. زەوییەکە دەفرۆشێ و دووبارە دەست پێ دەکاتەوە. واتە دە ساڵی دیکە دووبارە دەبێ وەک چوارپێ گیان بکێشێ تا بتوانێ هەمان پارچە زەوی دووبارە بکڕێتەوە.

«ماسترۆ ئانجلۆ» قسەکەی دەبڕێ و دەڵێ:

– مرۆڤێکی فەقیر تەواوی تەمەن زەحمەت دەکێشێ، کۆخێک، پەنا گایەک بۆ خۆی دروست بکا بەڵام قەت لە پەنادا نییە. فەقیرە خانووەکە دروست دەکا، بەڵام لەپڕ بوومەلەرزە یا لافاو دێت و شڕە و بڕەی لێ بەسەحرا وەردەکات. چ پەناگایەکی باش! ئەوی دیکە گیان دەدا تا زەوییەک پەیدا بکا و خۆی و خێزانی لە ئەماندا بن. ئەو دەم با و بارانێک دێت و تەواوی بەروبووی نابووت دەکا. چی دەکرێ؟ مرۆ هیچ کات لە پەنادا نییە و تاوێک ناکرێ بێ ترسولەرز ژیان بەرێتە سەر. «جاچینتۆ کامپۆ باسور»یش کە بەروبوومی لەبەین چووە، ژن برایەکی هەیە کە پارەیەکی کەمی پاشکەوت کردووە. هێناویەتە کن قەشە و پێی دەڵێ:

– بەروبوومی من لەبەین چووە و با هەمووی لە ڕەگوڕیشە دەرهێناوە. ئێستا زەوییەکە وەک کانگای خیزی لێ هاتووە. لەو کاتەوە کە ئەم زەوییەم کڕیوە ئەوە هەوەڵین بەرهەمی ئەو بوو کە دەمویست هەڵی بگرم. ئێستا هیچی نەماوە. لام وایە ئەم زەوییە بۆیە بوو ماڵم وێران کات. بۆ کڕینی ئەو زەوییە خۆم لە سیغارکێشان بێ بەش کرد. وازم لە شەڕاب و خواردنەوەش هێنا. لە گەرمادا پاپەتی دەڕۆیشتم، لیباسی شڕ و دڕاوم دەکردە بەر. کیژێکی شازدە ساڵەم هەروا بەرەڵا کرد تا کۆچی دوایی کرد. بێ ئەوەی دوکتۆری بۆ بێنم، دەرمانی بۆ بکڕم یا قەشەی بێنمە سەر. خۆشم تەنیا نانی وشکم بەتفی زار قوت دا، لەجیاتی ئارەقە خوێنم ڕشت. گشتی ئەم کارانە بۆیە بوو کە ئەم پارچە زەوییە بکڕم. تۆ کە ژن برای منی ئاگات لەو هەموو گەڕیانە هەیە. بەڵام من دەمەوێ لە خزمەت پیاوێکی پیرۆزدا ئەوەت پێ بڵێم کە من پاش کڕینی ئەم زەوییە یەک دینارم نەماوە. ناچار بۆ کڕینی تۆی و دوو تەغار و کەرێک هێندێ پارەم قەرز کردووە. ئێستا کە بەرهەمەکەم لەبەین چووە. قەرزەکەم چۆن بدەمەوە. ؟ بۆ شێوەردی ساڵی دادێ چۆن تۆی گەنم بکڕم. ؟

سکاراملی ژن برای شان هەڵدەتەکێنێ و دەڵێ:

– ڕاستیت دەوێ ئەم مەتڵەبە پێوەندی بەخۆتەوە هەیە.

«کامپۆ باسۆ» کە دەیەوێ گومان لە قسەکانی خۆیدا نەهێڵێ، دووبارە دەڵێ:

– دڵنیابە من زەوی خۆم نافرۆشم. ئەگەر کەسێک چاوی لەوە بڕیوە دەبێ پیوی دارکارییەکی حیسابی لە بەدەنی هەڵسوێ. ئەم زەوییە وەک پارچە گۆشتێکی لەشم وایە. من ڕەنگە خۆم یا ژنەکەم بفرۆشم، بەڵام قەت زەوییەکەم نافرۆشم. بەم حاڵەش ئەگەر قەرزەکەم نەدەمەوە، قەرزدار زەوییەکەم بەساحیب دەکا. تۆ کە ژن برای منی و چەند قڕانێکت پاشکەوت هەیە. دەتوانی یارمەتیم بدەی.

ژن برا لە وەڵامدا دەڵێ:

– ڕاستییەکەی سوێند بەشەرەفم هەرکەس خۆی گیروگرفتێکی هەیە. هەرکەس دەبێ لە فیکری کاری خۆیدا بێت. پاشان ڕێگای خۆی دەگرێتەبەر و دەردەکەوێ.

قەشە و «کامپۆ باسۆ» دیسان تاوێک پێکەوە دەمێننەوە و گفتوگۆ درێژە پێدەدەن. قەشە لەبیری دەچێتەوە کە قەشەیە، گرێی دڵ بۆ کامپۆ باسۆ دەکاتەوە:

– وڵاتێکی گەورە هەیە کە لەوێ بۆ هەوەڵین جار لە مێژووی مرۆڤایەتیدا وەرزێران هەوڵ دەدەن جگە لە خاوەن موڵکی تایبەتی لە ڕێگای دیکەوە پەناگا و ئەمنیەت بۆ خۆیان پەیدا دەکەن. قەشە و کامپۆباسۆ هێشتا هەر لە گفتوگۆدان کە چاویان بە «سکاراملی» دەکەوێ. ئەو بەسواری کەر لە پردی دار دەپەڕێتەوە و بەجادەیەکدا دەڕوا کە بۆ لای دۆڵ سەرەو ژێر دەبێتەوە. کامپۆ باسۆ ڕەنگی لە ڕوویدا نامێنێ و دەڵێ:

– ئەو ناپیاوە دەچێتە کن ئەو سوتخۆرەی کە پارەی بەقەرز داوە بەمن، تا زووتر زەوییەکەی لێ بکڕێ.

دۆن پاولۆ هەوڵ دەدا ئارامی کاتەوە و دەڵێ:

– لەوانەیە بەهەڵە بچی. تۆ چۆن دەتوانی نیەتی ئەو بزانی؟

کامپۆ باسۆ دەڵێ:

– زۆر لەمێژە ئەو چاوی بڕیوەتە زەوییەکانی من. ئەو ناپیاوە لە من بێزار بوو، چونکە من بەر لەو توانیبووم زەوییەکە بکڕم. ئێستا هەلی باشی بۆ هەڵکەوتووە تا لەبەردەستی منی دەربێنێ. نازانی چ سەگبابێکە.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «تۆ ئەگەر لەجیاتی وی بای هەر ئەو کارەت نەدەکرد.؟

بەڵام کامپۆ باسۆخۆ لە وەڵامەکە دەبوێرێ و دەڵێ: «بەڵێ، سەگبابێکی حیسابییە» گورج بۆ ماڵێ دەگەڕێتەوە و بەدەنگی بەرز بەژنەکەی دەڵێ:

– هەر ئێستا چرایەک لەپێش پەیکەری حەزرەتی مریەم هەڵکە و چۆک دادە و دوعا بکە کە هەر کەسێکی بیەوێ زەوی ئێمە بکڕێ تووشی بەڵا و موسیبەت بێ. تێگەیشتی؟

ژن دەپرسێ: «کێ دەیەوێ زەوی لە ئێمە بستێنێ.»

پیاوەکە ئەمر دەکا: دوعا بکە!

ژن چرا هەڵدەکا و لە کاتێکا مێردەکەی ئاگاداریەتی لە حەزرەتی مریەم دەپاڕێتەوە کە هە کەس فیکری داگیرکردنی زەوی مێردەکەی هەیە تووشی بەڵا و موسیبەت بێ.

دۆن پاولۆ کە هیلاک بووە بۆ ژوورەکەی خۆی دەگەڕێتەوە و لەسەر مێز دەفتەری وتووێژی لەگەڵ کریستینا دەبینێتەوە. دەفتەرەکە لێک دەکاتەوە و دووبارە چەند دێڕێکی دەخوێنێتەوە و لە پڕ بێزارییەکی توند لە خۆی،لە دڵیدا هەست پێدەکا. لە ئاخری گفتگۆدا دەنووسێ: «وڕێنەی کابرایەکی بێکار»

دەچێتە نێو جێ، بەڵام هەر چەندی هەوڵ دەدا خەوی لێ ناکەوێ. دەبێ شەو درنگ بێ کە دەنگی هەرا و هاوار لەپێش موسافیرخانە دەبیسرێ. ماتالنا دێتە ژووری دۆن پاولۆ و دەڵێ:

– «سکاڕا ملی»یان بەدارەمەیت هێناوەتەوە. خۆی و کەرەکەی لەو شوێنە کە جادە بڕاوە. دەلافاو کەوتووە. کەر تۆپیوە و سکاراملی-یش لاقێکی شکاوە.

ڕۆژی دوایی «ترازاسکاراڤا» کوڕێکی جوانی دەبێ. منداڵەکە کوێر نییە. بۆ سوپاس و هەڤناسی لە قەشە کە چاوی کوڕەکەی لە بەڵای کوێریی نەجات داوە، دایکی ناوی دەنێ پاولۆ. پاش دوو ڕۆژ نۆرەی سابتایە کە منداڵی بێت. «دۆن چیپریانۆ» بۆ تەعمیدی منداڵەکان لە «لاما»وە هاتووە. دەستەیەک لە باوەکانی بنەماڵەکان بەڕێبەرایەتی «پاسکاڵ جرامتا» دێتە چاوپێکەوتنی قەشەی پیر. جرامتا دەڵێ:

– قینی خودا بەسەر ئێمەی فەقیردا هاتۆتە خوار. بێ گوناح بەئاگری گوناحکاران دەسووتێن. ئێستا ئیتر گومان لەوەدا نەماوە کە لە دۆڵدا گوناحێکی گەورە کراوە.

«دۆن چیپریانۆ» لە وەڵامدا دەڵێ: «سزای ئێمە لەم دنیایەدا دەبێ لێبوردنی قیامەتمان بەنسیب بکا.

جرامتا لە درێژەی قسەکانیدا دەڵێ:

– گوناحی گەورە لە نیزیکی سێلاوگر و لە «پەناگای گوناحکاران»دا کراوە. لاوێک لە بنەماڵەی نەجیبزادان لەگەڵ جادووگەرێکی خەڵکی دەشت لە خانووی جندۆکان دانیشتووە دەرگایان لەسەر خۆیان داخستووە. ئێستا ئیتر گومانمان نەماوە ئەگەر کاربەدەستانی دەوڵەتی بۆ نەهێشتنی ئەم ڕیسواییە کارێک نەکەن ئێمە خۆمان بەزۆر دەیکەین.

دۆن پاولۆش دێننە نێو کۆڕی خۆیان. «جرامتا» دەڵێ:

– ئێستا ئیتر گومان بۆ ئێمە نەماوە کە خودا ویستوویەتی ئەم گوناحە گەورە سزا بدات.

«کامپۆ باسۆ» پێشنیار دەکا کە دەبێ خانووی جندۆکان ئاگر تێبەردرێ.

«ماستر ئانجلۆ» لەپشت ئەستوورکردنی پێشنیاری ئەودا دەڵێ:

– دەبێ خانووەکە وێران بکرێ. دەبێ لە هەمان کاتدا کە ئەم دوانە پێکەوە نوستوون خانووەکە بەخومپارە بتەقێنرێت.

«دۆن چیپریانۆ» ناوبژیکەری دەکا تا ڕێگای چارەی هێمنانە پەیدا بکات بەو مەرجە دۆن پاولۆ کە کیژەکە دەناسێ، لەگەڵی بێ. دۆن پاولۆ لە ترسی دەست گەیاندنی مەعمورانی دەوڵەتی جگە لە تەسلیم و ڕازیبوون، چاری دیکەی نییە.

گەڕیانی لافاو هێشتا درێژەی هەیە. لەبەر ئەوە کامبۆباسۆ هەرتک کەشیشان بەکۆڵی زەلام دەپەڕێنێتەوە ئەوبەر. لەوێوە دۆن چیپریانۆ و دۆن پاولۆ بەپێیان بەرەو خانووی جندۆکان دەڕۆن. هەر هەنگاوێک تا ئەژنۆیان بەقوڕەوە دەبن. دەرگای خانووەکە یەک لایەنەیە. دۆن پاولۆ «بیانکینا» بانگ دەکا، بەڵام کەس وەڵام ناداتەوە. ژووری خانووەکە دیمەنی ئەشکەوتێکی واقیعی هەیە. لە خانووەکەدا جگە لە قولکی پڕ لە قوڕولیتە چیتری لێ نییە. با نیوەی بانەکەی هەڵکەندووە.

«بیانکینا» لەپێش بوخاری هەڵتروشکاوە، پرچەکانی بڵاو کردوون. گۆرەوی لەپێدا نییە. دەستی بەقولاپەی لاقی گرتووە و سەبرۆکە دەگری. ئالبێرتۆ لەسەر تەلیسە کایەکی شەدار لە پەنای ڕاکشاوە. چەن حەفتەیە ڕیشی نەتاشیوە. قژی درێژ کردووە. لەجیاتی دوگمەی لیباسی نیشانی حزبی دەوڵەتی لێ داوە.

«بیانکینا» دەپرسێ: «خواردەمەنیتان هێناوە؟»

«دۆن چیپریانۆ» دەست بەخوێندنی پەند و دوعایان دەکا کە پێشتر بۆ هەڵکەوتێکی وا ئامادەی کردووە. بەتایبەت بەو مەبەستە کە لە کن پیاوێکی ڕووحانی سەر بەقەشەنشینێکی دیکە خۆی بنوێنێ.

«بیانکینا» قسەکانی وی دەبڕێ و دەپرسێ:

– ئێوە هیچ خواردەمەنیتان پێ نییە؟

ئەو دەم چیپریانۆ بەئالبێرتۆ دەڵێ:

– ئەوە منم کە تۆم غوسڵی تەعمید داوە و بۆ هاتنە قۆناخی سەرەتایی ئایینی مەسیح ئامادەم کردووی. ئەوە منم کە وەڵامدەری گیانی تۆم لە پێشگای خودادا. ئەوە منم کە تۆم هێنا سەر ڕێبازی مەسیحییەکانی ساکاری «سن فرانسوا» واتە بۆ تەریقەتی (سێیانە)(*) ئالبێرتۆ مات و گێژ چاوی لێ دەکا. «بیانکینا» دەیەوێ وەدەنگ بێ. بەڵام دۆن چیپریانۆ ئەمری پێ دەکا، بێ دەنگ بێ و دووبارە دەڵێ:

– کاتێ «پۆوێرلۆ»(**) لە کۆشکی کاناریۆ تەریقەتی (سێیانە)ی بۆ ڕزگاری خەڵکی دنیا دادەمەزراند، هەوا پڕ بوو لە ئاوازی کاسەڵە شینکان. ئەو بەئەدەب تکای لە باڵندەکان کرد کە بێ دەنگ بن. باڵندەکان بەقسەیان کرد. ئێستا ئەی خانم ئێوەش هەوڵ بدەن کە پێڕەوی لە باڵندەکان بکەن.

(*) مەبەست بروای ڕەهایە بەباوک و کوڕ و ڕوح القدس.

(**) مەبەست سن فرانسوا داسیز کەشیش و ڕووحانی بەناوبانگی ئیتاڵیایە و دامەزرێنەری تەریقەتی عیرفانی فرانسیسکنە کە بەپاکی و ئیمانداری ناسراوە (١١٨٢–١٢٢٦).

«بیانکینا» ئیراد دەگرێ و دەڵێ: «خۆ تۆ (سن فرانسوا)نی.

دۆن چیپریانۆ خۆ لە کەڕی دەدا کە گۆیا نەیبیستووە و ڕوو دەکاتە ئالبێرتۆ و لە بارەی گەورەیی و پاکی و ڕێزی سن فرانسوا دەست بەقسان دەکات و دەڵێ؛

– بەگوێرەی ئەوەی کە لە بەشێکی کتێبی سن فرانسوادا هاتووە (پۆوێرلۆ) لەسەر داخوازی پاشای بابل دەچووە نێو تایفەی عەرەبی سەحرایی (سارازن) و نسحەتی دەکردن. شەوێکیان چووە موسافیرخانەیەک تا لە ڕەنجی ڕێگا بحەسێتەوە. لەوێ تووشی ژنێکی عەرەب بوو کە لەشولارێکی زۆر جوان و گیانێکی زۆر دزێوی هەبوو.

«بیانکینا» دەڵێ من عەرەب نیم.

– بەڵێ ئەو ژنە ویستی کە سن فرانسوا تووشی گوناح بکا

سن فرانسوا لە وەڵامدا پێی گوت:

– قەی ناکا من قبوڵی دەکەم. وەرە بچین پێکەوە بنووین

«بیانکینا» هاوار دەکا: «بەبە، لەو پیاوە پیرۆزە!

سن فرانسوا بردیە پێش ئاگرێکی گەورە. سەر تا پێ خۆی ڕووت کردەوە و چووە نێو ئاگرەکە و بەژنە عەرەبەکەی گوت:

کە بەدوای ئەودا بێتە نێو ئاگر و لەم جێگا موجیزە ئاساییەدا لەگەڵی بنوێ. بەڵام ژنی عەرەب ترسا.

بیانکینا دەپرسێ:

– ژنەکە ترسا؟

دۆن چیپریانۆ دەڵێ:

– بەڵێ ژنەکە ترسا.

بیانکینا دەڵێ:

– ئەگەر ئەو بەڕاستی سن فرانسوای خۆش ویستبایە نەدەترسا. ئەگەر من بام لەجیاتی وی، قەت نەدەترسام.

کەشیشی «لاما» دەپرسێ:

– تۆ نەدەترسای؟

بیانکینا دەڵێ:

– سن فرانسوا بۆچی لە گڕی ئاگردا نەسووتا؟ چونکە ئەو ئاگرەی لەناخیدا هەڵکرا بوو، لە ئاگری دار بەتینتر بوو. ژنی عەرەب بۆ لە ئاگر ترسا؟ چونکە ئەو سارد و بێ عیشق بوو. سن فرانسوا بانگی وی دەکرد بەڵام ئەو دەترسا. بەڕاستی ئەو ژنە عەرەبە ئابڕووچوونی جنسی لەتیف بووە.

ئالبیرتۆ لە جێ ڕادەبێ دەچێتەدەر و ئامێزێک دار دێنێ دەیخاتە سەر ئاگرەکە و دەڵێ: هەوای ساردە،

دووباره لەسەر کا درێژ دەبێتەوە.

بیانکینا ئاگرەکە خۆش دەکا. دارەکان تەڕن و درنگ دەیگرێ. ماشەشی نییە، بەدەستی دارەکان دەخاتە سەر یەک. دەستی دەسووتێ و دەگری. دۆن چیپریانۆ لێی لە قیندایە. نایەوێ هەل لە دەست بدا و دەڵێ:

– ها، تۆش لە ئاگر دەترسی!

بیانکینا لە وەڵامدا دەڵێ:

– بێ گومان من نەبۆ ئێوە و نەبۆ مامم کە کەشیشی «فوسا»یە خۆم ناخەمە نێو ئاگر.

دۆن چیپریانۆ لە درێژەی قسەکانیدا دەڵێ:

– ئاگرێکی دیکە هەیە کە دایمییە و تایبەت بۆ گیانی ئەو کەسانەیە لە دین وەرگەڕابن. لەوێ هەوا تژییە لە دوکەڵی بەئازار و بۆنی گۆشتی سووتاو و هاواری دەردەدار و دەنگی لێکدانی ددانان.

ئالبیرتۆ دەڵێ: «ئێمە خۆمان دەزانین و دان بەگوناحماندا دێنین»

دۆن چیپریانۆ دەپرسێ: «ئەگەر دەرفەتی دانپێدانانتان نەکردبایە، لە با و باراندا نوقم دەبوون»

بیانکینا دەڵێ: «ئەو دەم لەگەڵ خودی خودا قسەمان دەکرد و هەوڵمان دەدا مەسەلەکەی لێ تێبگەیێنین. ئەگەر نەشی ویستبایە لێی تێبگات، خەتای خۆی بوو.»

دۆن پاولۆ تا ئەو دەم بێ دەنگ بوو. پاشان دەپرسێ:

– بۆ مارەیی نابڕن و یەکتر مارە ناکەن؟

ئالبیرتۆ وەڵام دەداتەوە و دەڵێ:

– ئاخر بنەماڵەی من ڕازی نابن.

– بۆ تۆ ئیجازەت لەوان خواستوە؟

– بنەماڵەی من ڕازی نابن. ئەوان باش دەناسم.

قەشەکان دەگەڕێنەوە. دۆن چیپریانۆ بەدۆن پاولۆ دەڵێ:

– مارەکردن باشترین ڕێگای چاری ئەم مەسەلەیە. تۆ لەم بارەوە لەگەڵ بنەماڵەی کوڕەکە بدوێ.

«جاچینتۆ کامپۆ باسۆ» چاوەڕوانە تا لە پەڕینەوەی لافاوگردا یارمەتییان بدات. ئەو لە قەشەکان دەپرسێ: «ئاخری ئەوان چ دەکەن.. چ بڕیار دەدەن؟»

دۆن چیپریانۆ دەڵێ: «کارەکان ڕوو بەڕا دەبن. تۆ دەتوانی بەخەڵکی تریش بێژی کە بەم زووانە هەموو شت چاک دەبێ.»

دۆن پاولۆ لەوە پەشیمانە کە قبوڵی کردووە لەمبارەوە لەگەڵ بنەماڵەی کۆلامارتینی بدوێ. چونکە هەست ناکا کە بۆ ڕاپەڕاندنی کاروباری ژنهێنان و مارەکردن دروست کرا بێت. هەر بۆیە ئەمڕۆ و سبەی دەکات.

ڕۆژێک لە دوای نێوەڕۆ قەشەی سەر بەقەڵەمڕەوی «کیەتی» کە باوکی ڕووحانی ئیقرار بیسەری کریستینا بووە لە سەردەمی خوێندنی ناونجیدا، بۆ سەردانێکی کورت دێتە «پیتراسکا». ئەم کەشیشە بەفایتون هاتووە و زیاتر لە چەند سەعات نامێنێتەوە. لەگەڵ ئەوەش دەیەوێ پێش ڕۆیشتنی لەگەڵ دۆن پاولۆ بدوێ. لە چاوپێکەوتندا بەدۆن پاولۆ دەڵێ:

– مادمازیل کولامارتینی بەڕێزێکی زۆرەوە باسی تۆی بۆ کردووم. کاتێ دەمویست لە «مارسیکا» تێپەڕم. لەسەر پێداگرتنی دایکی ڕووحانی مودیری دێر و خوشکانی دێر کە مادمازیل کولامارتینییان زۆر خۆش دەوێ و زۆریش بەپەرۆشن کە ئێستا لە نێویاندا نییە ئامادە بووم سەرێک لە پیتراسکا بدەم.

دۆن پاولۆ نیگەرانە کە نەکا سەبارەت بەناوونیشانی ڕاستەقینەی خۆی میوانی تازە هاتوو بخاتە شک و گومانەوە، بۆیە هەر بەم وەڵامە خۆ ڕازی دەکات کە بڵێ:

– من لە گفتوگۆیەکدا کە ڕەنگە لە بنەماڵەی کولامارتینیدا ڕووی دابێ، تەواو بێ خەبەرم.

باوکی ڕووحانی دەڵێ:

– منیش ئاگادار نیم و جگە لەوەش لەم دیدارەدا مەبەستم ئەوە نەبووە کە کیژی لاو بخەمەی ژێر گوشار. لەگەڵ ئەوەش بەئەرکی خۆم زانی لەم هۆکارانە ئاگادار بم کە ئەم کیژەیان لە لێهاتوویی و کێشی ڕوحانیەتی تایبەتی کە لەگەڵ ناخی ویدا تێکەڵە و گومان لە ڕاستی ئەوەدا نییە، تووشی سستی و لالووتی کردووە.

دۆن پاولۆ غیرەت وەبەرخۆ دەنێ و دەڵێ:

– مادمازیل کریستینا لە «پیتراسکا»ش دەتوانی سوودی هەبێ.

باوکی ڕووحانی دەڵێ:

– بێ گومان وایە. بەو مەرجەی کە تەنیا خەسڵەتی ئینسانی کریستینا لەبەرچاو بگیرێ. لەگەڵ ئەوەش بەسەرنجدانی هەستیاری و هۆشی لە ڕاستیدا بێ هاوتای ئەم کیژە من نازانم لەم گوندە دواکەوتە و سەحراییەی وەک پیتراسکا، ئەم خەسڵەتە چۆن مەیدانی هەڵدان و گەشەکردن پەیدا دەکات؟ بەڵام شتێکی لەمانە بەرزتر لە مادمازیل کریستینادا هەیە. ئەو لەم خەڵکە بەختەوەرانەیە کە لەگەڵ هاتنە نێو ئەم دنیا نزمە، وەک نوور پاک و سافن و نیشانی بەرخ لەنێو چاوانیاندا نەخشە. دەڵێی هەموو ڕۆژێ دەبنە قوربانی و کراسیان بەخوێنی قوربانیبوونیان ڕەنگینە. بێ ئەوەی تەماشای ڕێگای خۆیان بکەن شەیدا و سەرلێشێواوی ئەڤین بەدوای بەرخی عاسمانیدا هەنگاو دەنێن کە ڕێگایان پێنیشان دەدا.

ئەم ڕەوانبێژییە کاریگەرییەی ئەو وتار و مەوعیزەی قەشەکانی یەسوعی وەبیر دۆن پاولۆ دێنێتەوە کە دەهاتنە مەدرەسەکەی وی و دەڵێ:

– کەسایەتی مادمازیل کریستینا بەقووڵی کاری کردۆتە سەر منیش. لەگەڵ ئەوەشدا ناتوانم بڵێم کە مانەوەی ئەو تا ماوەیکی دیکەش لەنێو ئەم خەڵکە گیرۆدە و بەکارە، بۆ وی بەچارە ڕەشی ببژێردرێ.

باوکی ڕووحانی داماو و خەمگین لەکن دۆن پاولۆ دەڕوا و فایتون دەکەوێتە ڕێ.

شەوێکیان دۆن پاولۆ لە ماڵی کولامارتینییەکان میوانە. دۆن پاسکال لە ئاشپەزخانەیەکی گەورە کە دیوارەکانی دوکەڵ گرتوویانە میوانداری لێ دەکات. سێ پیرێژنی سارد و مۆن بەقژی سپی لە دەورەی مێزێکی گەورەی دارە گوێز دانیشتوون و کریستینا دابی بەیەکتر ناساندن بەجێ دەگەیێنێ:

– ئەوە دایە گەورەی منە، ئەوەیان پوورمە، ئەوەشیان دایکمە. هەوا پڕە لە بۆنی هەنگوین و مێو. دۆن پاولۆ لە دڵی خۆیدا هەست بەسەفا و خۆشی لە ڕادەبەدەر دەکات. دەڵێی دڵی قەت لە هەوای منداڵی دەرباز نەبووە. بەڵام کارکردی ئەو سێ پیرێژنەی کە لە دەوری مێز دانیشتوون ئەو دەخاتە یادی بنەماڵەکانی دیکەی خاوەن زەوی. بێ گومان ماتالنا پێشتر لە بارەی بنەماڵەی کولامارتینی لە زۆر بڵێییدا درێخی نەکردووە. ئەو بۆ کەشیشی باس کردووە کە دایکی کریستینا ژنێکی پاک و ساکاری بەڕاستییە و بەشتێکی کەم پێدەکەنێ و ئاقڵ و هۆشی منداڵێکی پێنج ساڵەی هەیە. بەم حاڵە دە ساڵ لە مێردەکەی گەورەترە. دۆن پاسکال تەنیا لەبەر جیاز خواستوویەتی. تەواوی بنەماڵە چەند ساڵە بەداهاتی ئەو پارەیە دەژین.

کولامارتینییەکان سەبارەت بەلەچەری بێزراوی وەرزێرەکانن. دایە گەورەی کریستینا دیکتاتۆرێکی بەڕاستییە. تەنانەت دۆن پاسکال خۆشی ناتوانێ لە بەرانبەر ئیرادەی ئەو پیرێژنەدا وستە بکات. ئەم ژنە بەدۆن پاولۆ دەڵێ کە هەشتا و شەش ساڵە. شەش کوڕی گەورە کردوون، دوویان مردوون، یەکیان لە ئارژانتینە. دووانیان لە ئەمریکای سەروون و لەگەڵ دۆن پاسکال دەبنە شەش. ئەم شەش کەسە هەموویان هۆی سەربەرزی بنەماڵەن. بەڕاستی ئەو هیچ سکاڵایەکی لە کوڕەکانی نییە. بەڵام لە بارەی نەوەکانی؟ باشترە هەر باسیان نەکات. بەرەی تازە خەریکە تەواوی ئەم میراتانە قووت بدا کە بەرەی ڕابردوو لە ماوەی چەند سەدەدا بەجێی هێشتوە. ئەو دەم دایەگەورە لەسەر قسەکانی دەڕوا و دەڵێ: «دیارە دەبێ کریستینا جیا بکرێتەوە. حیسابی ژنان جیایە. کاتێکی پیاو لە گوڕێدا نەبوو، ئەو دەم ژن ئەرکی دەکەوێتە سەرشان. من لە سی و پێنج ساڵی بوومە بێوەژن. لەو کاتەوە بۆ منداڵەکانم دایک و بابیش بووم.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «تۆ دووبارە مێردت نەکردەوە؟»

پیرێژن بەسەرسوڕمانەوە سەیری دەکا و دەڵێ:

– من مێردەکەم خۆش دەویست. چۆن دەمتوانی پیاوێکی دیکەم خۆش بوێ؟ ئێستا پەنجا ساڵ زیاترە مێردم مردووە. هێشتا خۆشم دەوێ. مرۆڤ ناتوانێ دوو بنەماڵە پێک بێنێ.. پاش ئەم قسانە ماوەیەک بێ دەنگی دێتە پێش. بەجوانی هەست پێ دەکرێ کە دایەگەورە قسەی دڵی هەمووانی کردووە.

کریستینا خەریکە ئاشپەزخانە دەشوا. دۆن پاولۆ بەزەحمەت دەوێرێ تەماشای بکات. ئێستا هەست دەکا کە مانای پاکی چییە و پەردەیەک لە پاکی بۆ پاراستنی لەشی خۆت مانای چییە. سێ پیرێژن بۆ نوێژ دەچنە ژووری ژنانە و لە مەجلیس دەچنە دەرێ. کریستینا بۆ ڕێزگرتن لە میوان لە ژوورێدا ماوەتەوە و درنگتر نوێژ بەتەنیا دەکات.

ئاشپەزخانەی ماڵی کولامارتینی. ئاشپەزخانەی ماڵی دۆن پاولۆ وەبیردێنێتەوە کە بەبوومەلەرزە وێران بووە. ڕووکاری یەکێ لە دیوارەکان بەدەفری مس و دیزە و قابڵەمە و کوپەی گەورە و سەرە دیزە و ئاشی دەستی داپۆشراوە. ئاشپەزخانە دوو پەنجەرەی گەورەی تێدایە کە پێشیان بەئاسن گیراوە و هەردووکیان دەڕواننە باخچە. باخچە کە گوڵی کەم تێدایە، هێندێ شمشادی پڕ گەڵا بەقەد دیوارێکی کورت بەرزبوونەوە. لە ئاخری باخچە چەند کەندووی مێش هەنگوین دەبینرێن. دۆن پاولۆ ئاقارێکی تەواو ئاشنای دێتە بەرچاو. دۆن پاسکال دەڵێ:

– گوڵفرۆشی من لەم دواییانەدا خەریکبوو کەوکەبەکانی «مەلەکە هێلن» و مێخەکەکانی «سوڵتانی» وەنەوشەکانی «دایکە ئیتالیا» بەمن بفرۆشێ. من لێم پرسی ئایا بەڕاستی ئەم کەوکەبانە مەلەکە هێلن پەروەردەی کردوون و، ئەو مێخەکانە لە باخی پاشاوە هاتوون و، ئەم وەنەوشانە مەلەکە دایک چنیونی. ؟ لە وەڵامدا گوتی:

– ئەم ناوانە هیچ پێوەندیان بەم گوڵانەوە نییە و زۆریش لەوانەیە ناوی دیکەیان بوو بێت. منیش گوڵەکانم لێ نەکڕی. من هەرگیز ڕێگا نادەم گوڵی حەرام بەناوونیشانی ساختەی نەجیبان لە باخچەی مندا بنێژرێن.

کریستینا لە گۆشەیەکی مێز مەلافە و سەرمێز و خاولی و لیباسی دیکە لە ئوتوو دەدا و قەدیان دەکات و دەسەبەتەیان دەنێ. دۆن پاسکال لە قەشە دەپرسێ:

– ئێوە دۆن بنە دێتوی کەشیشی «ڕوکادی مارسی» دەناسن؟

دۆن پاولۆ بەسەرسوڕمانەوە دەڵێ:

– دۆن بنە دێتو! بۆ ئەو پرسیارە لە من دەکەی؟

دۆن پاسکال دووبارە دەڵێ: «ئەو بەکریستینای گوتووە نەچێتە دێر. دۆن بنە دێتو یەکێ لە دۆستە قەدیمیەکانی بنەماڵەی ئێمەیە. پیاوێکی پیرۆزە کە دەزگای پاپ لێی بێزارە. دەبێ بگوترێ پیاوانی پیرۆزی کە نەکەوتبنە بەر گومان و ئازاری کەنیسە کەمن.»

کریستینا کاتێ لە ئوتوولێدان دەبێتەوە ئاگر دەکاتەوە و لەپێش ئاگردان چۆک دادەدا و فوو لە ئاگرەکە دەکات کە بەزەحمەت دەیگرێ. دارەکان تەڕن و دوکەڵی زۆر دەکەن. دۆن پاسکال دەڵێ:

– زۆرم پێ خۆش بوو بیروڕای تۆم سەبارەت بەبڕیاری کریستینا زانیبایە. تۆ تا ئێستا لە دەربڕینی بیروڕای خۆت پەلەت نەکردووە. من بەوە کەیف خۆشم. بەڵام ئەگەر ئێستا داوات لێ بکەم مەرحەمەت بکەی چۆنە؟

دۆن پاولۆ وەڵام ناداتەوە.

– ڕەنگە دژ بەوە بی کە کریستینا تا ئێستا نەچووە؟

ئەو دەم دۆن پاولۆ دەڵێ: «هەر لەم پیتراسکایە بوو کە دەقە پڕ ماناکەی ئینجیل سێ وشەیان فێرکردم و ئەوانەن کە: «مەسیح فێری ئێمەی کرد کە بێ دەنگ بین» من وەڵامی لەمە باشترم بۆ تۆ نییە.

کریستینا لەناخی دڵەوە پێدەکەنێ. لەودیوی ئاگردان دانیشتووە و لەبەر نیسێی ئاگردان و شۆقی ئاگر سەری نابینرێ. دەنگی لە تاریکیدا دەبیسرێ کە دەڵێ:

– خودا لە هەموو جێیەک هەیە. تەنانەت لە پیتراسکاش.

بەڵام لە هەوای قسەکانی تەسلیم و ڕەزای لێ دیارە کە نەیتوانیوە تەواو بیشارێتەوە.

دۆن پاسکال شەراب تێ دەکا. دوو بوتڵ شەرابی سوور و سپی لەسەر مێز دانراون. دۆن پاسکال دەڵێ: – شەرابی سوور لە وڵاتێکەوە دێت کە خاکەکەی لە «پوزوڵان(*)» و بای سیرۆکۆ» دایمە لێی دەدات. شەرابی سپی لە باخەکانی «ماڵوازی» واتە لە وڵاتێکەوە دێت کە دایم بای شەماڵ لێی دەدات. شەرابی سوور بۆنی سووتاوی لێ دێ و خڵتەی لیوانەکە تامی شیرینی دەدات. شەرابی سپی ڕوونە و تامی مەیخۆش و قێز هەڵستێنە و مرۆڤ تا ئێسکان دەلەرزێنێ. دۆن پاسکال دەڵێ:

– شەرابی «مەسح»ی دۆن بنە دێتو لەژێر زەمینی منەوە دێ. هەموو ساڵێ کە شەرابەکانی من پێدەگەن دوو چەلەنگی بۆ دەنێرم.

ئاگر دەکوژێتەوە. لەش و گەردنی کریستینا لە تاریکی دێتەدەر. وەک پاسارییەکی کە ئاو بخواتەوە قومی بچووک لە پیاڵەی شەرابی خۆی دەدا. دۆن پاسکال دەڵێ:

– باوەڕ بکەن ئەگەر لە بڕیاری سەبارەت بەکریستینا هەستی خۆویستی لەلایەن بنەماڵەوە بوو بێت، ئەم خۆویستییە ئەنگیزەی سەرەکی نییە. کریستینا ئازادە.

کریستینا بەهەوایەکی گاڵتە ئاسایی گوتی:

– من؟ گورگەکانیش من هەڵناگرن.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «گورگەکان؟»

ئەو دەم باوکی حکایەتێک لە بارەی منداڵیی کریستیناوە دەگێڕێتەوە: «ئەو دەم کریستینا هێشتا لە بێشکەدا بوو.

چونکە ئەو مەڕی زۆر خۆش دەویست و ئاغەڵیش لە زستاناندا گەرمە. شەوێکیان بەبێشکەوە چەند سەعاتێک بردمانە ئاغەڵی حەیوانان. گورگێک دەچێتە نێو ئاغەڵ و دەرفەت دێنێ کە دوو مەڕان بخنکێنێ. من کە لە دەنگی کارە کاری مەڕ وەخەبەر دێم بەسەگەوە دەگەمێ، بەڵام گورگ ڕا دەکات.»

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «کریستینا خەوتبوو.؟»

– نا، نا نەخەوتبوو. بەپێچەوانە لە بێشکەدا دانیشتبوو بێ ئەوەی بترسێ گورگی دیبوو ڕەنگە لای خۆی وایزانیبێ کە ئەوە سەگی هارە مەڕ دەخوا.

کریستینا دەڵێ: «ئەو دەم من ئەو حەیوانە دڕندەم بینی کە مەڕەکان دەخنکێنێ. بانگی بابم کرد بەڵام دەنگی کارە کاری مەڕە فەقیرەکان دیارە دەنگی منیان دادەپۆشی. دۆن پاولۆ بەپێکەنینەوە دەڵێ:

(*) پوزوڵان، خۆڵەمێشی پاشماوەی ئاگری پرژێن.

– لەوانەیە گورگ تێگەیشتبێ کە تۆ هێشتا بچووکی و گوتوویە کاتی گەورە بووی جارێکی تر دێمەوە لات.

کریستینا دەڵێ: «من دەتوانم بەرگری لە خۆم بکەم»

دۆن پاولۆ تاوێک بیر دەکاتەوە و پاشان دەڵێ:

– گورگ چەند جۆرن. گورگی ئەوتۆ هەن کە بەرواڵەت وەک بەرخ دەچن.

باوکی کریستینا قسەکەی پشت ئەستوور دەکات و دەڵێ:

– ئێمە پیر بووین، زۆری پێ ناچێ کە دەمرین. کیژێکی گەنج ناتوانێ بەتەنیا بژی. ئەگەر خوازبێنیکەرێکی باش پەیدا بێت، داخوا ئاقڵانە نییە کە قبوڵی بکەی.

کریستینا لە وەڵامدا دەڵێ: «من نیشان کراوم»

باوکی و دۆن پاولۆ هەر تکیان بەسەرسوڕمانەوە سەیری دەکەن. کریستینا دووبارە دەڵێ:

– بەڵێ من پێشتر نیشان کراوم. دەزگیرانی من پیاوێکە تەک و تەنیا. هیچ کاتێ فریو نادات، هیچ کاتێ هیلاک ناکات، هیچ کاتێ تەڵاق نادات. تاقە مێردێکە چاوی لە جەیاز نییە. تاقە مێردێکە قەت نامرێ. تەنیا هاوسەرێکە شەو و ڕۆژ، واتە بیست و چوار سەعات ئاگای لە گیان و لەشی منە.

کریستیناب زەیەکی دێتێ و دەستی بابی ناز دەکا و دەڵێی دەیەوێ ئەوەش لە قسەکانی زیاد بکات و بڵێ:

– مێردێکە خەزوور ناتوانێ ئیرەیی پێ بەرێت.

دۆن پاسکال دەڵێ: «بەم چەشنە بنەماڵەی کولامارتینی دەفەوتێ. کوڕێکی فاسید و کیژێکی تەرکە دنیا.»

کریستینا دەڵێ: «من شەونخوونیم کێشا و فیکرم کردەوە تا تێگەیشتم کە لە ژیاندا کام شت مەجازی و کامیان حەقیقییە.»

هەر سێکیان لە هەوای نیوە تاریکی ئاشپەزخانەدا تاوێک بێ دەنگ دەبن. کریستینا شتە ئوتووکراوەکان دەباتە قاتی یەکەم و دەیانخاتە نێو سندوقێک.

دۆن پاسکال دەڵێ:

– تەنیا چوار پارچە زەوی بۆ من ماونەتەوە. کە دووانیان ڕەزن و دووانەکەی تر زەوین. تا چەند ساڵی دوایی ساڵێ لە ڕەزەکان حەوت هەزار لیتر شەرابم دەگرت. ئێمڕۆ پاش ئەوەی بەڵای «فیلوکسرا» لە مێوەکان دەدا، سەرەڕای فیداکاری زۆر بەرهەمی مێوە تازە نێژراوەکان لە چەند سەت لیتر تێناپەڕێ. لەجیاتی شەرابگرتن لە ڕەزەکانی خۆم لە بازاڕی ئازاد شەرابم کڕیبایە هەرزانترم بۆ تەواو دەبوو.

پیرەمێرد ڕادەبێ و لە کەشووی مێزی خۆی دەفتەری حیساب دێنێتە دەر. دەفتەرێکی دڕاوی کۆن و لەبەر زۆری پسوولە و بەڵگەی نێوان لاپەڕەکان هەڵمساوە. دۆن پاسکال لە درێژەی قسەکانیدا دەڵێ:

– زەوییەکان بەزەحمەت ڕۆژانەی کرێکارەکان دەردێنن لەگەڵ ئەوەش کە مزەی کرێکار ڕۆژێ چوار تا پێنج لیرە هاتۆتە خوار و ئەمەش بەهیچ جۆر گران نییە. ماڵیاتیش لە گیرفانی خۆم دەدەم. بۆیە چەند ساڵە بەخۆم دەڵێم ئەم زەوییانە بۆچ دەکێڵم. ئەو زەوییانەی کە تەنانەت موخارجی خواردەمەنی ئێمەش دابین ناکەن. من هەموو ساڵێ ناچارم هەشت قێنتاڵ گەنم و نیزیکەی دوو سەت لیرە سەوزی و سێسەت لیرە پەنیر و گۆشت و ماسی و ڕۆن و ئارد بەنەغد بکرم. دەبێ پارچەی لیباس و پێڵاویش لەم موخاریجە زیاد بکەم تا خێزانی ماڵێ ڕووت و پا پەتی نەبن. ئەم موخارجە لەسەر یەک لە پێنج هەزار لیرە تێدەپەڕێ کە مەجبورم هەموو ساڵێ لە ئاخرین زەخیرەی بنەماڵە هەڵبگرم کە لە ماوەی پەنجا ساڵدا کۆم کردۆتەوە.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «قەیرانە»

دۆن پاسکال دەڵێ:

– نابووتییە. ئێمە حکوومەتێکمان هەیە کە ئیدیعا دەکات نەزمی گێڕاوەتەوە نێو وڵات. بەڵام لە ڕاستیدا نابووتی هێناوە. ئێمە هەموو ساڵێ کەمێک دادەبەزین. باوەڕ بکە ئەگەر فیز و دەمارگرژی ناوی بنەماڵە نەبایە کە ڕێگا نادا ئەو زەوییانەی دوو سەت ساڵە ملکی بنەماڵەی کولامارتینی–ن بیانفرۆشم. ئێستا دەمێک بوو بەلەبەرچاوگرتنی بەرژەوەندی شەخسی خۆم لە شەڕی وانە ئاسوودە دەکرد. ئیتر زەوی کشتوکاڵ هیچ نادا بەمرۆڤ. شار هەمووی دەخوا. من لە نیزیک «لاما» خانوویەکی کۆنم هەیە بەکاری تەویلە دێت بەئیجارەم داوە. باوەڕبکە بۆ نووسینی ئیجارەی وی مەجبووربووم شەش ئەوەندەی وی خەرج بکەم. ئیجارە چارەدە جۆر باج و ماڵیاتی لەسەرە. بەم جۆرە: قیمەتی کاغەزی تەمردار، هەقی نووسین، هەقی تۆمارکردن، هەقی خستنە نێو دەفتەر، هەقی کۆپیکردنی نوسخە، هەقی گواستنەوە، هەقی دەفتەردار، خەرجی وەکالەتنامە، خەرجی ڕوونووسەکان، کە دەبێ بدرێن بەلایەنەکانی سەودا. ئاخرەکەشی تەمری ڕوونکردنەوەی حیساب بەو مانایە کە تەواوی موخارجی باسکراو دراوە.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «نابووتییە.»

دۆن پاسکال دەڵێ:

– ئاخری زەمانە. هێکتۆ لیترێکی شەڕابی «پووی» دەکرێ بەچل لیرە بکڕی لە کاتێکا موخاریجی بەرهەمهێنانی وی بۆ ئێمە لە سەت لیرە تێدەپەڕێ. هەرچۆنێک بێ ئەگەر مرۆڤ شەڕابی بەرهەمی خۆی بفرۆشێ دەبێ هەشتا و پێنج لیرە واتە دوو ئەوەندەی نرخی خۆی ماڵیات بدەی. پێش پازدە ساڵ قیمەتی هێکتارێک ڕەز پەنجا هەزار لیرە بوو. ئیمڕۆ بەیەک دەیەمیش کەس نایکڕێ.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «وەزعی وردە مالیکان چۆنە؟»

دۆن پاسکال لە وەڵامدا دەڵێ:

– وەزعی وردە مالیکان بەقسە باشە. هەموو وەرزێرێک ئاواتی ئەوەیە ببێتە وردە مالیک. بەڵام کە بوون بەوردە مالیک تازە دەزانن کە وەزعی ژیانیان لەوانی تر خەرابترە. کێڵانی زەوی دەسمایەی

گەرەکە. نیزیکەی پێش ٧٠ ساڵ زەویەکانی کەنیسە و تەواوی ملکی ڕووحانییەکان بەقیمەتێکی ئاسایی فرۆشرا و بەسەر وەرزێراندا دابەشکرا. پاش چەند ساڵ وەرزێرەکان مەجبووربوون پارچە زەوی خۆیان بفرۆشن و ئێستا ئەو زەوییانە لە دەست دوو سێ خاوەن موڵکی گەورەدانە.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «وەزعی وەرزێرەکان چۆنە؟»

دۆن پاسکال لە وەڵامدا دەڵێ:

– لە وەزعی من باشترە. لەشێکی بەلێدانی قامچی ڕاهاتبێ ئیتر هەست بەئازار ناکات.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «ئاخر ئەوانیش گۆشت و پێستیان مەسیحییە»

دۆن پاسکال لە وەڵامدا دەڵێ:

– هەرگیز نەمبیستووە وەرزێرێک لەبەر ئازار مرد بێت. بەڵام یەکێکی دەناسم بەبیستنی خەبەرێکی خۆش سەکتەی کرد. باوکی «ماسترا ئانجلو» خوا بیبەخشێ- بەجحێڵی نۆکەری بابی من بوو. چونکە ئێمە هەرتکمان خزمەتی سەربازیمان لە «ئانگۆن» ئەنجامدا. ئەو ڕۆژەی لە سەربازخانە ئازاد کراین هەریەکە بۆ سەرگەرمی بلێتێکی لاتارمان کڕی. ماستر ئانجلۆ بۆی هات و بردیەوە. جایزەکەی دوو هەزار لیرە بوو. من بێ ئەوەی بیری لێ بکەمەوە و بۆ بیستنی ئەو خەبەرە ئامادە بکەم لەپڕ مزگێنیم دایە. کەوتە هەرد و تەواو بوو. مرد. دڵی نەیتوانی بوو تاقەتی ئەم خۆشییە بێنێ.

کریستینا لە جێبەجێکردنی لیباسەکانی بۆوە. ئێستا گەڕاوەتەوە لەکن ئەم دوو پیاوە دانیشێ. دۆن پاسکال لەپشت خانووەکەی تەویلەیەکی هەیە کە دوو مانگا و گوێلەکەیەکی مێ و ئەسپێکی تێدا بەستۆتەوە. بۆ سەردانی وڵاخەکان دەچێتە تەویلە. دۆن پاولۆ و کریستینا تەنیا دەمێننەوە. دۆن پاولۆ دەڵێ:

– پێش چەند ڕۆژ لەگەڵ دۆن چیپریانۆ سەرێکی بیانکینا و ئالبێرتۆ–مدا.

کریستینا دەڵێ: دەزانم. نێوچاوان تێک دەنێ. چاوەڕوانی ئەم باسە بوو. قەشە لە درێژەی قسەکەیدا دەڵێ:

– هیچیان حاڵیان باش نییە.

کریستینا دەڵێ: «هەست دەکەم»

قەشە دەڵێ: دەیانویست ببنە هاوسەر. ڕەنگە جگە لەوە چارەیەکی تر نەبێ.

کریستینا دەڵێ: «هیچ دەرەتانی نییە. شتی وا نابێ»

هەرچەندی قەشە بیر دەکاتەوە ناتوانێ هۆی ئەو «ناکرییە» بزانێ.

کریستینا لە ڕوونکردنەوەی قسەکەیدا دەڵێ:

– بنەماڵەی کولامارتینی ناتوانن لەگەڵ بنەماڵەی «جیراسولە» پێوەندی ببەستن.

دۆن پاولۆ دیسان بەڵگەی ئەوە تێناگات. کیژی لاو دووبارە بۆی ڕوون دەکاتەوە و دەڵێ:

– باوکی من پێوەندییەکی ئەوتۆ نەک هەر بۆ خۆی بەڵکو بۆ گشت باب و باپیرانیشی بەشەرم و ڕیسوایی دەزانێ.

قەشە دەڵێ: «قسە لە باووباپیران نییە، قسە لە ئالبێرتۆیە.»

کریستینا دەڵێ: «شتی وا نابێ. ئابرووی بنەماڵەیەک گاڵتەی پێ ناکرێ.»

قەشە بەسەرسوڕمانەوە دەپرسێ: «تۆش وا بیر دەکەیەوە؟»

کیژی لاو دەڵێ: «سروشتییە کە منیش وا بیر دەکەمەوە.»

پاشان هەرتکیان لە بارەی با و بارانە قسان دەکەن. دۆن پاولۆ دەپرسێ:

– ئەم با و بارانە زیانێکی زۆری گەیاندووە. من سەرم لەوە دەرناچێ کە ئەم خەڵکە بۆچی پاش هەموو لافاوێک خانووەکانیان دیسان لە پەنا لافاوگر دروست دەکەنەوە. بۆ نموونە پشتی ماڵی ئێوە کە بەرزە و لە ناوچەکانی دیکە ئەمینترە، خانوو لەوێ دروست ناکەن.

کیژەکە بۆ ڕوونکردنەوە دەڵێ:

– لە نیزیک لافاوگر زەوی هەرزانترە. زەوی ئەم بەرزاییییانە پشتی تەویلەی باوکمن. وەرزێرەکان نایانەوێ بەپارە بیکڕن.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «ئاخر لە نیزیک لافاوگر هەمیشە لە مەترسیدان.»

کریستینا دەڵێ: «چ دەکرێ، ژیان ئەوەیە.»

دۆن پاولۆ دەبێ ئاگای لە زاری خۆی بێ تا لە وەڵامدا وتەی دوور لە ئەدەب لە زاری دەرنەپەڕێ. هەست دەکات کە لە دەست کریستینا زۆر تووڕە بووە. ئاخرەکەی دەتوانێ ئەم پرسیارە بکات:

– ئاخر ئەوە نییە تۆ هەمیشە پێت وایە کە سەقامگرتووی دادپەروەری لەم جیهانەدا کارێکی لە کردن نەهاتووە.؟

کریستینا لە وەڵامدا دەڵێ: «قەڵەمڕەوی سەلتەنەتی ئێمە لەم دنیایەدا نییە.»

دۆن پاولۆ ئیراد دەگرێ و دەڵێ:

– بەڵام زەوی پشتی تەویلە بەشێکە لەم دنیایە. بۆ دەبێ نەیدەی بەو کەسانە کە دەتوانن لەوێ جێگایەکی ئەمینتر لە نیزیک لافاو گر بۆ خۆیان بدۆزنەوە.؟

کریستینا لە وەڵامدا دەڵێ:

– خودا هێندێ کەسی دەوڵەمەند دروست کردووە و هێندێ فەقیر. هەرکەس خۆی وەڵامدەری ئەو بەشەیە کە لە خودای وەرگرتووە. هەرکەس دەبێ بەبەشی خۆی ڕازی بێت.

دۆن پاولۆ دەڵێ:

– من لە کاری تۆ سەردەرناکەم. تۆ دەتەوێ لە دێرێک گۆشەنشین بی و ببیە تەرکە دنیا، بەڵام ئامادە نی لە زەوی پشتی تەویلە دەست هەڵگری.

کریستینا دەڵێ: «من بۆ خۆم واز لە هەموو شت دێنم. بەڵام بنەماڵەم پلەوپایەکی هەیە کە دەبێ بپارێزرێ.

دۆن پاسکال لە تەویلە دەگەڕێتەوە. قەشە هەڵدەستێ و دەچێتەوە موسافیرخانە. لە کریستینا تووڕەیە. ئەم هۆگرییە بەو کیژەی پەیدای کرد بوو، ئێستا لەبەین چووە. هەست دەکا ئەو فەنەرەی پێش پازدە ساڵ ئەوی دژی فێڵ و مەکر و ڕیایی ساردی بێ بەزەیییانەی ئەربابی کەنیسە هاروژاند بوو، سەرلەنوێ لە جەستەیدا دەکێشرێتەوە. ئەو لیباسەی لەبەریدایە کۆسپی ئەوەیە هەرچی لە دڵیدایە بەکریستینای بڵێ و هەقی خۆی وەدەستی بدا. ئەو شتەی زیاتر لە هەموو شت ئازاری دەدا ئەوەیە کە ناتوانێ بەدەربڕینی بیروڕا سەبارەت بەو کەر موقدەسەی عیبادەت فرۆش و لە بارەی ئیدیعای دینداری وی داخی دڵی خۆی بەسەردا بەتاڵ بکات. ئاخرەکەی بۆ ئەوەی بێتەوە سەرخۆ لەپشت مێزەکەی دادەنیشێ و لە دەفتەری بیرەوەری ڕۆژانەی خۆیدا دەست بەنووسینی تەواوی ئەو مەتڵەبانە دەکات کە ئەگەر لەبەر ئیحتیات نەبایە بەرەوڕوو بەکریستینای دەگوت. ئەو ئاوا دەست پێ دەکات:

– خۆویستی دیهاتی دواکەوتووترین و حەیوانیترین خۆویستییە» هەر بەم هەوایەش نووسین درێژە پێ دەدا.

٦

بەهار تێدەپەڕێ و هاوین نیزیک دەبێتەوە. گێلاس تەواو بووە و گەنم پێگەیشتووە. دۆن پاولۆ حاڵی تەواو باشتر بووە. بۆیە دەیەوێ تا لە سستی ئەو کەشوهەوا ژنانەی کە دەوری داوە ڕابکات و خۆ دەرباز بکات. لە چاوپێکەوتنی کریستینا خۆ دەپارێزێ و تێدەکۆشی تا لە وەرزێران نیزیک بێتەوە.

وەرزێر تەواوی ڕۆژ بزرن و تا کاتی شەو کە ڕۆژئاوا دەبێ بۆ ماڵێ ناگەڕێنەوە. لە کاتێ گەڕانەوەدا پۆل پۆل بەدوای وڵاخەکانیاندا کە هەموو ئامرازی کاریان لێ بارکردوون بەڕێگادا دەڕۆن. دۆن پاولۆ لە پەنجەرەی ژوورەکەیەوە ئەوان دەبینێ کە بەزەحمەت و بەکاوەخۆ لە دۆڵ سەردەکەون و شێوەی ڕێگا ڕۆیشتنیان، هەوای تایبەتی خۆیانە. یانی جەستەی خۆیان وەپێش دەدەن. ئەمەش لە پاچ و پێمەڕە لێدان پێی ڕاهاتوون. هەروەها ڕاهاتن بەگوێ لە مستی و کۆیلەتی.

دۆن پاولۆ ئێستا ساخ بۆتەوە. لە ماڵ دەچێتەدەر تا لە دەست ناڵە و نوزەی ماتالنا دەرباز بێت کە هەر لە ئێستاوە لە با و بارانی داهاتوو ترسی لێ نیشتووە. هەروەها دەیەوێ لە دەست سکاڵا و ناڵەی ژنانی تریش کە لەپێش موسافیرخانە خەریکی پینەکردن و ئەسپێ دۆزینن ڕابکات و لە دەست تارماییەکان بیرەوەری سەردەمی گەنجیەتی خۆی ڕابکات کە پێی وابوو بۆ هەمیشە بڵاوبوون، بەڵام ئێستا گەڕاونەوە تا بەیارمەتی تەنیایی و لاوازی جەستەی ئەو ئازاری بدەن. جگە لە گشتی ئەمانەش وریایە کە لەگەڵ کریستینا بەرەوڕوو نەبێت.

بە پردێکدا تێدەپەڕێ کە قەڵشی تەختەکانی وێک نەکەوتوونەوە. ڕێگایەک دەگرێتە پێش کە بەرەو دۆڵ دەچێتە خوار. لەسەر بەردێک دادەنیشێ و چاوەڕوانی وەرزێرانە کە لە مەزرا دەگەڕێنەوە. دۆن پاولۆ خۆی وەک ماشێنێک هەست پێ دەکات کە لە چاککردنەوە بوو بێت و ئێستا چاک بووبێتەوە و هەرەکەتی ئاسایی خۆی دەست پێ بکاتەوە و بێتەوە سەرکاری ئاسایی خۆی.

دووبارە هەست دەکا کە ئەو غەریزەی بەشێکی جیا نەبۆوەی سروشتی ویە، واتە غەریزەی مرۆڤی بەستراوە بەکۆمەڵانی خەڵک. غەریزەی مرۆڤی شۆڕشگێڕ گوشاری بۆ دێنێ. لە دەرەوەی کۆمەڵانی خەڵک و یا کۆسپی ماددی وەک زیندان و ئاوارەیی کە دەبێتە هۆی بێ بەشبوونی لە پێوەندی لەگەڵ خەڵک، وای دێتە بەرچاو کە مرۆڤی شۆڕشگێڕ هەمیشە لە کاری ژیانی خۆی دوورکەوتۆتەوە، وەک ماسییەکی لە ئاو هاتبێتە دەرێ. ماوەیەک کە لەژێر کار کردی فێرکردەکانی «دۆن بنە دێتو»دا بووە، هۆگریی ئەو بەفەقیران لە بەزەیی مەسیحاییەوە سەرچاوەی دەگرت!

(M iseror Super Turbem). (واتە: فەقیرەکان باڵا سەری کۆمەڵگا) بەڵام پاشان ئەو هەستە لە ڕوانگەی وی گاڵتە هاتە بەرچاو. لەناخی نیازیدا بەدۆستایەتی و ژیانی هاوبەش لەگەڵ کرێکارانی کارخانەکان تێگەیشتنێکی ڕووناکی لەوێکچوونی نێوان ژیانی ئەخلاق و چالاک و خەبات بۆ سۆسیالیزم پێکهاتووە و ئەم تێگەیشتنە تا هەودای نهێنی زاتی ڕیشە ئاژۆ بووە. لە ڕوانگەی وی سۆسیالیزم هیچ

کاتێ نە بەرنامەیەکی سیاسی خالیس و نەسیستەمێکی کۆمەڵایەتی کەم و زۆر پشت ئەستوور بەزانست بووە، بەڵکو ژیان خۆی بووە. وازهێنان لەو ژیانە و پەنابردن بۆ ژیانێ شەخسی و «خەریکبوون بەکاری خۆیی» بۆ ئەو، بۆ خودی وی، واتە بۆ «پێترۆ سپینا» لە ڕاستیدا بەمانای مردن بوو، وەک ئەوە بوو کە بووبێتە کەسێکی دیکە. لەبەر ئەوە هەرکە سلامەتی لەشی ڕێگای داوە خەریکی دۆزینەوەی وەرزێران بووە. ئێستا لە پەنا جادە لەسەر بەردێک دانیشتووە و چاوەڕوانە کە وەرزێر لە مەزرا بگەڕێنەوە. ئەم چاوڕوانیە لە ڕوانگەی ویوە تەواو سروشتییە. سەردەمی منداڵی خۆی وەبیر دێتەوە کە کاتی ڕۆژئاوا پاش تەواوبوون لە دەرسی شەرعیات لە مەیدانی «ئورتا» چاوەڕوانی منداڵە فەقیرەکانی دیکە دەمایەوە تا پێکەوە یاری «ناقوس» و یا «دز و ژاندارم» و یا «شەڕی فەرانسەیی» بکەن. دیسان وەبیری دێنێتەوە کە درەنگتر لە ڕۆم بۆتە ئەندامی دەستەی قوتابیانی سۆسیالیست و لەپێش دەرگای هاتنەدەری کارخانەکانی «تانابلی» چاوەڕوانی کرێکارێک وێستاوە، لە دەروازەی «پۆرتاسان جیوۆوانی» تێپەڕیوە و یا دیسان لەپێش «کازۆمتر» لە شارۆچکەی ئەولای دەروازەی «سن پول» چاوەڕێی هاوڕێییەکی بووە تا شەو لەگەڵ ئەو بەرێتە سەر. لە ڕاستیدا ئەو چاوەڕوانی بوون دەزانێ.

هەوەڵ کەسێکی لە ڕێگاوە دەگاتێ «شاتاپ»ی پیرەمێردە لەگەڵ کوڕەکەی و «گاریبالدی» کەرەکەی کە چەند هەنگاو پێش وان کەوتووە و بارە گیایەکی لێ بارکراوە. شاتاپ ڕادەوەستێ و دەڵێ:

– دەمێکە دەمویست بێم لەگەڵت بدوێم. بەڵام پێیان گوتبووم کە تۆ دەکۆخی و نەمدەویست زەحمەتتان بدەم.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «ئێستا کۆخەکەم سووک بووە.»

پیرەمێرد دەڵێ:

– قسەکەم ئەوە بوو کە کوڕەکەم زۆری هەوڵداوە ببێتە ژاندارم و یا سەرباز بەڵام هیچی بۆ نەکراوە. بەڵکە تۆ بتوانی ڕاسپاردەیەکی بدەیەی.

قەشە لە کوڕەکەی دەپرسێ: «بەڕاستی گەرەکتە ببی بەژاندارم؟»

– دیارە، خەڵک بەخەراپ باسی ژاندارم دەکەن بەڵام ئەوە لەبەر ئیرەییە. ژاندارم کاری کەمە و داهاتی زۆرە.

قەشە دەڵێ:

– قسە لە زیاد و کەمی کارکردن نییە. تۆ کەسێکی کرێکاری، واتە ڕەعیەتی. ئەگەر ببیە ژاندارم باڵادەستەکانی تۆ دەتوانن فەرمانت پێ بدەن کە تەقە لە وەرزێرانی نارازی بکەی. هەروەک کارەساتێکی ئەوتۆ هەر لەو نیزیکانە لە «سمۆلنا» و «پراتولا» و «پرەزا» ڕووی داوە.

شاتاپ لەگەڵ قەشە هاودەنگە و دەڵێ:

دۆن پاولۆ هەقیەتی. مرۆڤ بۆ ئەوەی باشتر بژی دەبێ گیانی خۆی بفرۆشێ. چاری دیکە نییە. دەڵێن جارێک شەیتانێکی زەلامی ڕەشپۆش لە ئەشکەوتێکدا دەژیا، کلاوێکی بەرزی لەسەردەنا و قامکەکانی

وەک قامکی بانکدارێکی گەورە پڕ لە ئەنگوستیلە بوو. سێ جۆتیار دەچنە لای و دەپرسن: «چۆن دەکرێ بێ کارکردن چاک بژی؟».

شەیتان لە وەڵامدا دەڵێ:

«دەبێ ڕوحێکی پاکت هەبێ». وەرزێرەکان وەدوای کاری خۆیان دەکەون. دەچن پشیلەیەک دەگرن وەک منداڵێکی تازە لە دایکبوو لە پارچەیەکی وەردەگرن و دەیبەنە کن شەیتان و هەرسێکیان پێکەوە دەڵێن: «فەرموو ئەوەش ڕووحییێک بەڕاستی پاک و بێ گوناحە!» شەیتان لە پاداشدا کتێبێکیان دەداتێ کە تەواوی دەستوراتی ژیانی باشتری بێ کا کردنی تێدا نووسراوە. کاتێ کە وەرزێرەکان دەیانەوێ بڕۆن پشیلە دەست بەمیاو میاو دەکات. شەیتان لە فێڵی وان تێ دەگا و کتێبی جادوو لە دەست جۆتیارەکاندا ئاگر دەگرێ: پشیلە قبوڵ نییە، دەبێ ڕوح بێنن، ڕووحێکی ڕاستەقینە.

کوڕەکە دەڵێ: «زۆرباشە، منیش وەک خەڵکی دەکەم. هەرچۆنێک بێ داخوازی من قبوڵ نەکرا. داخوازکەر ئەوەندە زۆر بوون هەر باسی مەکە.»

شاتاپ دەڵێ: «بەڵێ، ڕووح زۆرە. بوومەلەرزە و پەتاکان و شەڕ هیچیان پێنەکراوە. بەڕاستی ڕووح زۆرە.

قەشە دەپرسێ: «کەسێکی ڕووحی خۆی دەفرۆشێ ئیتر هیچی نامێنێ کە بیفرۆشێ.»

شاتاپ وەڵام دەداتەوە:

– مادام مرۆڤ زیندووە هەمیشە ئامرازی باشکردنی کار ئامادەیە. کەوابوو کەنیسە بۆچییە؟ داخوا کەنیسە پێشی تەقەکردن لە ژاندارم دەگرێ؟ کاتێ لە فوسا لە ڕێوڕەسمی «جێژنی خودا» لەپشتی کەنیسەی «سن ساکرەمان» دەستە ڕێ دەکەوێ، هەمیشە چوار ژاندارم لە لیباسی ڕەسمی و بەچەکەوە لەوێ ئامادەن. ئێوە جەنابی قەشە فەرمووتان لە «پراتولا» ژاندارمەکان تەقەیان لە خەڵکی فەقیر کردووە. ئەم وتەیە یانی ئەو ژاندارمانە پاشان دانیان بەگوناحی خۆیان داناوە، بەڵام کێ ئیقراری لەو وەرزێرانە وەرگرتووە کە کوژراون. ؟ لەم جیهانەدا لە سەرما ئازاریان چێشتووە، لەو دنیاش لە ئاگری جحەندەمدا ئازار دەچێژن.

دۆن پاوڵۆ دەڵێ: «بەداخەوە نازانم ئێوە بەکێ بسپێرم. من فەرماندەکانی ژاندارمەری هیچ کامیان ناناسم.

لەو ماوەیەدا کەر لێیان دوورکەوتۆتەوە. پیرەمێرد هاوار دەکا: گاریبالْدی!

بەڵام کەر گوێ ناداتێ و ڕێگا درێژە پێ دەدا.

شاتاپ بۆ قەشە ڕوون دەکاتەوە:

– چونکە برسیەتی، گوێ ناداتە قسەی من. دەزانێ کا و تەویلە هێندە دوور نین. حەیوان کاتێ برسی دەبێ ناوی خۆی لەبیر دەچێ.

شاتاپ و کوڕەکەی شەوباش بەقەشە دەڵێن و دەڕۆن تا بگەنە کەرەکەیان.

پاشان وەرزێرێکی سەرخۆش بەسواری گوێدرێژ بەوێدا تێدەپەڕێ و بەڕاست و چەپدا بەلادا دێت. جارێک ڕاست دەبێتەوە و کەرەکە وەبەر مست و شەق دەدا و بەسەریدا دەنەڕێنێ:

– ڕاست بەڕێگادا دەڕۆی یان نا؟

بەدوای ویدا دەستەیەک وەرزێر دەگەنێ کە دەورەی گاری ماگاشیایان داوە. وەک جاران «خێرارۆ»ی پیر گاری ڕادەکێشێ کە لە هەموو کاتێ کزترە. ماگاشیا هەموان بەیەکتر دەناسێنێ. دۆن پاوڵۆ لەگەڵ وەرزێران بۆ گوند دەگەڕێتەوە.

ماگاشیا دەڵێ: «ئێمە هەموومان لە بازاڕ بووین.»

قەشە دەپرسێ: «چاکتان فرۆشت؟»

ماگاشیا لە وەڵامدا دەڵێ: نرخی هەموو شتێک دابەزیوە. ئایینامەی «ئەوپەڕی زۆر» یان بەسەر هەموو شتێکدا سەپاندوە. ئێمە نەماندەویست شتێک بفرۆشین، بەڵام مەجبوریان کردین چونکە ئەگەر نەمانفرۆشتبایە شتەکانیان لێ دەستاندین.

زەلامێکی بەپەنا گاریدا ڕادەبرێ دەڵێ:

– قیمەتی بەرهەمی کشتوکاڵ وەبەر ئایینامەی «ئەو پەڕی زۆر» کەوتووە و دابەزیوە، قیمەتی بەرهەمەکانی شار وەبەر ئایینامەی «ئەو پەڕی زۆر» نەکەوتووە و چۆتە سەر.

ماگاشیا دووبارە دەڵێ:

– «جاچینتۆ کامپۆ باسۆ» چونکە یاخی بوو ژاندارم گرتیان. ئەو کە باسی ئایینامەی بیست، دەیویست شتەکانی نەفرۆشێ و بچێتەوە «پیتراسکا».

دانیل ماڵتا کە وەرزێرێکی ئازایە بەتەنیشت گاریچیدا ڕادەبرێ. کڵاوێکی لێوار پانی ئاوەژوو لەسەر ناوە، دەموچاوێکی درشتی هەیە. ماگاشیا بەقەشە دەڵێ:

– دانیل گوێدرێژێکی نەخۆشی هەبوو کە بێ گومان مانگی داهاتوو ناباتە سەر. هێنایە بازاڕ و بەکەرێکی ساخ لە ژنێکی فوسایی قایم کرد.

دانیل دەڵێ: «لە جێژنی پاک دەچمە کن قەشە و ئیقرار دەکەم. هەموو دەست بەپێکەنین دەکەن.

کوڕێکی گەنج بەناوی لویچێ باندوچیا بەو دیوی عارەبانەدا دەڕوا. وا دێتە بەرچاو کە شەڕابی خوارد بێتەوە.

ماگاشیا بەقەشە دەڵێ:

– باندوچیا لە فوسا دەچێتە مەیخانەیەک نان دەخوا و دەخواتەوە و دەرخواردی دانیشتوانی ئامادەبووانیشی دەدا. پاشان بەبیانووی دەست شووشتن دەچێتە باخچەی مەیخانە و بێ ئەوەی پارەی خواردنەکە بدا بەدیواری باخچەدا سەردەکەوێ و بزر دەبێ. باندو چیاش بەڵێن دەدا لە جێژنی پاک بچێتە کن قەشە و ئیقرار بکات. دیسان قاقای پێکەنین بەرز دەبێتەوە. دۆن پاوڵۆ تەماشای ئەو فەقیرانە

دەکات کە چۆن بەدزی و بەفریو خواردن ڕاهاتوون. ئەو فەقیرانەی کە هەر لەو ڕۆژەدا کە کاربەدەستانی دەوڵەتی بەناوی قانوون فریویان داون و ماڵیان دزیون، خۆیان هەوڵ دەدەن بەفریودان و دزینی ماڵی فەقیری دیکە تۆڵەی بکەنەوە و ئەوەتا ساکارانە بەکردەوەی خۆیان شانازی دەکەن. هێندێ لەم وەرزێرە بەدبەختانە نیشانەی دزی و کلاوچیەتی کە بۆتە عادەتی دووهەمیان و شوێنەواری حەیوانیترین جۆری خۆ پەسندی بەشکڵی ئاشکرا لە شێوەی پێکەنین و سەیرکردندا دەردەخەن.

لویچی باندوچیا گێڕانەوەی داستانی خۆی درێژە پێ دەدا:

– کاتێ خانم ڕۆزا «جیراسولە» مودیری موسافیرخانە دەزانێ من نەماوم، یەقەی «بیاجۆواکارو» دەگرێ پارەکە لەو بستێنێ بەبیانووی ئەوە کە ئەویش خەڵکی پیتراسکایە. مادام ڕۆزای فەقیر ڕۆژی لەوە خەراپتر تووش نەدەبوو. ئەگەر ئامادەبووان بەرپوانیان نەکردبایە، «بیا جیو» تەواوی شتومەکی موسافیرخانەی دەشکاند. تەختەی گۆشت لەسەر وردکردنی هاویشتبووە سەری خانم مودیرە ئەگەر وەسەری کەوتبایە ژنی فەقیر بێ گومان مرد بوو.

یەکی دیکە لێی زیاد دەکا:

– بیاجیو تا ئێستا بەتاوانی بەدفەڕی سێ جار کەوتۆتە زیندان. پیاوێکە خەڵکی دیکە حیسابی بۆ دەکەن.

باندوچیا دەڵێ: «کوتەک لێدان شەرمی ناوێ. کوتەک وێکەوتن شەرمە.»

ماگاشیا دەڵێ:

هەوەڵین جار کە بیاجیو کەوتە زیندان، تاوانی ئەوە بوو بەبیور باسکی باوکی شکاند بوو. «واکارۆ»ی پیر لە سەرەمەرگدا بەمنی گوت: «کوڕم باسکی شکاندووم بەڵام خۆشحاڵم کەوا بەهێزی دەبینم.» باسی پاڵەوانەتی «بیاجیو» درێژە پێ دەدەن. بەڵام ئیتر قەشە گوێی ناداتێ.

لەگەڵ ئەوەش کە وەرزێرەکان لە دەربڕینی فیکر و وتەکانیان لەکن دۆن پاولۆ لە هیچ شتێ سڵ ناکەن، دیسان دۆن پاولۆ لەم دیدارە هەڵکەوتووانە ڕازی نییە. خۆی وەک گەڕیدەیەک هەست پێ دەکا کە لە ڕێگا تووشی دەبن و چەنەبازی دەکەن. نەک وەک شۆڕشگێڕێکی نێو کۆمەڵانی خەڵک کە خۆی نوێنەریان بێت. هەر بۆیەش کەم و زیاد گاڵتەی بەوەزعی خۆی دێت و ئەم هەستە وای لێ دەکا کە دەست بداتە کارێکی مەترسیدار. دەیەوێ بەسەر کوسپی سەررێگای جلوبەرگی قەشەدا زاڵ بێ. هەر لەو کاتەشدا هەوڵ دەدا تا لە شێوەی هەستکردنی وەرزێران ورد بێتەوە. لەم نوکتەیەش تێ بگات کە ئایا دەکرێ قسەکانی خۆی بەوان تێبگەیێنێ. دیارە مەبەست ئەوە نییە کە لەبەرچاوی گشتی و بەکۆمەڵ قسەیان لەگەڵ بکات. چونکە ئەم کارە نەک هەر بێ ئیحتیاتییە، بەڵکو نەتیجەشی نابێ. بەدەنگی بەرز و لەگەڵ خەڵکێکی زۆر قسەکردن کردەوەیەکی ئاژاوەچیانەیە و دەیەوێ خەڵک بۆ ڕاپەڕین هان بدا. و دەبێ لە یەک کاتدا هەم خەڵک هان بدا و، هەم خۆی گەرم دابێ و هەم بهاروژێنێ و هەم خۆی بهاروژێ. بەپێچەوانە، بۆ گرێدانی پێوەندی ئینسانەکان بەیەکتر، بۆ تەڵقینی هەستی بڕوا بەهیتر و بڕوا پێ کردن

بەوان، بۆ گۆڕینەوەی بیروڕا نەک گۆڕینەوەی وشەگەل، پێویستە دوو بەدوو دانیشی و بەکاوەخۆ بپەیڤی و زۆر جاریش قسە ڕابگری تا دەرفەتی باشتری بۆ بیرکردنەوە بێتە دەست. بەڵام کاتێ دۆن پاولۆ یەک یەکی ئەم وەرزێرانە دەخاتە بەرچاو کە لە کۆنەوە دەیانناسێ تا بزانێ دەکرێ لەگەڵ کامیان بەتایبەتی بدوێ و گەلاڵەی دۆستایەتی دابڕێژێ. هەر یەک لەوانە بەقەست و یا بەزانین بەبەڵگەیەک ڕەت دەکاتەوە. لەگەڵ ئەوەش لەنێو دەستەی وەرزێران کە لەگەڵ ماگاشیا لە بازاڕ دەگەڕانەوە، لاوێک هەیە کە هیچ ناڵێ و چاوی بڕیوەتە قەشە. ئەم لاوە پاپەتی، شڕۆڵ، باڵابەرز و لاوازە و ئاڵقەیەکی درێژ لە قژەکانی کەوتۆتە سەر نێوچاوانی و حاڵەتێکی وەحشیانەیان پێ بەخشیوە کە لەگەڵ چاوە پاکەکانی – کە وەک سەگی بەوەفا دەچن – لە ناتەبایی دایە. دۆن پاولۆ تەماشای دەکا و بەڕوویدا پێدەکەنێ. لاوەکەش بزەی دێتێ و لێی نیزیک دەبێتەوە. کاتێ دەستە لە پردی پیتراسکا تێدەپەڕێ و بڵاو دەبێ دۆن پاولۆ باسکی لاوەکە دەگرێ و ڕایدەگرێت و پێی دەڵێ:

– دەمەویست لەگەڵ تۆ قسە بکەم. دەمەویست بیروڕای تۆ لە بارەی هێندێ شتەوە بزانم.

لاو بزەیەکی دێتێ و بەرەو ماڵ دەکەوێتە ڕێ. دۆن پاولۆ وەدوای دەکەوێ. وەرزێری لاو جاروبار ئاوڕ دەداتەوە و بێ ئەوەی هیچ بێژێ تەماشای قەشە دەکات. بەڵام وا دێتە بەرچاو نیگای پڕ لە نیگەرانی و دڵەڕاوکەیە.

خانووی وەرزێری لاو زیاتر وەتەویلەی بەرازان دەچێ تا وەک ماڵ. دەرگای چوونە ژوورێ ئەوەندە نزمە کە دەبێ سەر دانوێنی و هەر لەو کاتەدا کاری دوکەڵکێشیش دەکات. خانوو ئەوەندە تاریک و پیسە بەزەحمەت بۆت لێک دەکرێتەوە. تەنیا بۆ دۆشەگێک و بزنێک جێگا هەیە. دۆشەک لەسەر هەرد ڕاخراوە و بزنیش لەسەر کۆگا کایەکی پڕ لە کشپەڵ کاوێژ دەکات. دۆن پاولۆ لەبەر بۆگەنی پەین ولیباسی چڵکن کە ژوورەکەیان تەژی کردووە، تاقەت ناهێنێ، ناچار لەبەر دەرگا دادەنیشێ. لە کاتێکا وەرزێری لاو لە ژوورەکەیدا خەریکی سازکردنی شێوی خۆیەتی، دۆن پاولۆ دەست بەقسان دەکات و دەڵێ:

– لە ڕۆژهەڵاتی ئەوروپا وڵاتێکی گەورە هەیە، دەشتێکی پانوبەرینە گەنمی لێ دەچێنن. دەشتێکی ئاوەدانە کە میلیونان جۆتیاری لێ نیشتەجێیە.

وەرزێری لاو پارو پارو نانی هەرزن دەبڕێ و لەسەر هەر پارۆێک قاشێک تەماتە و پەلکە پیوازێک دادەنێ و دەیدا بەقەشە. دەستە قەڵشیو و ئاوساوەکانی هێشتا حکایەت لە کاری مەزرایە دەکەن. ئەو کێردەی نانی پێ بڕیوە، بۆ هەموو کارێکی بەکاردێنێ. دۆن پاولۆ چاو دەقوچێنێ و هەول دەدا پاروە نانەکە قووت بدا. دووبارە دەڵێ:

وڵاتێکی گەورە هەیە لەوێ وەرزێرانی گوندی و کرێکاری شار پێکەوە یەکیان گرتووە. لەو کاتەدا ماتالنا ماڵ بەماڵ بەدوای میواندا دەگەڕێ. ئاخرەکەی دەیدۆزێتەوە و دەڵێ:

– سەعاتێکە شێو ئامادەیە.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «برسیم نییە. تۆ بچۆوە موسافیرخانە چونکە من دەبێ هێشتا لەگەڵ ئەم برادەرە قسە

بکەم.»

ماتالنا وەڵام دەداتەوە و دەڵێ:

– ئاغای قەشە بۆ تۆ نازانی ئەو فەقیرە کەڕولاڵە و بەئاماژە نەبێ هیچ شتێ تێناگات. ؟

کابرا لەوێ لە دەرکی کۆخەکە لە پەنا قەشە دانیشتوە. دۆن پاولۆ تەماشای دەکا و دەبینێ چاوەکانی پڕ لە ئەسرین بوون. ئەو دەم قەشە بەژنەکە دەڵێ:

– قەی ناکا تۆ بچۆوە موسافیر خانە. من برسی نیم. هەر تک پیاو لەبەر سەردەرانەی دەرگا دەمێننەوە. ئەوەی قسەشی پێدەکرێ بێ دەنگە. جار و بار سەیری یەکتر دەکەن. بزەیان دێتێ. تەواوی نیشان و شوێنەواری ڕۆژ بزر بووە و جێگای خۆی داوە بەڕۆژئاوا شوێنەواری شەوە دەردەکەوێ.

دۆن پاولۆ یەک دوو جار دەکۆخێ. لاوی کەڕ ولاڵ ڕادەبێ لێفەیەک لەسەر دۆشەکی بان پووش هەڵدەگرێ و بەدوودڵی میوانی خۆی تێوەر دەپێچێ. پاشان دۆن پاولۆ بیر دەکاتەوە کە ئەو لاوە دەبێ بەیانی لە خەو ڕابێ و بچێتە کار. ناچار هەڵدەستێ و دەستی دەکوشێ و شەو باشی پێدەڵێ.

لە وەتاغی گەورەی قاتی خوارەوەی موسافیرخانە چەند کەس لە وەرزێران جێیان خۆش کردووە و خەریکی قومار و خواردنەوەن. دوو مێزی چەور و پیس و چەند سەندەڵی حەسیر لەو ژوورەدان. عەکسێکی ڕەنگی سەرداری بەربەری ڤێنیزی(*) لە دیوار بەرچاو دەکەوێ. تەلیسی پەتاتە و لۆبیا و نیسک لە قوژبنی وەتاغ لەسەر یەک دانراون. ناڵبەکیەکی پڕ لە نۆکی کوڵاو بۆ تینووکردنی موشتەریان لەسەر مێزێک دانراوە. موشتەری لەو نۆکانە دەخۆن و دەخۆنەوە و سیغار دەکێشن و دیسان دەخۆنەوە و بێ وچانیش تف فڕێ دەدەن،. جۆرێکە کاتێ دۆن پاولۆ دێتە ژوور، هەمیشە ئاگادارە نەخلیسکێ. قسە و باسی پیرەمێردانیش زیاتر لە بارەی قاتوقڕی و نەخۆشیە کۆنەکانە. بەڵام لاوان پتر باسی شار دەکەن.

پیرە مێردێک بەناوی «فاوا» هەموو شەوێ لە قوژبنێکی دیاریکراو دادەنیشێ. هەمیشە گرژ و خۆگر چاوی دەهەردی بڕیوە و وەک ولاغ کاوێژ دەکا و شتێک دەجوێ لە هەموان زووتر دێت و لە هەموانیش درەنگتر دەڕوات. لە ڕۆیشتندا ئەوەندە سەرخۆشە کە ناتوانێ خۆ لەسەر پێ ڕابگرێ. کیژەکانی دێن و بانگی دەکەنەوە. پاشان کوڕەکانی و دوایە ژنەکەی. بەڵام ئەو گوێیان ناداتێ. ژنەکەی لێی دەپرسێ:

– ئاخر شەڕاب لە ماڵێش هەیە. بۆچی لە شەڕابی باخی خۆمان ناخۆیەوە؟

فاوا لە وەڵامدا دەڵێ:

– شەڕابی خۆمان سەرخۆشم ناکات. ماتالنا و ژنی فاوا هێندێ شەڕاب پێکەوە دەگۆڕنەوە. ئەو دەم ژنەکە دەڵێ:

– ئێستا ئەو شەڕابەمان هەیە کە تۆ گەرەکتە. وەرەوە لە ماڵێ بمێنەوە.

کابرا دەڵێ: «کەیفی پێ ناکەم. هیچ شتێک لە ماڵێ کەیفخۆشم ناکات. دووبارە هەموو شەوێ لە

(*) مەبەست ئوتیللو سەرداری ڤینیزییە کە بەڕەگەز بەربەڕ بوو.

سالۆنی موسافیرخانەدا دەبێتە سیپاڵ. ئاخری ژنەکەی لەگەڵ ماتالنا دم تێک دەنێ و دەڵێ:

– تۆ نابێ شەڕابی بدەیەی! ئەگەر ئەو دەیەوێ شەڕاب ژاری مار بکات، با بێتەوە ماڵێ. بەڵام فایدەی نییە. فاو هەموو شەوێ لە سالۆنی موسافیرخانە ئامادەیە و، هەمیشەش لە شوێنێکی دیاریکراو دادەنیشێ.

کاتێ دۆن پاولۆ دێتە ژوور، «ماستر ئانجلو» و «نیکولا» خەریکی قومارن. ماستر ئانجلو دەڵێ:

– کاتێ تۆم بینی کە لەگەڵ ئەو کەڕولاڵە قسان دەکەی پێم وابوو موجیزە ڕوویداوە. بەڵام دەرکەوت تەنیا هەڵەیەکی ڕووت بووە. دۆن پاولۆ لەسەر مێزی ئەم دوو کەسە دادەنیشێ و لە وەڵامدا دەڵێ: «نە موجیزە بوو نە هەڵە»

نیکولا دەڵێ: «ئەو کابرا لاڵە زۆر ناقۆڵایە. ڕەنگە خودا لە سزای گوناحان لاڵی کرد بێ. هەرتک پیاو دووبارە قومار درێژە پێ دەدەن. دۆن پاولۆ دەپرسێ: «ئێستا کە بەرهەم لەبەین چووە، ئەم ساڵ چۆن دەبەنە سەر. ؟»

نیکولا لە وەڵامدا دەڵێ: «ئەگەر وابایە لە برسان بمرین، ئێمە تا ئێستا حەوت کفنمان ڕزاندبوو.»

ئەو دەم دۆن پاولۆ دەڵێ: «ئێوە پێتان وا نییە کە ڕۆژێک لەوانەیە بارودۆخ بگۆڕێ. ؟»

ئەویتر لە وەڵامدا دەڵێ: «بۆچی، پاش مردنی نەخۆش دوکتۆر دەگاتێ»

دۆن پاولۆ لایەنی ئیحتیات وەلا دەنێ و بەشێلگیری دەپرسێ:

– قەت نەتانبیستوە وڵاتی ئەوتۆ هەن کە لەوێدا بارودۆخێکی دیکە سەقامگرتووە. ؟

ئێستا ماستر ئانجلو وەڵام دەداتەوە:

– بەڵێ، وڵاتی وا هەنە کە لەگەڵ وڵاتی ئێمە فەرقیان هەیە. خودا گیا لە جێیەک دەڕوێنێ کە مەڕی نییە. مەڕیش لە جێیەک دروست دەکات کە گیای لێ نییە.

دۆن پاولۆ هەستی حاڵی کەسێکی هەیە کە کوێرە کوێرە بەڕێگادا دەڕوا. لەپڕ جڵەوی دەسەڵاتی لە دەست بەردەبێ و دەپرسێ: «وەک بیستوومە هەر لەم شارەی خۆتان کەسانی وا هەن لە نەبوونی ئازادی ڕەنج دەکێشن. ئایا ئێوە لەبەر نەبوونی ئازادی قەت ڕەنجو کێشاوە. ؟

درەنگ وەڵامی دەدرێتەوە. ماستر ئانجلو جامی شەڕابەکەی پڕ دەکا و دەیخواتەوە و بۆ لای دەرگا دەچێ، پاشان دەگەڕێتەوە و لە جێگای خۆی دادەنیشێ هەروەک پرسیارەکەی نەبیستبێ. لە ئاخردا دەڵێ:

– ئازادی! بەهەڵکەوت چەندی بتەوێ ئازادی هەیە. پێشتر ڕێگا نەدەدرا کیژێک پێش مارەکردن لەگەڵ دەزگیرانی بدوێ. دۆن پاولۆ دەڵێ؛ «مەبەستم ئەوە نییە. من سەبارەت بەپێوەندی دەزگیرانان قسە ناکەم.

ماستر ئانجلو دەڵێ: «ئێستا تێگەیشتم»

سەبیلەکەی تێ کردووە و کێشاویەتی. کاتێ کوژاوەتەوە، سووتووەکەی سەردەستی بەتاڵ دەکا و سەبیلەکە دەخاتەوە گیرفانی و پاش تاوێک بێ دەنگی وەڵامی بەخەیاڵدا دێ:

– بەڵێ ئێستا وا تێدەگەم. مەبەستی ئاغای قەشە ئازادی پیاوی بەژنە. لە نێو ئێمەدا بارودۆخەکە هەروەک جاران ماوەتەوە. بەڵام لە دەشتێ چەندی بتەوێ ئازادی هەیە.

دۆن پاولۆ: «منیش تێدەگەم. ئیتر واز لە قسەکانی دێنێ.»

ئێوارەی یەکشەمۆ سالۆنی موسافیرخانە پڕ دەبێ لە حەشیمەت و دەبێتە کێشە و دمبەدمە. وەرزیڕەکان کاتێ شەڕاب دەخۆنەوە مل دەبەر یەک دەنێن. دۆن پاولۆ لە ژووری خۆیدا دەمێنێتەوە و تا شەو درەنگ دەنگی هاتوچۆی خەڵک و تەقە تەقی کورسی و پیاڵە لێکدان و هەراوهوریای قسەوباسان و بەدوای ئەودا قیژە و هاواری زەلامان و دەنگی کەوتن و فڕێدانی بوتڵ و لیوانان دەبیسرێ.

ماتالنا دەپاڕێتەوە و دەڵێ: «هێدی بن. ئاخر دۆن پاولۆ لەو سەرە خەوتوە.

لە یەکێ لەو شەوانەدا «فرانچسکۆ گراچیا» دەیکاتە هات و هاوار و دەڵێ:

– من پێویستە لەگەڵ قەشە قسان بکەم. بلێ بێتە خوارێ. قسەم لەگەڵی هەیە.

ماتالنا دەڵێ: «نابێ. ئەو ئێستا نوستووە.»

گراچیا هاوار دەکا و پێ دادەگرێ و دەڵێ: «پێویستە دەبێ قسەی لەگەڵ بکەم»

دۆن پاولۆ لیباس دەبەردەکا و دێتە خوار و دەپرسێ: «کێ کاری بەمنە»

فڕانچسکۆ گراچیا دێتە پێش و دەڵێ:

– من مریدی سان فرانچسکۆم کە نازناوی پائولا» و لە پیرۆزەکانی کالانرە. ڕەسمێکی وی لە ماڵی منە. کاتێ پێداویستییەکم دەبێ، ژنەکەم مەجبور دەکەم لەپێش ئەو ڕەسمە دوعا بکات. ڕاستییت گەرەکە کە ئەو پیاوە پیرۆزە موجیزەیەک لەخۆ نیشان نادا. لە سەرەتاوە پێم وابوو خەتای ژنەکەمە کە نازانێ چۆن دڵی وی وەدەست بێنێ.

قەشە دەڵێ: «من لەگەڵ ئەم مەسەلانە هۆگر نیم»

گراچیا درێژەی پێدەدا: «عەرزم کردی کە لام وابوو خەتای ژنەکەمە، بەڵام دەرکەوت کە خەتای ڕەسمەکەیە. چونکە ئەم ڕەسمە ساختەیە. لەو ڕەسمەی لای من سان فرانچیسکۆ ڕیشی هەیە. کاتێ لە «سولمونا» بووم لە کەنیسەی وێندەرێ ڕەسمێکی ئەو پیاوە پیرۆزەم بیینی کە بێ ڕیشە. ئەو ڕەسمەی من هەمە «دۆن چیپریانۆ»ی قەشەی لاما بەمنی فرۆشتوە. چۆن دەکرێ قەشەیەک ڕەسمی ساختە بفرۆشی.

قەشە دەپرسێ: «دۆن چیپریانۆ» چی بەتۆ گوت. ؟

گراچیا لە وەڵامدا دەڵێ:

– من کە لە «سمولونا» گەڕامەوە بۆ ئیرادگرتن دەست لەجێ چوومە لای و گوتم «ئاغای قەشە ئەمە خەتای تۆیە کە من تەمەنی خۆم کردۆتە وەقفی پیرۆزێکی ساختە. هەر بۆیەش کارەکانی من قەت سەر

ناگرن. بۆ نموونە کاتێ ددانم دێشێ چرای پێش ڕەسمەکە هەڵ دەکەم. ڕۆنی چرایەکە دەسووتێ و تەواو دەبێ، بەڵام ددانم ژانی ناشکێ. چیپریانۆ لە وەڵامی مندا دەڵێ: «وێکچوون و وێک نەچوونی ڕەسم گرنگ نییە. بیروباوەڕ و سەفای دەرۆن ئەسڵە.» بەڵام ئەگەر وێکچوونی ڕەسم گرنگ نییە، ئێمە ڕەسممان بۆچییە. ؟ کوڕی من ئێستا سەربازە. ئەگەر ڕەسمێک بۆ من بنێرێ و من بزانم ئەوە ڕەسمی خۆی نییە و ڕەسمی کابرایەکی دیکەیە، من ئەو ڕەسمە بۆ لە دیوار هەڵداوەسم. ؟ بۆچی ئەو ڕەسمەم خۆش گەرەکە.

بێ دەنگی بەسەر سالۆنی موسافیرخانەدا زاڵ دەبێ. گشتیان چاوەڕوانی وەڵامی دۆن پاولۆن. قەشە دەڵێ:

– ماگاشیا ڕیشی هەیە. ئێستا ئەگەر ڕەسمی خۆی بکێشێ، ڕەسمەکە ڕیشدار دەبێ. بەڵام ئەگەر لە ئێستاوە تا ساڵێکی دیکە ڕیشی بتاشی و دوایە بەڕیشی تاشراو بچێ ڕەسمێک بکێشێ لەم دوو ڕەسمانە کامیان ڕاستە و کامیان ساختەیە. ؟

گراچیا دەڵێ: «هەرتکیان ڕاستن»

قەشە دەپرسێ: «چەند ماگاشیا هەن؟»

گراچیا لە وەڵامدا دەڵێ «یەک»

قەشە دەڵێ باشە. کەوابوو تۆ یەک ماگاشیا و دوو ڕەسمت هەیە. ئێستا ئەوەش ڕاست بەسەر سان فرانچیسکۆی نازناو «پائولۆ» هاتووە.

وەڵامی دۆن پاولۆ بەچەپڵەلێدان پێشوازی لێ دەکرێ. شەڕابی بۆ دێنن. قەشە دەبێ دووبارە بەدەوری سالۆندا بگەڕێ. لێو لە پیاڵەی هەمووان بدا. پاشان شەوباشیان پێ دەڵێ و بۆ ژووری خۆی دەگەڕێتەوە. بەڵام هێشتا خەوی لێ نەکەوتووە کە دیسان بانگی دەکەن بۆ سالۆنی موسافیرخانە.

سێ کوڕی گەنج کە قوماری «حەفت و نیو» یاری دەکەن لەسەر شای خاچ لێیان دەبێتە کێشە. لە قوماری «حەفت و نیو»دا وەرەقی شای خاچ دەبیاتەوە. ماتالنا هەر دوو دەستی وەرق هەیە. شای خاچی هەرتک دەست ئەوەندە پیس و چڵکن بوون، قوماریان پێ ناکرێ. بۆ پێشگری لە کێشە دانیل مالیتا پێشنیاری کردووە:

– لەبەر ئەوەی شای خاچی ئەم وەرەقانە ناسراوە وەرن سێ پیک لە جێی شای خاچ دابنێین. سێ پیک کە لە وەرەقەکانی تر جیا ناکرێتەوە دەبێتە شای خاچ.

میکلە ماسکولو ئیرادی گرتووە کە:

– شتی وا نابێ. ئەگەر هەمووشمان هاودەنگ بین دیسان شتی وا نابێ. چونکە شای خاچ هەمیشە شای خاچە. شای خاچ لەوانەیە چڵکن و نیشاندار و کون کون بێت، بەڵام هەمیشە هەر ئەوە دەبێ کە هەیە. بۆ نموونە ئەمە سەبیلەیە. ئێستا تۆ دەپرسی بۆچی ئەمە سەبیلەیە. ؟ سەیرە، ئاشکرایە ئەوە سەبیلەیە، چونکە سەبیلەیە. نموونەیەکی دیکە: پاپ پاپە. بۆچی؟ چونکە پاپە. لە بارەی شای خاچیش

ئەم مەسەلەیە ڕاستە. شای خاچ شای خاچە و هەمیشە شای خاچ دەمێنێتەوە.

دانیل دەڵێ: «ئەسڵ ئەوەیە کە ئێمە هەموومان موافیق بین و یاری هەر ئاوا بەباشی دەگەڕێ. چونکە کەس ناتوانێ لە پێشدا بزانێ کە شای خاچ بەدەست کێوەیە.

ماسکۆلۆ قانیع نەبووە:

– تۆ ئێژی دەبێ ئێمە موافیق بین و تەواو. بەڵام ئەوە بەس نییە. تۆ دەڵێی قومار گۆڕانی بەسەر دانایە، ڕەنگە وابێ، بەڵام ئەو قومارە غەڵەت دەبێ. ئەوە ڕاست وەژنێک دەچێ کە بەئیجازەی مێردەکەی زینا بکات. چما ئەوە گوناح نییە؟ دیارە گوناحە هەر چەند ڕازیش بێت.

شاتاپ کە لەسەر مێزی پیرەمێردان دانیشتووە و گوێی داوەتە ئەم دمبە دمەیە پێشنیار دەکات لە دۆن پاولۆ بپرسن.

دۆن پاولۆ بۆ جاری دووهەم دێتە خوار و کێشەکە لای ئەو باس دەکەن. شاتاپ تکای لێ دەکا کە بڵێ کامیان ڕاستە و هەقیان بەدەستە.؟

قەشە وەرەقی خاچ دەگرێتە دەست و ڕوو دەکاتە مۆکلە ماسکۆلۆ و دەپرسێ:

– تۆ پێت وایە نرخی ئەو وەرەقە لە خودی وەرەقەکەدایە یا لە ئیعتبارێکدایە کە بۆی قایل بوون.؟

ماسکۆلۆ دەڵێ: «ئەم وەرەقە لەخۆوە نرخی لە وەرەقەکانی دیکە زیاترە چونکە شای خاچە.»

قەشە دەپرسێ: «وەرەق لەکوێوە هاتووە؟

یەک لە ئامادەبووان دەڵێ: «لە چاپخانە چاپ کراوە.»

قەشە لە ماسکۆلۆ دەپرسێ: «ئەم وەرەقە بەرلەوەی چاپ بکرێ چی بووە؟»

یەکێک وەڵام دەداتەوە؛ لەتە مقەوایەک بووە وەک مقەوای دیکە.

قەشە درێژەی پێ دەدا: «کەوابوو ئەم وەرەقە نرخی خۆی لە چاپچییەکان وەرگرتووە. هەر لەخۆوە نرخی نییە. یانی نرخی وەرگیراوە. وتەکەم تەواو نەبووە. ئێستا ئەم نرخە وەرگیراوەی وی هەروەک خۆی دەمێنێ یا گۆڕانی بەسەر دادێت. واتە شای خاچ لە گشت یارییەکان هەر هەمان نرخی هەیە کە لە یاری «حەفت و نیو»دا هەیەتی یا نرخەکەی دەگۆڕێ.؟

ماسکۆلۆ لە وەڵامدا دەڵێ: «نرخەکەی دەگۆڕێ و بەگوێرەی یاری فەرق دەکات،

قەشە دەپرسێ: «کێ ئەم قومارانەی داهێناوە.؟»

کەس وەڵام ناداتەوە. دۆن پاولۆ دەپرسێ: «پێتان وا نییە قوماربازەکان یارییان داهێناوە؟

گشتیان تەنانەت ماسکۆلۆیش پشتی قسەکەی دەگرن کە قومارباز دایانهێناوە. کەوابوو ئیعتیباری وەرەقەکان لە یاریدا قومارباز دیاری دەکەن. قەشە نەتیجە دەگرێ:

– ئێستا کە ئەم وەرەقەیە نەک نرخی خۆی، بەڵکو نرخی وەرگیراو یا پێدراوی هەیە، مانای وایە ئێوەش دەتوانن هەرچۆنی دەخوازن ئاوای دابنێن.

دووبارە بەئافەرین پشتی قەشە دەگرن و شەڕابخۆرەکان هاوار دەکەن:

– ئافەرین، هەزار ئافەرین. تا ئێستا پیاوێکی ئاوا خودایی و مەزن و تەواو لە گوندی ئێمەدا نەبووە.

دۆن پاولۆ ڕوودەکاتە شاتاپ و دەڵێ:

– سەردەمێک هەر لەم «پیتراسکا»یە کابرایەک هەبوو بەناوی «کارلۆ کامپانلا» ئێستا لە نیویۆرک کابرایەک هەیە بەناوی «چارلز لیتل بل یخی» ئایا ئەم دووانە یەک کەسن یا دوو کەس؟

هێندێ پێکەوە وەڵام دەدەنەوە: «هەرتکیان یەک کەسن»

شاتاپ کە پرسیار لەو کراوە بەوانیتر دەڵێ: «شات ئاپ!» (بێ دەنگ بن) من دەبێ وەڵامی ئەم پرسیارە بدەمەوە و دەڵێ:

– ئەوانە هەرتکیان یەک کەسن، تەنیا ناویان گۆڕیوە.

قەشە دەپرسێ: «کاتێ پیاوێک بتوانێ ناوی خۆی بگۆڕێ، بۆ چی وەرەقێک ناتوانێ؟»

دۆن پاولۆ درێژەی پێدەدا:

نموونەیەکتان بۆ بێنمەوە. لەو لایە کە ڕۆژ هەڵدێ وڵاتێک بوو حاکم و دەسەڵاتدارێکی هەبوو، بەڵام لەو کاتەوە کە وەرزێڕان لەبەرانبەر فەرمانی ویدا سەریان بەرز کردەوە. ئەو ئیتر دەسەڵاتی کۆتایی پێ هات. حوکمڕان نەبوو، بەڵکو بوو بەحاکمێکی پێشوو، ئێستاش دوورخراوەیەکی سیاسییە. یانی شتێکە وەرزێڕێکیش دەتوانێ وابێت. کەوابوو چۆنی دەخوازن و دەتوانن یاری «حەفت و نیو» ئاوا بکەن. دۆن پاولۆ وەرەقی شای خاچ دەداتەوە بەدانیل، شەوباشیان پێ دەڵێ و لەگەڵ دەنگی ئافەرینی دانیشتوان دەچێتەوە ژووری خۆی.

دانیل ڕوو دەکاتە وەرەقی شای خاچ و دەڵێ:

– ئێستا کە تۆ پیس و چڵکن بووی لە ئێستا بەدواوە دەسەڵاتت کۆتایی پێ دێت و ئیتر تۆ شای خاچ نی. بەڵکو شای پێشووی. پاشان ڕوو دەکاتە وەرەقی سێ پێک و دەڵێ:

– لە ئێستا بەدواوە تۆ لە یاری حەفت و نیودا، جێگای شای خاچ دەگری. مەهێڵە پیس و چڵکنت بکەن ئەگینا تۆش جێگای خۆت دەدۆڕێنی و جێگات دەدرێ بەوەرەقێکی دیکە.

قومارباز‌ەکانی دیکە پێدەکەنن و پەسەندی دەکەن. یاری درێژە دەکێشێ. بەڵام لابردنی شای خاچ لە ڕۆژەکانی دواییشدا دەبێتە هۆی باس و لێدوانی نێوان وەرزێڕەکانی پیتراسکا.

ڕۆژی دوایی مادمازیل «پاترینیانی» مامۆستای گوندی دێتە پێش دۆن پاولۆ و دەناڵێنێ و دەڵێ:

– ئیمڕۆ من لە کلاسی گەورە سالاندا نەمتوانی دەرس بڵێمەوە. کوڕە گەنجەکان تەواوی کات هەر باسی داستانی شای خاچ و سی پێکیان دەکرد. ئەو باسەیان دووپات کردۆتەوە کە دوێنێ تۆ لە تالاری موسافیرخانە باست کردووە.

مامۆستا نیشانی حزبی دەوڵەتی لەسەر دڵی هەڵواسیوە. کاتێ هەناسە هەڵدەکێشێ نیشانی سێ

ڕەنگ وەک بەلەم بەسەر شەپۆلدا سەما دەکات.

مامۆستا لە قسەکانی زیاد دەکا:

– خەڵکی ئێرە لە ڕادەبەدەر نەخوێندەوار و ساکارن. ئەگەر بەهەڵکەوت لەکن کەسانی خوێندەواری وەک ئێمە دانیشن، هەمیش پێچەوانەی ئەوە تێدەگەن کە دەگەڵیان باس دەکرێ. مامۆستا ژمارەی تازەی ڕۆژنامەی دیواری «دەنگ و باس»ی ڕۆمی پێیە و دەبێ لە دەرگای کەنیسەی بدا. بەرلەوەی بەدەرگای کەنیسەیەوە بچەسپێنێ، دەبێ دەنگ و باسی نێو ڕۆژنامەکە بۆ وەرزێرانی موسافیرخانەی ماتالنا بخوێنێتەوە و باسی لەسەر بکات. لەنێو وەرزێراندا بۆتە قاو کە قەشەش دەیەوێ قسان بکا. هەر بۆیە زیاتر لە جاران خەڵک لە سالۆنی موسافیرخانە کۆبوونەتەوە. وەرزێرانی وا دێن کە قەشە هێشتا نەیدیون. هەموویان خواروخێچ و ڕوخساری خروێلکاوی و ئەحمەقانەیان هەیە. سەریان لەبەر نەخۆشی و نالەباری کەشوهەوا و هیلاکی شکڵی گۆڕاوە. حاڵەتێکی چاو خاینانیان هەیە کە بڕوا بەکەس ناکەن. گەنجەکانیش سیمای وەحشیانە و شەڕانیان هەیە. لە ماوەیەکی کەمدا حەشیمەت دەگاتە سی کەس و هەموویان لەسەر هەرد دادەنیشن. لەو کۆمەڵەی کە لە کۆبوونەوەی وان پێکهاتوە بۆنی بزنی بەتەگە تێکەڵ لەگەڵ بۆگەنی پەین و لیباسی چڵکن و شڕۆڵ و دڕاو هەڵدەستێ. بۆنێکی پیس کە ئینسان دەخنکێنێ.

دۆن پاولۆ لە پەنا مامۆستا لە خوارووی پەیژەی قاتی یەکەم دانیشتووە. مامۆستا لەکن قەشەیەکی بێگانە خۆی لە ڕادەبەدەر زۆر بلێ و دم هەراش نیشان دەدا. بەبیسەران دەڵێ باش سەرنج بدەنێ و لە بیستنی ڕوونکردنەوەی وشەگەلی گران ترسیان نەبێ. پاشان دەست دەکا بەخوێندنەوەی «دەنگوباسی ڕۆم» و دەڵێ:

– ئێمە پێشەوایەکمان هەیە کە تەواوی نەتەوەکانی سەر زەوی حەسرەتیان هەیە یەکی وایان هەبێ. خوا دەزانێ ئامادەن چەند پارە بدەن تا ببێتە پێشەوای وڵاتی وانیش.

ماگاشیا قسەی وتەوێژ دەبڕێ. ئەو دەمانای هەموو وشەکان ناگات و دەیەوێ بزانێ نەتەوەکانی دیکە ئامادەن چەندە پارە بدەن تا پێشەوای ئێمە بکڕن.

مامۆستا ڕوونی دەکاتەوە کە ئەمە تەنیا شێوەیەکە بۆ تێگەیشتنی گشتی. بەڵام ماگاشیا دەستی لێ هەڵناگرێ و هاوار دەکا و دەڵێ: «شێوەی دەربڕینی تێگەیشتن یانی چی؟» نەتەوەکان دەیانەوێ پارە بدەن یان نایانەوێ؟ ئەگەر بەڕاستی دەیانەوێ بیدەن ئامادەن چەندە بدەن و کامەیان پارەی زیاتر پێشنیار دەکەن. ؟

مامۆستا دووبارە دەڵێ: ئەمە مەبەست جۆرێک شێوەی دەربڕینە.

ماگاشیا لە وەڵامدا دەڵێ: «کەوابوو ڕاست نییە کە دەیانەوێ بیکڕن. ئێستا کە نایانەوێ بیکڕن بۆ چی بەدرۆ لەو ڕۆژنامەیەدا نووسیویانە دەیانەوێ بیکڕن. ؟»

شاتاپ دەپرسێ: «ئەوانەی دەیانەوێ بیکڕن ئایا قیمەتەکەی نەغد لە مەجلیسدا دەدەن؟

مامۆستا تەماشایەکی قەشە دەکا و هەناسەیەک هەڵدەکێشێ وا دیارە دەیەوێ بێژێ: «ئێستا دەزانێ کە مرۆڤ چۆن لەگەڵ ورچ بچێتە جەواڵەوە.»

خەبەری دوایی لە بارەی وەرزێرانە.

ماستر ئانجلو دەپرسێ: «وەرزێران ئەوە ئیتر چ شکڵێکە؟»

مامۆستا دەڵێ: «وەرزێران یانی ئێوە. تا ئێستا چەند جار ئەو مەسەلەیەم بەئێوە گوتووە. دووبارە دەڵێ: «شۆڕشی وەرزێری بەهەموو ئامانجەکانی خۆی گەیشتوە.»

شاتاپ قسەکانی دەبڕێ و دەپرسێ:

– وەرزێرەکان ئێمەین؟ مەبەست لەو شۆڕشە وەرزێرییە شۆڕشێکە کە ئێمە کردوومانە؟

مامۆستا دەڵێ: «بەڵێ. بێ گومان»

شاتاپ دەپرسێ: «ئێمە چ شۆڕشێکمان کردووە. ؟»

مامۆستا وەڵام دەداتەوە: «ئەم وشەیە دەبێ بەواتای مەعنەوی تێبگەی.»

ماگاشیا قانیع نەبووە و دەڵێ:

– دەوڵەت ئەو پەڕە کاغەزەی بۆ ئێمە ناردووە. لەوێدا نووسیویانە کە وەرزێران واتە بەقەولی مادمازیل وەرزێران شۆڕشیان کردووە و ئەم شۆڕشە بەتەواوی بەئامانجەکانی خۆی گەیشتووە. دەمەوێ بزانم ئێمە بەکام ئامانج گەیشتووین. ؟

مامۆستا لە وەڵامدا دەڵێ: «بەئامانجە مەعنەوییەکان» مامۆستا زمانی دەگیرێ و هێندێ شتی وا دەڵێ کەس تێی ناگات. ئاخریەکەی بروسکەی بڵیمەتی لە مێشکیدا دەدرەوشێ و لێی زیاد دەکا و دەڵێ:

– شۆڕشی وەرزێری وڵاتی لە مەترسی کۆمونیستی نەجات داوە. لەگەڵ ئەوەش هێشتا ئەم مەترسییە هەر هەیە و دەوڵەت وشیارە.

فرانچسکۆ گراچیا دەپرسێ: «کۆمۆنیستەکان کێن؟»

مامۆستا تەواو بووە و پێویستی بەبیرکردنەوە نییە. چونکە لەبەریەتی و دەزانی کە دەبێ چی بێژێ:

– کۆمۆنیستەکان ئەو خەراپکارانەن کە شەوانە لە گەنداوەکانی شاردا لێک کۆدەبنەوە. بۆ ئەوەی مرۆ بتوانێ ببێتە کۆمۆنیست دەبێ خاچ لەژێر پێدا پانکاتەوە و تفی لێ بکات و بەڵێن بدا کە لە ڕۆژی هەینی پیرۆزدا گۆشت بخوا.

مامۆستا هێندێ شتی دیکەش لە ڕوونکردنەوەی خۆیدا دەخاتە سەر بەرنامەی کاری کۆمۆنیستان کە ماتالنا و وەرزێرە پیرەکان ترسیان لێ دەنیشێ، بەڵام وادیارە قسە لە بێ باوەڕییە.

مامۆستا درێژەی پێ دەدا و دەڵێ: «کۆمۆنیستەکان کاتی دروێنە دەچنە مەزرا تا خەرمانەکان بسووتێنن.

«پاسکاندره» ئەم مەتلەبەی ئاخری پشت ئەستوور دەکا و دەڵێ: «لەم دواییەدا لە فۆچینۆ پتر لە ژمارەی ئاسایی ژاندارمی دیون. پرسیویەتی: «ئێوە وا زوو لەم مەزرایە چ دەکەن؟» ئەوان لە وەڵامدا گوتوویانە: «کۆمۆنیستەکان شەوانە لە دەورەی گوندەکان دەگەڕێن و دەیانەوێ خەرمانان دەسووتێنن.»

مامۆستا ڕوونکردنەوەی زیاتری هەیە. شێوەی دەربڕینی قسەکانی لاساکردنەوەی دەقە ڕەسمییەکانی کتێبە سانسۆڕکراوەکانە کە بۆ شاگردانی مەدرەسە چاپکراون. فرانچسکۆ گرانچی ڕادەبێ و دەڵێ: «من موافیق نیم» کڵاوەکەی لەسەردەنێ و دەردەکەوێ. دۆن پاولۆش تاوێک دەچێتەدەر و بەبزەیەکەوە لێی دەپرسێ:

– هاوڕێ دەتوانی بەمن بڵێی لەگەڵ چی موافیق نی.

گراچیا بەسرتە دەڵێ: «هەر بۆیەم بوو مامۆستا ناڕەحەت بکەم»

لە ڕاستیشدا بۆ وی زۆر گرانە کە ژنێک بێ دەرس بەپیاوان بڵێ. لە زەمانی پێشوودا لە کەنیسە و لە ناوچەی قەشەنشینەکان ئەلف و بێیان دەرس دەدا. پاشان مامۆستای پیاو پەیدا بوون و مەدرەسە کرانەوە و وەزع زۆر باشبوو. بەڵام ئێستا لە هەموو شوێنێ مامۆستای ژن دەرس بەمنداڵان دەڵێن، ئەوەش خەراپ نییە. بەڵام ژن دەرس بەپیاوی گەنج بڵێن.. گراچیا دەڵێ: ئەگەر بەپێچەوانەی ئاسایی قەرار بێ ژنەکان فێری پیاوەکان بکەن کە چۆن دەبێ منداڵ دروست کەن، ئەو دەم منداڵەکان هەموو خواردێنە سەر دنیا.

دۆن پاولۆ بۆ سالۆنی موسافیرخانە دەگەڕێتەوە.

باندوچیا دەپرسێ: «لە بارەی بازاڕ هیچ نەنووسراوە؟ ئاخر ئەو باجەیان بۆچی لەسەر ئەوپەڕی قیمەتەکان داناوە.؟

بەڵام مامۆستا وەک گوێی نەدابێتێ جوڵەیەک دەکا و دەیەوێ بڵێ: «شانی ڕۆژنامەیەک کە لە پێتەختەوە بێ لە وە زیاترە کە خۆ بەم قۆڕیاتەوە خەریک بکات. مامۆستا پاش ئەوەی ئاخرین خەبەر دەخوێنێتەوە و لێکی دەداتەوە باسی یێکێتی وڵاتانی پڕۆتستان دژی ئیتاڵیا دەکات.

لویچی باندوچیا دەپرسێ: «وڵاتانی پڕۆتستان کامانەن؟»

شاتاپ بەر لە مامۆستا وەڵام دەداتەوە و دەڵێ:

– وڵاتانی پڕۆتستان وڵاتە دەوڵەمەندەکانن. ئەو وڵاتانەن کە ڕووحی خۆیان فرۆشتوە. ئەوان لەم جیهانەدا کامەڕانن بەڵام لە دنیای دی جێگایان جهەندەمە.

ڕوونکردنەوەی شاتاپ گوێگرەکان قانیع ناکا. بۆیە تووڕە دەبن و هاوار دەکەن کە: مستر «چارلز لیتل بل یخی-زغالی» بوو بەپڕۆتستان و باری خۆی بارکرد و ڕۆیشت.

هێندێ دەپرسن: «ئەگەر ئەم وڵاتانەی پڕۆتستان دەوڵەمەندن، ئەدی بۆچی «پڕۆتێست» دەکەن؟

مامۆستا سەربردەی «لۆتر»(*) دەگێڕێتەوە و دەڵێ:

(*) لۆتر قەشەی ئەلمانی (١٤٨٣-١٥٤٦) کە بناخەدانەری تەریقەتی پڕۆتستانیزم-ە پڕۆتستان یانی ئیرادگر.

– لۆتر کەشیشێک بوو کە وەک هەموو مەسیحیانی دیکە بۆ فەرمانبەرداری و داوێن پاکی و فەقیری سوێندی خوارد بوو. ڕۆژێک لەگەڵ ژنێکی تەرکە دنیا بوو بەئاشنا و بەتوندی دڵیدایە. ئیجازەی لە پاپ خواست کە ئەو ژنە بێنێ. بەڵام پاپ ڕێگای نەدا. ئەو دەم لۆتر دەستی کرد بەئیرادگرتن. تەواوی ئەو کەشیشانەی کە بەتەنگ نەزر و پەیمان و داوێن پاکییەوە نەبوون ڕەگەڵ وی کەوتن و پڕۆتستانیزم لەمەوە پەیدا بوو.

مامۆستا هیچی لە داستانەکە زیاد نەکردووە. دۆن پاولۆ دێتەوە بیری کە کاتێکی هێشتا منداڵ بووە یەک لە پوورەکانی پڕۆتستانیزمی هەر ئاوا بۆ باس کرد بوو.

لە زۆر گوندەکانی «ئابروتسە» وشەی پروتستان جنێوێکە لەنێو (سەرسەری و لاتی بێ دایک و باب و تورکاندا. کەسێکی ڕێز لە بابی خۆی نەگرێ «لات»ە. ئەو کەسەی خوشکی ئەتک بکا «پروتستان» ە. بەڵام ئەوە کەسەی دایکی ئەتک بکات «تورکە».

مامۆستا لە ئاخری وتارەکەیدا دەڵێ:

– یەکێتی لاوانی پرۆتستان دژی ئیتاڵیا و لەژێر ڕێبەرایەتی ئینگلستان دایە.

ڕاگەیاندنی ئەم مەترسیە شاتاپ نیگەران دەکا و دەڵێ:

– مەلەکە ڤیکتۆریا دەوڵەمەندە و زۆریش دەوڵەمەندە. ئەگەر ئەو دژی ئێمە ڕاپەڕێ، هاوار بەحاڵمان.

مامۆستا وەدوای کاری خۆی دەکەوێ و دەڕوا. چونکە درنگ بووە. دۆن پاولۆ لەگەڵ چەند کەسی دێهاتی لە سالۆنی موسافیرخانەدا دەمێنێتەوە کە باسی شاژنەکان دەکەن. ئەوان شاژنی زۆر ناناسن، بەڵام ئەوانەی دەیانناسن، باشیان دەناسن. یەک لەوان مەلەکە «ژان»(*) کە گایەکی بەخۆ فێر کردووە. ئەوی دیکەیان مەلەکە «سمیرامیس»ە(**) کە جووتبوونی مردنی بەدواوە بوو. یەکی تر مەلەکە «کریستینا»(***) کە تەواوی سەروەت و سامانی خۆی بەسەر فەقیراندا دابەش کرد. یەکی تر مەلەکە «تایتۆ»(****) ژنی مەنلیک و ئاخرەکەشی مەلەکە ڤیکتۆریا دەوڵەمەندترین مەلەکەی دنیا و چەند کەسی دیکەش. تەواوی ئەو شاژنانە وا لە زەیندا زیندوون کە جیاوازی سەردەمی ژیانیان لە بیر

(*) مەلەکە ژان ناسراو بەمەلەکە شێتە مەلەکەی کاستێل (١٤٠٥-١٥٥٥) ژنی فیلیپ پاشای فەرانسە و دایکی شارلکن.

(**) سمیرامیس مەلەکەی جوانی و ئەفسانەیی ئاشوور و بابل کە سازکردنی شاری بابل و باخە هەڵاوەسراوەکانی بەناوی ئەو ناسراون

(***) مەلەکە کریستین کیژی گوستاو ئادولف پاشای سوید (١٦٢٦-١٦٨٩) کە ساڵی ١٦٥٤ پاش ئەوەی چووە سەر ئایینی کاتۆلیک دەستی لە پاشایەتی هەڵگرت. پشتیوانی لە دکارت کرد و لە پاریس پیاوی دڵخوازی خۆی بەناوی مونالدشی کوشت و چووە ڕۆم و هەر لەوێش مرد.

(****) مەلەکە تایتۆ ژنی مەنلیکی دووەم ئیمپراتوری حەبەشە کە مێردەکە ساڵی ١٨٩٦ ئیتاڵیاییەکانی شکاند و مەجبوری کردن سەربەخۆیی حەبەشە بەڕەسمی بناسن.

دەچێتەوە. وای لێ دێ کە وەرزێران لە بارەی کێشەی یەک دوانیان داستان بگێڕنەوە.

شاتاپ دەڵێ: «ئەوەی کە هەمیشە بۆتە هۆی داماوی ئێمەی میللەت ئیحساساتە. هاوسەری لەگەڵ مەلەکەیەکی دەوڵەمەند بۆ میللەتێک بەمانای سووکبوونی باجە. بۆچی پاشای مە ویستوویە کیژی بزن لەوەڕێنێکی «مۆنتە نگرۆیید بخوازێ؟ لەبەر ئیحساسات. دنیا پانوبەرینە و ئەو هەموو ژنە دەوڵەمەندەی تێدایە. ئەو دەیتوانی ژنێکی ئەمریکایی، یا فەرانسەیی بخوازێ. دیارە نابێ لە هەق بگوزەرێن ژنی فەرەنسی لووت بەرزن. بەڵام پاشا مافی ئەوەی هەیە ژن لە کۆشک دابنێ و نۆبەوانیشی بۆ دابنێ و فەرمانیش بدا هەر لاوێکی خەیاڵی نیزیکبوونەوەی کۆشکی هەبێ تەقەی لێ بکەن. حەیف کە ناکرێ فەرمان بەدڵ بدرێ. کاری دڵە کە پاشا ویستوویەتی کیژی فەقیرێک بخوازێ.

ماتالنا دەڵێ: ژنهێنان و مێردکردن کارێکی تایبەتییە.

ماگاشیا دەڵێ:

– بەڵام دوکەڵی دەچێتە چاوی ئێمە. چونکە ئێمە دەبێ باج و ماڵیات بدەین. من کاتێ بیستم کە شازادەی مە دەیەوێ کیژی بێلژیکی بخوازێ چوومە پۆستخانەی فوسا و لە مودیری دەفتەری پۆستخانەم پرسی: ئەو بێلژیکییە کێیە دەیەوێ لەگەڵ ئێمە خزمایەتی بکات. شوێنێکی گەورەیە، یا لانی کەم دەوڵەمەندە. ؟ لە وەڵامدا گوتی: وڵاتێکی دەوڵەمەند بووە، بەڵام ئەڵمانییەکان تاڵانیان کردووە. دەبینی کە هەمیشە ئیحساسات لە کاردایە. هەمیشە هەر هەمان بەزمە. ئاخر ئێمە بۆ دەبێ لەگەڵ وڵاتێکی تاڵانکراو خزمایەتی بکەین. ئەو هەموو وڵاتە دەوڵەمەندە هەنە، ئەمریکا هەیە، فەرانسە هەیە. ڕاستە ژنە فەرانسەوییەکان سووک و لووت بەرزن، بەڵام ئەگەر شازادەیەک بخوازێ دەتوانێ ژنەکەی لە کۆشکدا حەپس بکات و تفەنگچیانیشی لە دەورە دابنێ و فەرمان بدا هەر لاوێکی لە کۆشک نیزیک بێتەوە تەقەی لێ بکەن.

هەر ئێستا برای دینی «ئانتی فونا» لە تەپوتۆزدا نوقم بووە. بۆ ئەوەی ئاوێک بەسەروچاوی دابکات لە سالۆنی موسافیرخانە وەژوور دەکەوێ. تۆربەی سەرشانی بەتاڵە. دۆن پاولۆ لێی دەپرسێ: «وادیارە سەدەقەی زۆرت کۆ نەکردۆتەوە؟»

قەشە کبوشی لە وەڵامدا دەڵێ:

– تەنانەت ئەوەندەش نییە کە قەرەبووی پێڵاوە دڕاوەکانم بکاتەوە. لەبەر دەرگا وێستاوە، کەوشێکی داری کۆن و لە کار کەوتووی لەپێدایە. قاچەکانی لەبەر ئاوسان و قەڵشین ڕەش هەڵگەڕاون. ماتالنا پیاڵە شەرابێکی بۆ دێنێ، بەڵام ئەو نایخواتەوە. دیارە لەبەر بوونی قەشە لەوێ لە عەزابدایە. ناشزانێ بڕوا یا بمێنێتەوە. دەبێ بێژێ چە؟

پێشنوێژەکانی قەشەنشینی دراوسێ چەند جار ناوی وییان سەبارەت بەدوژمنایەتی لە ڕادە بەدەری لەگەڵ وەرزێران بەقەشە گوتبوو. ماتالنا پێی دەڵێ:

– بیخۆوە شەرمێ مەکە. پێی داکە!

ئەم پێ داکردنە شەرم و حەیای قەشە کبوشی زیاتر دەکات و دەڵێ:

– هەر کەس بەجۆرێک عەبدایەتی خوا دەکا. یەک بەقسە، یەک بەخێرات، یەک بەپاکی. چارەنووسی من وا بووە کە بەسەر شەقاماندا بگەڕێم و سەرگەردان بم. باوکی گەورەی ڕووحانی بەمن دەڵێ کە من کەری خودام.

دۆن پاولۆ بزەی دێتێ. ئەو دەم قەشە کبوشی وەغیرەت دەکەوێ. سەر هەڵدێنێ و وەک ڕەعیەتێکی گوێ لە مست چاوێکی لێ دەکات.

قەشە دەپرسێ: «بۆچی سەدەقە کەم دەدەن؟ چما دین و ئیمان کەم بووە؟

برای دینی ئانتی فونا دەڵێ:

– ئێستا لە دەشتێ بیمە داهاتووە. کاتێ من بەدابی سەدەقە بۆ سن فرانسوا داوای شتێک دەکەم تا سن فرانسوا بەروبوومی وان لە تەرزە بپارێزێ، لە وەڵامدا دەڵێن: «بەروبوومان بیمەیە» دەڵێم کەوابوو سن فرانسوا بەروبوومی ئێوە لە سووتان دەپارێزێ. لە وەڵامدا دەڵێن: «لە بەرانبەر سووتانیشدا بیمەیە» ئەو دەم من لە خۆم دەپرسم کەوابوو لەسەر ئەو هەموو بیمەبازییە بۆچی نیگەرانن. لەچی دەترسێن؟

ماتالنا دەڵێ: فەقیر هەمیشە دەترسێ. یەک ماڵێکی هەیە بوومەلەرزە دێت، یەک ساخ و سەلیمە نەخۆشی لێ پەیدا دەبێ. یەک پارچە زەوییەکی هەیە، ناچار دەبێ بیفرۆشێ.»

ماستر ئانجلۆ دەڵێ:

– لە زەمانی قەدیم هەر پیشەیەک سەر بەپیرۆزێک بوو. بۆ نموونە کەوشدروو «سن کرە پن»یان هەبوو. خەیاتەکان «سن ئومبونو» و دارتاشەکان «سن ژوزیف»یان هەبوو. ئێستاش هەر پیشەیەک سەندیکای خۆی هەیە. بەم حاڵەش لە ڕابردوو باشتر چاو دێریان ناکرێ. ترس و نیگەرانی هەروا ماوە.

برای دینی ئانتی فونا دەڵێ: «باوکی منیش جۆتیارێک بوو کە لە ئاگردا سووتا. برایەکم بەتاوانی پیاوکوژی لە زیندان دایە. برایەکم لە برێزیل وەک سەگ ڕادەکات

ماستر ئانجلو دەڵێ: «ژیان لە عیبادەتگا باشتر ڕادەبرێ.»

قەشە کبوشی دەڵێ: «خەرابیش بگوزەرێ مرۆڤ ئەمنیەتی هەیە. لەوێ مرۆڤ کەسوکاری نییە. بەڵام ترسیشی نییە. جگە لەوە هیوایەکیشی هەیە.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «کام هیوا؟»

برای دینی عاسمان نیشان دەدا.

ماستر ئانجلۆ وەڵام دەداتەوە: «ئەو ڕێگایە بۆ هەموو کەس نییە. ئێمە هەموو ناتوانین ببینە قەشە.

برای دینی ئانتی فونا دەڵێ:

– شەیتانی خاوەن ملکی، خەڵک بۆ لای خۆ ڕادەکێشێ. باوکم دەیویست ڕەزی پشت قەبرستان بکڕێ، بەڵام ئەو ئاواتەی بردە ژێر گڵ. براشم دەیویست هەمان ڕەز بکڕێ، هەر سەبارەت بەو ڕەزە کەوتە

زیندان. برای دیکەم بۆ ئەم مەبەستە چووە برێزیل تا بەپارەیەکی تەواو بگەڕێتەوە ئەو ڕەزە بکڕێ، بەڵام لەوێ نانی نەمر نەژیشی وەگیر ناکەوێ. لەو ماوەیەدا ڕەز هەروا دەستاودەست دەکات و هەر سێ چوار ساڵ خاوەنێک دەگۆڕێ. بزانە تا ئێستا چەند کەسی بەلەعنەتی شەیتان گرفتار کردووە. ناوبراو لە ڕوونکردنەوەی قسەکانیدا دەڵێ: ئەم ڕەزەش هەروەک باخی ڕەزەکانی تر وایە، شتێکی سەیروسەمەرە نییە. تەنیا قسە لەوەیە کە ڕۆژێ ملکی باپیرەکان بووە. ئێستاش کاتی کۆکردنەوەی ئیجباری سەدەقە ڕێگا دەخاتە دەوروبەری ڕەزەکە و چاوی بەڕەزەکە دەکەوێ بێ ئیختیار نیشانی خاچ دەکێشێ. سێ دارە گێلاس لەلایەکی باخەکە هەن کە یەک لەوان پڕە لە گێلاسی لاسک کورت. دوو دارە هەنجیر و دارێکی پستە و دوو دارە گوێزیش لە وێن. خودی ڕەزەکە سێ مێوی ترێی ساحبی و چوار پێنج ترێی یۆنانی مالوازی تێدایە، ئەویتر ترێی ڕەش و سپی تێکەڵە. وەک بڵێی ڕەزێکە وەک ڕەزەکانی دیکە. قەشە کبوشی بەسرتە بەدۆن پاولۆ دەڵێ:

– کاتێ مرۆڤ ژیانی ڕووحانیەت هەڵبژێرێ و تەرکی دنیا بکات ڕەنگە هەق وابێ کە لە وڵاتی خۆی ئاوارە بێ. کاتێکی ئاو هەمان ئاو و بەرد هەمان بەرد و گیا هەمان گیا و تۆزی ڕێگاش وەک تۆزی هەمان وڵات بن کە لێی هاتۆتە دنیاوە، تەنیا کوڕینی ناو بەس نییە، ڕەنگە وا باشتر بێ کە نیشتمان بەجێ بێڵێ.

قەشە بەسەبرۆکە بەبرای دینی دەڵێ: «من چوومە ڕێگای فرە دوور، بەڵام گەڕامەوە.»

– ڕەنگە مرۆڤ بچێتە جێیەک ئیتر نەتوانێ بگەڕێتەوە. برای دینی ئانتی فونا ئەم وتەیەی بەهەوایەکی ئەوەندە کاریگەر دەربڕیوە کە دۆن پاولۆ دەیەوێ ماچی بکات. بەڵام بەزەحمەت خۆی پێ ڕادەگیرێ. تەنیا ئەم وشانەی لە زاری دێتەدەر:

– منداڵ. پیرەمێردی خۆشەویست.

پاشان دۆن پاولۆ جامێک شەرابی دەداتێ و قەشە ئەمجارە شەڕاب وەردەگرێ. بەکاوەخۆ دەیخواتەوە و بەپشتی دەستە قەڵشاوەکانی لێوەکانی دەسڕێتەوە و بەماتالنا دەڵێ:

– ئەوە دەبێ شەڕابی فوسا بێت.

مودیری موسافیرخانە پشتی قسەکەی دەگرێ و دەڵێ: «ئافەرین، شەڕابی فوسایە،»

برای دینی درێژەی پێ دەدا: «دەبێ لە ڕەزەکانی نیوەی ڕێگای قەراخ و سەرووی کانگای «پوزولان» بێت.

ماستر ئانجلۆ دێتە پەیڤ و دەڵێ: «کەوابوو بەبڕوای تۆ نابێ کار بکەین؟»

– بۆچی، منیش کاتێکی ئاوارەی ڕێگایان نیم کار دەکەم. لە پشتی عیبادەتخانە مەزرایەکی پانوبەرین هەیە کە برایانی دینی چاندوویانە. لەوێ ژیان ئاسوودە نییە، بەڵام مرۆڤ لە ئەمنیەتدایە.

ماتالنا دەیەوێ لە زمانی قەشە ببیسێ کە ئایا تۆفانێکی وەک تۆفانی ڕۆژەکانی ڕابردوو دێتەوە یان نا و دەڵێ:

– من مێردم مردووە ئەگەر لافاوێکی دیکە خانووی من وێران کات کێ دووبارە بۆم دروست دەکاتەوە؟

برای دینی دەڵێ: «ئێمە ڕۆژی لەوەش خەراپتر دەبینین»

ڕەنگ و ڕووی تێک دەچێ و ئیتر بێ دەنگ دەبێ. چۆن برایەکی دینی نەگەیوەتە پلەی فتوادان و بەو سەر و وەزعی پەرێشانی زات دەکا لەکن قەشەیەک غەیبگۆیی بکات.؟ ماتالنا نیشانەی خاچ دەکێشێ و دووپاتی دەکاتەوە:

– ڕۆژی لەوەش خەراپتر دەبینین!

دۆن پاولۆ بەهەوایەکی دۆستانە و بۆ تەشویقی برای دینی لێی دەپرسێ: «باشە چ شتێک دەبینین؟»

قەشە کبوشی بێ ئەوەی زات بکا بڕوانێتە قەشە حکایەت دەست پێ دەکات:

– شەوێکیان لەو کاتە کە لە حوجرەی خۆم نوێژم دەکرد لە درێژایی شاری ڕۆم لە ئاسۆدا کە وەک قەترانی ڕەش بوو، تارماییەکی سوورم دیت وەک شەیتانی سوور لەنێو هەورەکان خۆی شاردبۆوە.

برای دینی ئانتی فوما ئیجازەی ڕۆیشتن وەردەگرێ چونکە دەبێ بچێتەوە ماڵ و سەدەقە کۆبکاتەوە. هیواداریشە کە لانی کەم لە ماڵی کولامارتینییەکان شتێکی بدەنێ. بەدۆن پاولۆ دەڵێ: خواحافیز. ئەگەر لێرەش یەکترمان نەدیتەوە، لەو سەرانە یەکتر دەبینینەوە.

قەشە دەپرسێ: «لەو سەرانە لە کوێ؟ لەسەر چیا؟»

برای دینی دەڵێ: «مەبەستم دنیای دیکەیە.»

دۆن پاولۆ گاڵتەی بەم جۆرە قەرار و جێژوانانە دێت.

نیکۆلا چیکاوۆ وەک نوێنەری جێگای بڕوای وەرزێرانی ئیجارەداری پیتراسکا بۆ فوسا بانگ کراوە تا لە کۆبوونەوەی ئەنجومەنی سەندیکای دەوڵەتی وەرزێراندا بەشدار بێت. دۆن پاولۆ کە لە گەڕانەوەی وی ئاگادار بوو، بەپەلە دەچێتە لای و لە لیباسی کەشیشیدا خۆی لە ئەمانی تەواودا دەبینێ کە بتوانێ لەگەڵ فلان وەرزێر بەئازادی باسی زوڵم و ستەمی گشتی و پێویستیی ڕزگاری لە زوڵم و ستەم بکات. ماڵی چیکاوۆ یەک لە بەرزترین خانووەکانی گوندییە و لە بناری گردێک هەڵکەوتووە کە گوندی پیتراسکای لێ دروست کراوە. قەشە پاش سەرکەوتن لە پەیژەی بەرد بەتەقە تەق دەگاتە وێ. ئەم ژوورەی کە قەشە لێی وەژوور دەکەوێ، متبەقیشە و جێگای خەوی چوار منداڵیش. بەبێ شکڵی هەندەسی ڕێکوپێک لە بەرد هەڵکەنراوە. لەو دەمە دا کە قەشە وەژوور دەکەوێ کابرای دێهاتی خەریکە لەگەڵ منداڵەکانی گەمە دەکات و بۆ خۆشیی ئەوان وەک بزن و گا دەهۆڕێنێ. ژنەکەی بەقەشە دەڵێ:

– کابرا هەم گایە و هەم بزن، بەڵام وەک ئەوان شیر نادات. تاقە کورسییەکی کە پووشەکەی هاتۆتەدەر، بۆ کەشیشی دادەنێن. لەبان تەختی خەو لە پەنا خاچی عیسا وێنەی سەرۆکی دەوڵەت لە دیوار دراوە کە باسکی بۆ پێشەوە درێژ کردووە و وتار دەدا. وێنەیەکی گەورەی چیکاوۆ لە جلی سەربازی پیادە نیزامدا بەپۆزێکی جەنگی لە دیواری پەنادا دەبینرێ. عەردی وێنەکە چەند تاق و فوارەی ڕەنگی

تێدایە. ژنی چیکاوۆ گورج دەست بەرێکوپێککردنی ژوورەکە دەکات. لێفەیەکی خاوێنتر بەسەر تەختەکە دادەدات شڕەوبڕە لە قوژبنێک دادەنێ، چاکەتێکی خاوێن دەدا بەمێردەکەی و لەگەڵ کۆکردنەوەی مشکی و خەڵوزی سووتاو لە لایەکی ئاگرداندا، بەمێردەکەی دەڵێ: «داستانی ئەوجارە باس بکە کە جەنابی فەرماندە دەستی لەگەڵ لێک دای.

چیکاوۆ بەدەنگی خۆ بەکەمگرتنی درۆزنانە کە تایبەتی ئەم وەرزێرانەیە کە دەبنە وردە مالیک، دەڵێ: «بەڵێ، ئەوە نیشانەی توانابییە.!»

ژن بەجیددی پێی دەڵێ: «میدالەکەشت بەئاغای قەشە نیشان بدە!»

هەرتک زەلام تەنیا دەمێننەوە. چیکاوۆ دەڵێ: بەئەمری دەوڵەت یازدە هەزار وەرزێری ئیجارەداری دەشتی فوچینو لەمەو بەدوا دەبنە ئەندامی «ئەنجوومەنی خاوەن مڵکان» سەرۆکی ئەیالەتیی ئەم ئەنجوومەنە شازادە «تۆرنۆلیا»یە و ئەم کەسە کە ئەربابی یازدە هەزار ڕەعیەتی ئیجارەدارە، دیارە ئیمڕۆ دەبێتە نوێنەری سەندیکای وان. کاتێکی ئیجارەدارانی ناوبراو لەگەڵ «تۆرنۆلیا» ناکۆکی بەرژەوەندیان لێ پەیدا بێت، نوێنەری قانوونی وان تۆرنۆلیا دەبێ.

پاشان چیکاوۆ دەڵێ:

– پەیڤبێژێکی کە ئەم داهێنانە سەرنج ڕاکێشەی بۆ ئێمە ڕوون دەکردەوە، دەیویست بەزۆری تێمان بگەیێنێ کە دەوڵەت بەم کارە کە وەرزێرانی ئیجارەداری بەخاوەن مڵک حیساب کردووە، شانازی گەورەیان بەنسیب بووە. ئەوەشی لە قسەکانی خۆی زیاد کرد کە لەنێوان ئەم دوو چینەدا کە یەک لە یەکێ لێهاتووترن، ئیتر هەرگیز ناکۆکی بەرژەوەندی نایەتە پێش و لەمەو بەدوا لە بنەماڵاندا ئاشتی و دۆستایەتی زاڵ دەبێت.

دۆن پاوڵۆ دەپرسێ: «ئاخر لە تۆیان نەپرسی کە موافیقی یان نا؟»

چیکاوۆ لە وەڵامد ادەڵێ:

– چما دەبوایە لێم بپرسن؟ ئاشکرایە بێ ئەوەی لێمان بپرسن هەمیشە موافیقین. تەنانەت من لە کۆتایی کۆبوونەوەی ئیمڕۆ بەوتە وێژم گوت: چونکە من هەمیشە دڵنیام کە هەر مەسەلەیەکی لە ئەنجومەندا بێتە گۆڕێ مەنتقیە و لەسەر بناخەی خێر و چاکەیە و لەبەر ئەوەی کاری تایبەتیم هەیە ئیجازە دەخوازم لە کۆبوونەوەی داهاتوودا بەشداری نەکەم. بەڵام ئەو ڕێگای نەدا و لە منی پرسی: تۆ بەچی دەزانی کە لە کۆبوونەوەی داهاتوودا باسی چ مەسەلەیەک دەکرێ. لە وەڵامدا گوتم: «من بزانم؟ من و زانین؟ من کە لە ئیجارەدارێکی فەقیر زیاتر نیم» ئەو دەم کابرا چاوێکی لە دەوروبەری خۆی داگرت و لە منی پرسی: «کەوابوو چۆن دەتوانی هەر لە ئێستاوە موافیق بی؟» من وەڵامم داوە: «دیارە کە موافیقم. پێت وایە من کێم؟ هەر ئەوەم ماوە کە موافیق نەبم.!» لەگەڵ ئەوەش وتەوێژ باش تێگەیشت کە مەبەستم چییە و لەکن گشت باوەڕپێکراوان شووتی وەبن هەنگڵی دام و بەدەنگی بەرز گوتی: «ئافەرین بەڕاستی تۆ ئیتاڵیایەکی بەویژدانی و هەربۆیەش کەسانی وەک تۆ نابێ تەنانەت یەک کۆبوونەوەش غایب بن.»

ئاخرەکەش وتەوێژ پێشنیاری کرد کە ڕیزە تێلگرافێکی پیرۆزبایی بۆ دەوڵەت، تێلگرافێک بۆ شازادە «تۆرنۆلیا»یەکیش بۆ ئوستاندار و چەند تێلگرافی دیکە بۆ کاربەدەستانی جۆربەجۆر لێ بدەین کە ناویانم لەبیر چۆتەوە. لە ئێمەی پرسی: «ئێوە موافیقن ئەو تێلگرافانە لێ بدرێن؟» وەڵام درایەوە: «ئەم فەرمایشە چییە. دیارە کە موافیقین. هەر ئەوەمان ماوە کە موافیق نەبین.» ئەو دەم کابرا لەسەر پەڕە کاغەزێک حیساباتێکی کرد و گوتی:

«بۆ موخاریجی ئەو تێلگرافانە دەبێ هەر یەکەی لیرەیەک و بیست «چنتزیمۆ» بدەن.» لەپڕ زۆر کەس بەبیانووی دەست شۆیی ویستیان ڕابکەن. بەڵام وتەوێژ ئەمری کرد دەرگا داخەن. ڕاستییت گەرەکە من چەند لیرەیەکم هەبوو داهاتمەوە لیرەکانم لە کەوشەکانمدا شاردەوە. بەکابرام گوت: «بەداخەوە من هیچ پارەم پێ نییە.» ئەمری کرد گیرفانەکانم بگەڕێن. بەڵام نەیزانی بڵێ کەوشەکانیشم بگەڕێن. لەگەڵ ئەو هەموو زۆر بلێیی و فەرمان دانە ئاخرەکەی کڵاوم لە سەری نا.

دۆن پاولۆ دەپرسێ:

– ئێستا کەس لێرە نییە کە گوێ بداتە قسەکانمان. ئایا بەڕاستی لەگەڵ ئەو قسانە موافیقی کە لەو کۆبوونەوانەدا دەگوترێن؟

چیکاوۆ گرژ دەبێ و دەنگ بەرز دەکات و دەڵێ:

– مەبەستت چییە کەوا لەسەر یەک وشەی «موافیق» دووپات دەکەیەوە.؟ ئێمە باسی چ دەکەین؟ کاتێکی هەوا خۆشە و یا بەپێچەوانە باران دەبارێ داخوا دەتوانی لە کەسێک بپرسی: ئاغا تۆ موافیقی؟ بارانە و دەبارێ وەسەلام. بارانبارین واقعییەتێکە ڕوودەدا. قسە نییە. واقعییەت پیاون و قسەش ژن. هەزار ژن کۆبکەیەوە پیاوێکیان تێ نابێت.

دۆن پاولۆ خۆ شلوێ ناکات و دیسان دەەپرسێ:

– بەبڕوای تۆ نابێ کارێک بکرێ لەم بارودۆخە دژوارەی تێیدا دەژین، دەرباز بین؟

چیکاوۆ ئاخرەکەی مەبەستی قەشە تێگەیشتوە. تاوێک بیر دەکاتەوە و پاشان دەپرسێ:

– ڕێگای دەرەوە گیراوە، چۆن دەتوانی خۆ دەربازکەی؟

دۆن پاولۆش لە مەبەستی ئەو تێ دەگات و بەدوای کاری خۆیدا دەڕوا.

خانم مامۆستا ڕۆژنامەی دیواری «دەنگوباسی ڕۆم»ی بەدیواری کەنیسەوە نوساندوە. کەسێکی لەوانەیە گەنج بووبێت شتێکی لە ناوونیشانی ڕۆژنامەکە زیاد کردووە و نووسیویەتی: «دەنگوباسی درۆی ڕۆم»

دۆن پاولۆ لە ماگاشیا دەپرسێ:

– ئایا کەسێک هەیە باوەڕ بەدەنگوباسی ڕۆژنامەی ڕۆم نەکات؟ و بۆچی؟

ماگاشیا لە وەڵامدا دەڵێ:

– جگە لە هەموو شت ئەم ڕۆژنامەیە بێ پارەیە. جاری هەوەڵ کە ڕۆژنامە هات هیچمان نەمانویست قبوڵی بکەین، چونکە پێمان وابوو دەبێ پارە بدەین. بەڵام خانم مامۆستا ئێمەی دڵنیا کرد کە بەپارە نییە. ئەو دەم ئێمە بیرمان لەوە کردەوە کە حەیف بۆ ئەو هەموو کاغەزە کە حەرامی دەکەن. بەڵام لە ڕاستیدا دەوڵەتی ئێستا لە فیکری خەرجدا نییە و مرۆڤ دەچێتە هەر شوێنێ دەبینێ کە کاغەزێکی زۆر بەخۆڕایی دەچێ. جگە لەوە هەرچی لەو ڕۆژنامەیەدا نووسراوە، تۆ خۆشت ئاغای قەشە لە زمانی خانم مامۆستا بیستت. هەموو جار کە خانم مامۆستا ئەم دەنگوباسانە بۆ ئێمە دەخوێنێتەوە و دووپاتیشی دەکاتەوە کە نابێ وشەکان بەمانای ڕاستی وەربگرین، بەڵکو دەبێ شتێکی گشتییان لێ هەڵکرێنین.

قەشە دەپرسێ: «ئایا تا ئێستا ڕۆژنامەیەکی پێچەوانەی «دەنگوباسی ڕۆم» نەهاتۆتە ئێرە؟ مەبەستم ڕۆژنامەی دژی دەوڵەتییە.

ماگاشیا لە وەڵامدا دەڵێ:

– دوور نییە! مرۆڤ ناتوانێ سەرنجی ئەو هەموو کوتە کاغەزانە بدات کە دەیدەنێ. بەر لەوە کاغەز شتێکی نایاب و بەنرخ بوو. پەڕە کاغەزێکیان بەحەز و تاسەوە لە کەشوی مێزدا ڕادەگرت. کاتێ دەیانویست باسی سەفەری ئەمریکا بکەن دەیانگوت: «ڕێکوپێککردن و ئامادەکردنی کاغەزی پێویست.» بەبێ ئەو کاغەزە مرۆیان دەخستە زیندان. کاتێ ژن مارەکردن دەهاتە پێش دەیانگوت: «کاغەز ئامادەیە» کاغەزی وا هەبوو کە لە تەواوی ژیاندا جارێک زیاتر ساز نەدەکرا. ئەو کەسەی ناوی بۆ سەربازی دەردەکەوت دەبوایە بچێتە هەنگ و دەیانگوت: «کاغەزی گەیشتووە.» ئەگەر پێچەوانەی نێوەرۆکی کاغەز جولا باوە، ژاندارم بەدوایدا دەهاتن. هەرچۆنێک بێ کاغەز شتێکی ڕێزدار و عەنتیکە بوو. لەو دەوراندا لە دێهاتی ئێمە، ئاغای قەشە دوور لە ڕووی تۆ کەس زاتی نە دەکرد بەکاغەز خۆی خاوێن کاتەوە. هەموو بەبەرد و یا گەڵای دار خۆیان خاوێن دەکردەوە. بەڵام ئێمڕۆ تەواو بەپێچەوانە ئەوەندە کاغەزی چاپی و بەخۆڕایی و پڕ لە درۆ بەرچاو دەکەوێ کە مرۆڤ بێزی لێ هەڵدەستێ و دەیەوێ خۆیان پێ خاوێن کاتەوە.

دۆن پاولۆ بۆ ژوورەکەی خۆی دەگەڕێتەوە. لە بارەی وەزعی ژیانی وەرزێران و ترسێکی کە بەسەر هەموو ژیانیاندا زاڵە دەکەوێتە فیکرەوە. دەگاتە ئەو فیکرە کە ئەو ماوەیەی کە هێشتا لە پیتراسکا دەبێ خەریکی تەواوکردنی موتاڵای مەسەلەی وەرزێری بێت. ئەو دەفتەرەی کە یادداشتی سەردەمی ئاوارەیی تێدا نووسیوە. لە جانتاکەی دێنێتەدەر. دووبارە یادداشتەکان دەخوێنێتەوە. لەلایەنی تیئۆری و ڕوون نەبوونی وان سەرسام و داخدار دەبێ. تەواوی ئەو مەتڵەبانەی کە لە قەولی مامۆستایان و پیرەوانی مەکتەبی وان لە بارەی مەسەلەی دێهاتی نووسراوە، تەواوی ئەژمار و جەدوەلانەی کە تا ئێستا لەنێویاندا ژیاوە، هەمووی جگە لە ڕاوی سەرکاغەز شتێکی تر نەبووە. ئەم گوندەی کە لەم یادداشتانەدا باسی کراوە، بەلای ویەوە گوندێکی کاغەزییە کە چیا و گرد و باخات و شوانگەل و مەزراکانی هەموو لە کاغەزن. ئەو ڕووداوانەی کە لەوێدا باسکراون زۆربەیان کارەسات و شەڕ و سەرکەوتنی کاغەزین. گومڕایی و لاڕێییەکانی کە لەو یاد داشتانەدا دژیان خەبات کراوە، لاڕێیی و گومڕایی کاغەزین. دۆن

پاولۆ لە بەرانبەر ئەم هەموو کاغەزەدا ئەم بێزارییە هەست پێ دەکا کە ماگاشیا هەستی پێ کرد بوو. جارێکی تر ترسی تەنیایی بەسەریدا زاڵ دەبێ. بیرەوەری ئەو ڕۆژانە ئازاری دەدا کە لە خەباتی دژی تاریکی بەسەریدا تێپەڕیبوو. بەجۆرێکی ئەوتۆ کە لە خۆی دەپرسێ: «نەکا منیش ترسابم؟» کریستینا لە هەناسەی خۆی دەترسێ و دەیەوێ خۆی لە دێرێک زیندانی بکا. برای دینی ئانتی فونا کە ڕەزەکانی پشتی گۆرستانی گوندی خۆی دەترسێ و پەنای بۆ دێر برد. وەرزێرەکان لە برسیەتی دەترسێن و ئارەزووی ئەوەیان هەیە ببنە وردە مالیک. بەڵام ئەو، واتە دۆن پاولۆ، ئەگەر پەنا بۆ کردەوە بەرێ، داخوا بەو مانایە نییە کە لە بیرکردنەوە دەترسێ. ؟ هەوڵ دەدا کە ئەم گومان و دردۆنگییە لە خۆی دوورخاتەوە یا لانی کەم ڕاستەوخۆ لە گەڵی بەرەوڕوو نەبێ. بەخۆی دەڵێ: «مانەوەی بەتاڵ و بێ کار لێرە و هۆندنەوەی فەلسەفە سەبارەت بەواقعییەتی کۆمەڵایەتی هیچ کارێ ناباتە پێش و تەنانەت نابێتە هۆی ناسینی قووڵتری ئەم واقعیەتەش. بۆ ناسین و تێگەیشتنی واقعییەت دەبێ لەنێو واقعییەت دابی و لە بزووتنەوە و خەباتدا بەشداری بکەی.»

ئەم بەڵگە هێنانەوە نەک هەر دۆزینەوەیەکی شەخسی نییە، بەڵکو دووپاتەکردنەوەی فیکرێکی کۆنە کە بەشێوەیەکی دیکە خۆ دەردەخات. لەگەڵ ئەوەش دۆن پاولۆ بەڕاستی وا هەست دەکات کە خۆی ئەم فیکرەی دۆزیوەتەوە. کاریگەری بوونی گورجی فیکرێکی ئاوا کە لەپڕ زاتی وی ڕوون دەکاتەوە و پڕی دەکا لە شۆق و وروژان، لە ڕاستیدا وەڵامدەری شتێکی زۆر قوڵتر و ڕیشەدارترە لە خودی خۆی کە وەک هۆکاری ڕاستەقینەی گیروگرفتی وجودی وی حیساب دەکرێ. بەبڕوای وی هەنگاوی شۆڕشگێڕانە هەمیشە وەڵامێک بووە بەو نیازە پێویستەی یارمەتی بەیەکتر کە لە سەرەتای لاویی لەگەڵ فێرکردەکانی دینی مەسیح پێی تەلقین کراوە. پەرە گرتنی هزری وی بناخەی لادان بەرەو سۆسیالیزمی گۆڕیوە بەڵام نەیتوانیوە جەوهەری ناخی ڕووحی ئەو بگۆڕێ. بەشی گرنگی ڕازی نەبوونی لەوەدایە کە ماوەی ئەو سێ مانگەی لە پیتراسکایە نەیتوانیوە خاڵێکی پاڵپشت لەنێو وەرزێران پەیدا بکات. هەوڵ و تەقەڵای وی بۆ نیزیکبوونەوە لەوان، هێندێ ڕووداوی بەدواوە بوون کە پێوەندییان بەیەکەوە نییە. درێژەی وتووێژێکی کە دوێنێ دەستی پێ کردووە، ئیتر بەیانی دەرەتانی نییە. پێوەندی نێوان وەرزێرەکانیش بەبۆچوونی وی ناقایم و لەرزۆکە. شت دروستکردن لەسەر بناخەی وان، هەرچی بێت، پایەدار و خۆڕاگر نییە. سەردانواندنی وەرزێران بۆ دیکتاتۆری لە ڕوانگەی وی شتێکی تەواو جیا و سەربەخۆیە لە دەزگای بەربڵاوی تەبلیغاتی دیکتاتۆری. ئەو ئێستا تێگەیشتووە کە دەست گەیشتن بەوەرزێران دژوارە و قسەش کاریان تێناکات و ئەوان تەنیا لە ئاست واقعیەت سەردادەنوێنن. بەم پێیە پەنابردن بۆ تەبلیغاتی دژ، وەک دۆن پاولۆ کاتی گەڕانەوە لە دەرەوە بڕوای پێ بوو، بێ فایدەیە. لە بەرانبەر واقعییاتدا، تەنیا دەبێ بەواقعییات بەربەرەکانی بکەی. لە بەرانبەر کردەوەی دیکتاتوریدا، نەک بەقسە، بەڵکو دەبێ بەکردەوەی ئازادی خەبات بکەی. لەبەرانبەر پیاوانی دیکتاتۆریدا، نابێ کەسانی وا ڕاست کەیەوە کە بەزمانێکی تر بدوێن، بەڵکو دەبێ پیاوی زیندوو و تێکۆشەر دابنێی کە شێوەی کاروکردەوەیان فەرقی هەبێ. ئەوەی دەبێ بکرێ ئەوەیە کە وەرزێران بخەیە بەرانبەر دوو واقعییەت تا بەڵکو ئەو دەم خۆیان بەبڕوای دۆن

پاولۆ یەکیان هەڵبژێرن و بیزوون.

هەروەها کە یادداشتەکانی خۆی لەمەڕ وەرزێران بەدەستەوەیە، لە پەنجەرەوە تەماشای دەرێ دەکات. ڕۆژ (دیارە نەک ڕۆژی کاغەزی) بەڵکو ڕۆژی بەڕاستی لە ئاسۆ ئاوا دەبێ. لەوسەری دیکە مانگ (دیارە مانگی واقعی) دێتەدەرێ. لەسەر جادەی کە دەگاتە دۆڵ هەورێکی ڕاکێشراو لە تەپوتۆز دێتەپێش. وەرزێکە شوانەکان بەمێگەلەوە دەشت بەجێ دێڵن و بۆ کوێستان دەگەڕێنەوە. لەو هەوری تەپوتۆزەدا دەکرێ مەڕەکان ببینرێن و لەپشت سەری وانیش دەنگی تێ نەگەیشتووی شوانان ببیسی.

دۆن پاولۆ یادداشتەکانی خۆی دەدڕێنێ و لە پەیژەکان دێتەخوار و، دەیانسووتێنێ و بەخاوەن ماڵ دەڵێ:

– من سبەی دەڕۆم.

ماتالنا بەسەرسوڕمانەوە دەپرسێ:

– بۆ هەمیشە؟

قەشە لە وەڵامدا دەڵێ: «ماوەتەوە کە دوکتۆر چیم پێ بڵێ.»

٧

دۆن پاسکال کولامارتینی دەبێ بچێتە «فوسا» بەخۆشییەوە قەشە داوەت دەکا کە سواری فایتوونە یەک ئەسپەکەی وی بێت. بەیانی ڕۆژێکی ڕووناک و هەوای خۆشە و بۆنی خۆشی گیا و گوڵی شەدار لە دۆڵەوە دێت، دۆن پاولۆ هەست دەکا حاڵی باشە، ماوەیێک بوو هەوای وا خاوێنی نەدیبوو. لەو کاتەدا کە کولامارتینی پیر خەریکە ماین بەرێتە بەر فایتوونەکە و ڕێشمە و چاویلەکە وەسەر حەیوان بخات، کریستینا دێتە سلاوی قەشە و دەپرسێ:

– تۆ بەیەکجاری دەڕۆی؟ ئیتر ناگەڕێیەوە

قەشە لە وەڵامدا دەڵێ: «هیچ نازانم»

دۆن پاولۆ ئێستا قینی لە کریستینا نیشتۆتەوە. بەڵام هێشتا گرێیەکی تایبەتی و یا جۆرە ناڕەحەتییەکی لە دڵدا هەر ماوە. بۆیە لەگەڵ خۆی فیکر دەکا: «ئەم کیژە باشتر بوو کەمتر لەگەڵ خوا خەریک بایە و پتر لە فیکری خەڵکی خوادا بوایە.»

لە گەڵ ئەوە ئێستا کریستینا لە ناخدا بۆ ئەوە بێ تەفاوەتە، ئەو لە فیکری شتێکی دیکەدایە. گەڕانەوە بۆ خەباتی نهێنی بانگی دەکات.

کریستینا دەیەوێ شتێک لە وتەی خۆی زیاد بکا بەڵام گاری دەکەوێتە ڕێ و کیژی جوان مات و کەمێکیش دڵشکاو بەجێ دەمێنێ.

دۆن پاسکال دەڵێ: ماینەکەی من ناوی «دیان»یە. پێش پازدە ساڵ بۆ ڕاو کڕیومە. چەندە سەردەمێکی خۆش بوو کە هەرگیز ناگەڕێتەوە. شکڵ و قەوارەی گارییەکە بەو سەندەڵیانەوە کە لەسەر دووچەرخە قایم کراون – دوو تەگەری بچووکی پێش و دووانی گەورەی پاشەوە، بەو لغاوی ماین و باڵنجی گوڵدار کە ئەم دوو زەلامە لەسەری دانیشتوون و شێوەی لیباس دەبەرکردنی دوو موسافیرخانە، هەموویان هی سەردەمێکی دیکەن، سەردەمێکی کە مەحکوم بەفەوتان بووە.

کاتێ گاری لەبەرانبەر خانووی جندووکان تێدەپەڕێ، دۆن پاولۆ دەڵێ:

– وا دیارە ئەو دوو لاوەی لێرەدا بوون ڕۆیشتوون. دیارە ئەوان نەیاندەتوانی لێرەدا بژین.

پیرەمێرد لە وەڵامدا دەڵێ: «من هۆگری ئەم مەسەلەیە نیم،»

دۆن پاولۆ ئیتر هیچ ناڵێ. ئەم بێ هەستییەی باوک سەبارەت بەکوڕ ئەو ناڕەحەت ناکات. بەڵکو شێوەی فیکری بنەماڵەی خۆی وەبیر دێنێتەوە کە لە باب و باپیرەوە بگرە تا مامەکانی هەر چەند گشتیان خەڵکی باشب وون، بەڵام هەموو جارێ کە پای شەرافەتی بنەماڵە دەهاتە گۆڕێ توند و بێ بەزە دەبوون. ئەوانیش چینێکی تایبەتن کە مەحکوم بەفەوتانن. هەر چەند پیرەمێرد گوتوویەتی: «هۆگری ئەم مەسەلەیە نیم» بەڵام لەناخیدا توند هۆگریەتی. چونکە لە وتەکەی خۆی زیاد دەکا و دەڵێ – تۆ لەو باوەڕەدای کە ئەو دوو مەلعونە دەتوانن بەپێچەوانەی ویستی من پێکەوە بینە هاوسەر.؟

قەشە لە وەڵامدا دەڵێ: «ئالبیرتۆ گەورە بووە. قانوون ڕێگای دەدا»

دۆن پاسکال دەڵێ: «قانوون بۆ شار نشینان دانراوە. لێرە باوک خاوەن دەسەڵاتە.»

دۆن پاولۆ ئەم مەسەلەیە درێژە پێنادا. ئەم مەسەلەیە بۆ وی سەرنجڕاکێش نییە. هەر ئەوە نییە کە بنەماڵەی خاوەن مڵکان لە پەرشوبڵاوبووندان. باشتر. ئەوانیش مەحکوم بەفەوتانن. ئەوەی بیری دۆن پاولۆی بەخۆوە خەریک کردووە، بیری تێکۆشانی نهێنییە لەنێو وەرزێراندا. دەبێ پشت بەچ هۆکارێک ببەستێ؟ لە کوێ بیاندۆزێتەوە؟ چۆن پێوەندییان لەگەڵ دامەزرێنێ؟

قەیران نەماوە. ئێستا دەبێ دەست بەکار بێت. لەو کاتەدا دۆن پاسکال ڕوونی دەکاتەوە کە بۆچی هاوسەری ئالبێرتۆ و بیانکینا دەرەتانی نییە.؟ لەنێوان بنەماڵەی کولامارتینی و «جیراسولە»دا قەڵشێکی قووڵ هەیە. کەس نازانێ ئەوانە لەژێر چ بڕکەیەک شین بوون. هەر خۆت ئایا دەتوانی بەمن بێژی کە ئەم «جیراسولە» لەکوێوە هاتووە؟

دۆن پاولۆ لەبەرخۆیەوە بیردەکاتەوە کە هەوەڵین هەنگاو دەبێ بەدوای وەرزێرێکی پیردا بگەڕێم کە پێشتر سەر بە «یەکێتییەکانی بەربەرەکانی» بووە. ئەم یەکێتییانە پێشتر لە دەوروبەری فوچینۆ بوون. دەوڵەت ئەم یەکێتی یانەی هەڵوەشاندۆتەوە بەڵام دەبێ لە گوندەکانی لۆکوا، ئورتوکۆ و پشینا هێشتا چەند کەسی ئەمەگدار بەو یەکێتییانە مابن. تەنیا چۆن دەبێ خۆیان بگەیێنی و بچییە کن کێ کە کەس شک و گومانت لێ نەکات؟

دۆن پاسکال لە درێژەی قسەکانیدا دەڵێ:

– سەروکەللەی جیراسولەی پیر لە وڵاتی ئێمە سەردەمی تاعونی دوایی بۆ لیمۆ فرۆشتن دەرکەوت. بەپای پەتی لەم گوند بۆ ئەو گوند دەچوو قەرتاڵەی لیمۆ لەبان سەری. کاروباری گرتی و پاش نەمانی نەخۆشی تاعون لە «فوسا» نیشتەجێ بوو. دیارە هەموو کەس دەبێ بژین، بەڵام ئەگەر ئێستا بنەماڵەی «جیراسولە» پێیان وایە کە دەبێ لەگەڵ بنەماڵەی کولامارتینی خزمایەتی بکەن. بۆیە دەبێ مەسەلەکە بەمودیری خەستەخانەی شێتان ڕابگەیندرێ.

ئێستا وەرزێرێک بەدوای کاروانێکی کەراندا دەگاتێ کە خۆشی سواری کەرێکی چکۆڵە بووە. کەرەکە ئەوەندە وردە لاقی کابرا لە عەردی دەخشێن. کابرا تەماشای سێڵاوگر دەکات وا نیشان دەدا کە ئاگای لە هاتنی گاریە نییە.

دۆن پاسکال بەقەشە دەڵێ:

– ئەو کابرایە خانووێکی گوندی لە من بەئیجارە گرتووە. ئێستا سێ ساڵە کرێی خانووەکە نادات. هەربۆیە کاتێ من دەبینێ ڕوو وەردەگێڕێ.

دۆن پاولۆ لە بیری ئەوەدایە کە دەبێ لە هەوەڵەوە نەخشەیەک بکێشێ کە بتوانێ لە لیباسی دزێوی کەشیشی بێتەدەر و پاشان لەگەڵ یەک دوو کەس لە ئەندامانی قەدیمی یەکێتییەکانی پێشوو پێوەندی بگرێ. بێ گومان سەبارەت بەدرێژی ماوەی دیکتاتۆری ئەوان بەدڵسارد دەبینێ. هەربۆیەش پێویستە

ماوەیەک لە گەڵیان بێ و بڕوای وان بۆ لای خۆڕابکێشێ و چاوەڕوانی ئەو دەمە لەبارە بێت کە بتوانێ پرسیاریان لێ بکات:

– پێتان وا نییە بۆ خەباتی دژی ئەم دیکتاتۆرەی کە وا هەموو وڵات دەخنکێنێ و برسیەتی دێنێ، دەبێ یەک بگرن؟ ئەو دەم کارەکانی دیکە خۆیان چاک دەبن.

گاریە بەپەنا عارەبانەیەکدا دەڕوا، ئەویش بەرەو دەشت دەچێ و چەند تەلیسە گەنمی پێیە. وەرزێرێکی عارەبانەی لێدەخوڕێ لەپشتەوە دانیشتووە و هەوسارەکەی توند ڕادەکێشێ و جەستەی خۆی کردۆتە پارسەنگی قورسایی عارەبانە.

دۆن پاسکال لێی دەپرسێ: «بەروبوو ئەم ساڵ باش بووە؟» کابرا دەڵێ:

– ئەوە هەموو حاسڵێکە بۆم ماوەتەوە. تا مەعموری ئیجڕا نەهاتووە و نەیگرتووە، دەبێ بۆ ئەربابی بەرم.

ئێستا گاریە دۆڵی پیتراسکای بەجێ هێشتووە. لە پرد دەپەڕێتەوە و بۆ لای «لاما» دەڕوا. تا دێ لە فۆچینۆ نیزیک دەبنەوە، خاکی ڕەنگ سوور بەخۆڵەمێشێکی ڕوون دەگۆڕێ. باقە گەنمی تازە دروا و پەڵەو ڕەنگی زەردیان خستۆتە سەر داوێنی پارچە زەوییەک کە بۆ لای گۆلی پێشوو شۆڕبۆتەوە. لە دوورەوە گیشە کلۆشی بەرز و خڕ دەبینرێن کە زەلام لە دەوروبەریان وەک مێرووولە دێن و دەچن. ئەو ژنانەی دەچنە بازاڕ، قەرتاڵەیان لەبان سەریە و بەرازێکیان بەهەوسارێکی درێژ بەستۆتەوە و بەدوای خۆدا دەیکێشن. ژنی دیکە وەک پەیکەری حەزرەتی مریەم لە کەنیسەکان – بەڵام مریەمی ڕەش و سووتاوی قەبە و ناقۆڵا – منداڵ بەئامێزەوە نان بۆ مێردەکانیان دەبەن کە خەریکی گێرەی گەنمن. گەرما وردە وردە هەست دەکرێ. هەورێک لە مێش و مەگەس دەوری ماینەکەیان داوە. دەڵێی ئەو مێشانە چاویان باش کار ناکات، بۆیە هەر لە دەورەی کلکی ماینەکە دەهاڵێن. لەپشتی گوندی «لاما» ڕەزیان چاندووە. مێوی سیس و باریک و خواروخێچ وەک مارپێچ بەزەویدا ڕۆیشتوون. لە نیزیک ماڵەکان چەند بنە ڕەزی دیکە هەن لقەکانیان بەرزترە و بەشکڵی تاق لقەکانیان لێک بەستووە و هێشووە قۆرە هەروەک مەمکی تازە خڕ بوو بەنێو لقەکاندا شۆڕبوونەوە.

ئێستا لە دوورەوە گوندەکانی کولار ملە و چرکیوە و ئایلی و دورترک و پاترنو و سان پلینو و دیسان دوورتر ئاوتزانو دەبینرێن. دۆن پاولۆ هەست دەکا گەنج بۆتەوە. دڵی لە هەستی ئازادییەکی تازە و غیرەت و خۆشییەکی بێ پێشینە لێدەدا. دەزانێ کە لە هیچ شتێ ناترسێ.

گاریە لە «لاما» تێدەپەڕێ و بەکاوەخۆ بۆ لای فوسا شۆڕدەبێتەوە. جادە پڕە لە قوڵکە و بەرد تێگیراو زۆر خەراپە. لە چیمەنێکدا هێندێ سەرباز لەپێش خێوەتێک دانیشتوون و تفەنگەکانیان لەنێو لاقیان داناوە. کەرێکی چکۆلە لە نێوەڕاستی جادە بەتیشکی ڕۆژ تواوەوە ڕاوەستاوە. وا دیارە دەیەوێ تەواوی ئاگری دڵی شێر لەسەری خۆیدا کۆبکاتەوە.

دۆن پاولۆ دەڵێ: ئەم حەیوانە بێ گومان دەبێتە کەباب.

کەری دیکە بەبارە ئاردەوە لە ئاشی فوسا دێنەوە. وەرزێرانی کە بوخچەیان لە بنهەنگڵدایە بۆ لای ئیزگەی ڕێگای ئاسن دەچن. تەنانەت لەو گەرما سووتێنەرەدا خەڵکێک کە ئامادەی حەرەکەتن هەرچی هەیانە بەکۆڵیان داداوە و دەیبەن، دەڵێی هەرگیز ناگەڕێنەوە. وەرزێرانی موسافیر هەمیشە تا ڕادەیەک حاڵەتی ڕاکردووی بەجێماویان هەیە کە لە کوشتارگا ڕادەکەن. بێ گومان ئینگلستان دوورە، بەڵام بوومەلەرزە لەبەین نەچووە و هیچ بەڵگەیەکیش بەدەستەوە نییە کە هەر کاتێ ڕوونەدا.

کابرایەک بەناوی دۆن جنزیو کە لە ئاشنایانی دۆن پاسکال و کارمەندی ئیدارەی مالیاتەکانی «فوسا»یە سواری گاریە دەبێ. ئەم کابرایە دەستبەجێ دوشمنایەتی خەڵکی دۆڵنشین دێنێتە زمان و دەڵێ:

– لە ڕوانگەی وەرزێرانی دۆڵ نشین هەر کەس کراوات ببەستێ کارمەندی دەوڵەتە و هەموو کارمەندێکیش شەیتانە. ئێستا ماوەیەکە دەچمە هەر گوندێک کراوات نابەستم و دەیخەمە گیرفانم. تازە بۆ ئەوەی بەهیچ جۆر وەکارمەندان نەچم بەئانقەست پێڵاوە قوڕاوییەکان دەپێ دەکەم. نیشانی حزبی دەوڵەتی لە سینگم دەکەمەوە.

دۆن پاسکال دەڵێ:

– هەمووشی هەر خەتای وەرزێران نییە. شار بۆ چاری دەردەکانی گوندنشینان لەسەر یەک ئیدارە و تەمر دروست دەکا. هەر وچەیەک بەڵایەکی تایبەتی خۆی هەیە. پێش شەست ساڵ باخی ڕەز ژەنگی دێنا، پێش بیست ساڵ بەڵای «فیلوکسرا» هات و ئێستاش ئیدارە پەیدابوون. هەرکە ئیدارەیەک دامەزرا، سەروکەللەی بێگانانیش پەیدا دەبێ کە پۆز لێدەدەن و دەیانەوێ ئاغایی بەمە بفرۆشن. پاشماوەی بنەماڵە قەدیمییەکان ئیمڕۆ وەک ورچەکانی ئەشکەوتەکانی «مۆنت مارسیانۆ» پەنایان بۆ چیاکان بردووە.

قەشە لە «دۆن جنزیو» دەپرسێ:

– ئێستا ناوچەی فوچینۆ حەشیمەتی چەندە. ؟

لە وەڵامدا دەڵێ: سی هەزار کەسێک کە هەموویان لە بارمتەدان. پاشان بەباسکە لێک بڵاوەکانی گوندەکانی دەوروبەر نیشان دەدا و دەڵێ:

– هەر شتێکی کە ئێوە دەیبینن هەموو ماڵ و بەرد و دار و سندە گڵێک دەبارمتەدایە. ئێمە میللەتێکین لە بارمتەداین.

دۆن جنزیو بۆ ئەوەی هەراوی مەیدانی ئەو بارمتەیە نیشان بدات حکایەتێک دەگێڕێتەوە و دەڵێ:

– وەرزێرێکی خەڵکی فوسا کە تووشی نەخۆشی تایبەتی سپل ببوو هێنایانە دەرمانگایەکی ڕۆم. دوکتۆری دەرمانگا مافی تشریحی سپڵی پاش مردن لەو وەرزێرە کڕی. کابرا پارەکەی وەرگرت، بەڵام نەمرد. ئێستاش لە فوسا دەژی بەڵام سپڵی لە بارمتەدایە. بەڵێ، ئەم خەبەر هێشتا زۆر بڵاو نەبۆوە کە کۆمەڵێکی زۆر لە وەرزێران بەتەمای ئەوە کە جێیەکی لەشی خۆیان بفرۆشن و لە بارمتەی دابنێن دەهاتنە کن دوکتۆری ناوچە.

لە دوورەوە دەنگی سروودی ئایینی دەبیسرێ. دەستەی زیارەتکەران لەکوێرە ڕێی چیا دێنەخوار و لە شەقامی گشتی کۆدەبنەوە. لە چیمەنێکدا، پیرێژن لە ئاگردانی دروستکراو لە قوڕ و بەرد، خەریکن شۆرباو بۆ زیارەتکەران لێدەنێن.

سروودەکەیان بەگشتی لە چوار پێنج وشە پێکهاتووە. بەڵام چونکە سروودخوێنەکان لەبەر هاوار و قیژاندن دەنگیان گیراوە، سروودەکە بەیەک هەوا دوو پات دەکرێتەوە. سەت جار سروود تەواو دەبێ و دووبارە دەست پێ دەکرێتەوە.

«دۆن جنزیو» لێیان دەپرسێ:

– بۆ کوێ و دەچنە لای کام یەک لە پیرۆزەکان؟

زیارەتکەران لە وەڵامدا دەڵێن: «بۆ کن سن دومینیک دوکوکولو»

دۆن پاسکال بۆ قەشە ڕوون دەکاتەوە کە سن دۆمینیک پیرۆزێکە کە خەڵک لە مار پێوەدان دەپارێزێ.

هەر چەندە زیارەتکەران هەموو تۆزاوین و سەر و پۆڕێکی شێواوی شەیتانیان هەیە. دۆن پاسکال لەنێو ئەواندا کاسارولای جادووگەر دەناسێتەوە. گاری ڕادەگرێ و لە ژنی جادووگەر دەپرسێ:

– چ ڕووداوێکی تازە پێشبینی دەکەی؟

کاسارولا غەیب دەڵێ و دۆن پاسکال خەرافاتییە.

جادووگەر لە وەڵامدا دەڵێ: «شەڕ ساز دەبێ و پاشان تاعون دێت

دۆن پاسکال دەڵێ: «ئەوانە پێوەندیان بەدنیای منەوە نییە.

گای زەلام بەشاخی گەورە و بێ فایدە لە گیاکانی قەراخ خەندەکی پەنا جادە دەلەوەڕێن. دوو ئوتو بوسی شەق و لەق بەوێدا تێدەپەڕن. لەسەر بانی خانووەکان تەختەی ڕوبی تەماتە دەبینرێ کە بۆ وشککردنی تەماتە لەبەر تاویان داناون. منداڵێک جاروبار دێتە سەربان و بەکەچکی دار ڕوبی ڕەنگ سور تێکوەردەدا.

گاریە دەگاتە فوسا. دۆن پاسکال لەپێش موسافیرخانەی «تورنسول» قەشە دادەبەزێنێ و دەکەوێتە ڕێ تا مەجبوور نەبێ سڵاو لە «برەنیچە» بکات کە لە دەرگای موسافیرخانە ڕاوەستاوە. مودیری موسافیرخانە بەتاڵوکە دێتە پێشوازی قەشە و بەخۆشی پێشوازی لێ دەکات و بەبزەیەکەوە دەڵێ:

– بنەماڵەی جیراسولە هەتا هەتایە مەمنونی محبەتەکانی تۆیە. یەکەم بۆ ئەوە کە بیانکینات لە مەرگ نەجات دا و پاشان بۆ ئەوەی بەختەوەری ویت دابین کرد.

قەشە دەپرسێ:

– من بەختەوەری بیانکینام دابین کردووە؟ بەشەرەفم خانم برەنیچە من دەستم لەو کارەدا نەبووە.

– کەوابوو تۆ زەماوەندی وانت جێبەجێ نەکردووە؟ چما نازانی کە خزمایەتی لەگەڵ بنەماڵەی کۆلامارتینی بۆ بنەماڵە و جیراسولە چ بەختەوەرییەکی گەورەیە؟ ئیمڕۆ من تەواوی خزمەکانی تری

بیانکینا بۆ خواردنی نیوەڕۆ داوەت دەکەم تا ئێوە بزانن کە کەسانی بنەماڵەی جیراسولە لە ئاست شەخسی ئێوە چەندە هەقناسن.

دۆن پاولۆ مات دەبێ. لە دوودڵیدایە لەوە کە برەنیچە لە ئیشتیبا بێنێتەدەر. بەڵام مودیری موسافیرخانە دووبارە درێژەی پێ دەدا:

– سروشتییە کە تۆ بێ گومان لە ڕۆژی شاییدا دەبێ شاهیدی مارەکردن بی. هەر چەند لەو ڕۆژەدا بۆ شوێنی قەشەنشینی خۆشت گەڕابییەوە. مەبەستم ئەوەیە کە ئەگەر ڕێگا بدەی خەرجی سەفەری ئەو ڕۆژەتان دەدەم. ڕاستی هیچ دەزانی کە دەمانەوێ ناوی منداڵەکەی چ دادەنێین؟

دۆن پاولۆ بەترسەوە دەپرسێ: «کام منداڵ؟»

برەنیچە ڕوونی دەکاتەوە:

– مەبەستم ئەو منداڵەیە کە لە دایک دەبێ. ئەگەر کوڕ بێ ناوی دەنێین پائولینۆ، ئەگەر کچیش بێ ناوی دەنێین پائولینا، ئەوە ڕای بیانکینایە.

قەشە دەڵێ: «بیروڕایەکی سەیر و ئەنجامگرە» هەر چەند من بەشەرەفم سوێند دەخۆم کە من بێ تاوانم. ئەوەی لێرەدا ئەنجامدانی دژوارە، ڕاکێشانی موافەقەتی بنەماڵەی کولامارتینییە لەگەڵ ئەم پێکگەیشتنە.

برەنیچە بەسەیرەوە دەپرسێ: «چۆن؟ بنەماڵەی کولامارتینی موافەقەت ناکات.

قەشە دەڵێ: «دۆنپاسکال موخالیفە. لەسەر ئەو باوەڕەیە کە بنەماڵەی کولامارتینی خزمایەتی لەگەڵ بنەماڵەی جیراسولەی پێ شەرمە و ناتوانێ ئەم ڕیسواییە قبوڵ بکات.

برەنیچە ڕەنگی دەگۆڕێ و بێ دەنگ دەبێ، پاشان سەبارەت بەبنەماڵەی کولامارتینی زار لێک دەکاتەوە و هەرچی بەزمانیدا دێت نایگێڕێتەوە و دەڵێ:

– چما ئەوانە خۆیان لە جێی کێ دادەنێن؟ داخوا پێیان وایە کەس ئاگای لە کاری وان نییە؟ ئێوە ئاغای قەشە سەر بەقەشەنشینێکی دیکەی شتی وا لێرە هەن کە تۆ ناتوانی لێیان ئاگادار بی. بەڵام هەر لێرە لە هەر کەسێکی دەتانەوێ پرسیار بکەن تا بزانن سەبارەت بەبنەماڵەی کولامارتینی چت پێ دەڵێن.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «ئەو مەسەلانە بۆ من سەرنجڕاکێش نین» دەیەوێ بچێتە ئەو ژوورەی کە بۆیان دیاری کردووە. بەڵام برەنیچە دەست هەڵناگرێ و دەڵێ:

– دۆن پاسکال تەنیا سەبارەت بەجیاز ژنێکی هێناوە کە دە ساڵ لە خۆی گەورەترە و ئەحمەقێکی تەواو بووە. ئیمڕۆش بنەماڵەی کولامارتینی لە ڕێگای داهاتی کەمی جیازی ئەو ژنە ئەحمەقە دەژین کە لەگەڵ خۆی هێنا بوو. دۆن پاسکال هەر بۆیە نەیویستوە خوشکی شوو بکات نەوەکو میراتی بابی لەگەڵ بەش بکات. ئەو دەم ئەوانە چۆن ڕێگا بەخۆیان دەدەن کە فیز و ئیفادە بفرۆشن و خەڵکی تر بەکەم بزانن. لە کاتێکا خۆیان ئەوەندە بەدبەخت و چارەڕەشن؟ لێرە هەموو کەس لە مێژووی بنەماڵەی کولامارتینی ئاگادارە.

دۆن پاولۆ دەڵێ:

– هەرچی بێ بنەماڵەی کولامارتینی مێژوویێکیان هەیە بەخەرابیش بێت. لە کاتێکا بەقەولی دۆن پاسکال کەس نازانێ جیراسولەکان لەبن کام پنچک سەریان هەڵداوە.

ئەو قسانە بەس بوو بۆ ئەوەی برەنیچە ئاگر بگرێ و زار بکاتەوە و دەست بکا بەگێڕانەوەی مێژووی بنەماڵەی جیراسولەکان. بێ گومان ئەگەر برەنیچە شەجەرەنامەی بنەماڵەی خۆی ناگەیێنێتە سەردەمی شەڕەکانی خاج، تەنیا لەبەر ئەوەیە کورتکردنەوە لەبەرچاو دەگرێ. بەڵام هەرچۆنێک بێ پێ لەسەر ئەوە دادەگرێ کە جیراسولەکانیش بۆ خۆیان مێژوویێکیان هەیە.

– کێیە کە مێژوولکەیەکی نەبێ؟ هەر کەس بۆ خۆی مێژوولکەیەکی هەیە.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «فیلسوفێکی خەڵکی «مارسیکا» بەناوی «بنە دێتو کروچە دوپسکا سرولی» سەلماندوویەتی کە هەموو شت مێژووە وهیچ شتێک لە مێژوو بەدەر نییە»

برەنیچە درێژەی پێ دەدا: «چما ئێمە لە هەوا پەیدا بووین.؟ چما ئێمە ئادەمیزاد نین؟

دۆن پاولۆ پشێ ڕاستی دەکا کە:

– جیراسولەکانیش لە پاشماوەکانی حەزرەتی ئادەمن. بەڵام لە کام لق و تایفە یان کەس نازانێ. بەڵگە و پێشینە بزربوون، بەڵام بێ گومان باپیری هەوەڵی جیراسولەکان حەزرەتی ئادەمە. تەنانەت ناوی حەزرەتی ئادەم کە لە باخێکدا هاتۆتە دنیا و ژیاوە – باخێکی کە بەهەشتی سەر زەوی بووە – دوور نییە کە ئادەم جیراسولە بووبێت.

برەنیچە دەڵێ: «تۆ بەڵگە بەچی ئەم قسانە دەکەی؟»

دۆن پاولۆ وەڵام دەداتەوە و دەڵێ:

– من تەنیا وای دادەنێم گریمانەیە و هیچی دیکە. بەڵام دەبێ بزانین کە بەقەولی یەک لە فیلسوفەکان، گریمانە وەک چرای ڕێنوێنی زانستە. لە تەواوی بەڵگەکانی کە باسی حەزرەتی ئادەم دەکەن لە هیچ کوێ باسی ناوی بنەماڵەی وی نەکراوە و لە هەموو شوێنێ بەڕەمەکی بەناوی چکۆڵەی «ئادەم» ناوی هاتووە.

برەنیچە بەئیعتراز دەڵێ: «دۆن پاسکالیش دەتوانێ ئیدیعا بکا کە ناوی وی کولامارتینی بووە. مەبەستم ناوی حەزرەتی ئادەمە.

دۆن پاولۆ لە ڕوونکردنەوەدا دەڵێ:

– ئیدیعایەکی ئەوتۆ دەبێتە نیشانەی بێ ئاقڵی. باوکی کولامارتینی لە تێکەڵیی دوو بنەماڵە «کولا» و «مارتینی» پێکهاتووە. بەڵام پێش حەزرەتی ئادەم بنەماڵەکانی کولا و مارتینی هێشتا پێک نەهاتبوون. کەوابوو ئێستا گریمانەی ئەوە کە کولامارتینی ناوی بنەماڵەی ئادەم بووبێت، ڕەت دەکرێتەوە. بەپێچەوانە بەتەواوی دەکرێ وای دابنێین کە ئەو ناوی «ئادەم جیراسولە» بووە. ئاشکرایە کە ئەوە گریمانەیە و هیچیتر.

ئەم گریمانەیە، برەنیچە زۆر ناڕەحەت دەکا و دەڵێ: «من بیروڕای کەشیشی فوسایی لە برام دەپرسم.

دۆن پاولۆ هەوڵ دەدا لەم بڕیارە پەشیوانی کاتەوە، دەڵێ: «بۆ برات زەحمەت دەدەی

برەنیچە دەڵێ:

– من بۆ ئەو کارانە سەرم دێشێ. ئێمە کە بەفیداکاری زۆر ئامادەبووین یەکێ لە کەسانی بنەماڵەمان بۆ خوێندن بنێرین بۆ ئەوە بوو کە یەکی خوێندەوار لە بنەماڵەماندا هەبێ. ئەگەر لەم جۆرە کارانەشدا نەتوانین پرسی پێبکەین، فایدەی دەرس خوێندنی وی چ بووە؟

پاش ئەوەی برە نیچە دۆن پاولۆ بەجێدێڵێ، نامەیەکی خێرا بۆ دوکتۆر «نۆنزیو ساکا» دەنووسێ و تکای لێ دەکا چونکە پێویستی بەو هەیە وەک دۆست و وەک دوکتۆر بەخێرایی بێتە «فوسادی مارسی».

لەم کاتەدا بێ کارەکان کە کاتی خواردنیان هاتووە دێنە پێش میوانخانەی تورنسل و لەسەر کورسییەکان پاڵ دەکەون. ئەوانە پیاوە ئاقڵەکانن کە حەفتەیەکە ڕیشیان نەتاشیوە، تەنیا کراسیان لەبەرکردووە و سەر پێییان لەپێدایە و دوگمەی یەخە و شالواریان دانەخستووە. جگە لەوان لاوانیش هەن کە کاری جۆربەجۆریان هەیە. بەڵام هەموویان وەک سەرتاش دەچن. قژی سەریان چەورکردووە و دەلنگی شاڵواریان ڕێکوپێکە. لەنێو ئەم لاوانەدا زەلامێکی بەساڵاچوو کە وا دێتە بەرچاو وەک لۆتی دێهاتی ماسکی شانۆگەری لە دموچاوی خۆی دابێ بەسمێڵی چەخماخی و ڕیشی حیز و کڵاوێکی گەورە و لێوار بەرز، خەریکی وتاردانە. ئەم کابرایە بەڕاحەتی لەسەر چوار کورسی پاڵی داوەتەوە و لاقی خستوونە سەر کورسییەکی دیکە و هەرتک باسکی لێک بڵاوکردوون. کیژێکی جوان بەپێش موسافیرخانەدا تێدەپەڕێ. کابرا ڕاست دەبێتەوە و سڵاوێک لە کیژەکە دەکات و لە کاتێکا چاوەکانی دەتروسکێن و سمێڵی دەلەرزن و ددانان لێک دەدا، وەک بەرازی دەریایی پشوو دەدا. کیژەکە سوور هەڵدەگەڕێ و ڕێگای خۆی درێژە پێ دەدا. یەک لە لاوەکان دەڵێ: «رووخساری ئەم کیژە زۆر دێهاتییە.»

بەڵام لە ڕاستیدا دیارە کە کیژی ڕێبوار بەو کوڵمەی سوور و مەمکی قوت و سمتی خڕی ساخ و سلامەتە.. تێپەڕبوونی ئەم کیژە هەوەڵین ڕووداوی گرنگی بەیانی ئەم ڕۆژەیە. لە گۆشەی مەیدان هەتیوێکی شاگرد نانەوا ڕووداوی دووەم خەبەر دەدا. ئەوەش هاتنی کیژەکانی سەرۆکی ئیزگەی ڕێگای ئاسنە. لەپێش موسافیرخانەی تورنسل لاوان وەک ئەو سەر بازانەی کە بیانەوێ دابی ڕیزی نیزامی ئەنجام بدەن، بەڕیز ویستاون. دوو کیژی گەنج، ژیر، برۆ هەڵگرتوو، برۆ کەوانی، بەقژی بۆری کەمڕەنگی زێوینی و بەچاوەزەق و بەشێوەی ڕەوتی ماین بەوێدا تێدەپەڕن. بەم چەشنە ڕووداوی گرنگی بەیانی کۆتایی پێ دێت و وتووێژی پیاوان دەست پێ دەکات. تاریفکەری جوانیی گوندی بەڕەوانی دەست بەقسان دەکات و مەنتیقی خۆی لەسەر بناخەی پێک گرتنی بیفتەکی کاڵ و گۆشتی گای کوڵاو شێ دەکاتەوە.

دۆن پاولۆ لە برەنیچە دەپرسێ: «ئەو کابرایە کێیە؟»

برەنیچە لە وەڵامدا دەڵێ: ««ئەمە گەورەترین پارێزەری ئێمە، ئاغای «مارکۆ تولیوزابالیا» ناسراو بەزابالیۆنەیە.

ئەم ناوە لە گوێچکەی دۆن پاولۆدا بێگانە نییە. بۆیە دەپرسێ:

– ئەو سەردەمێک ڕێبەری سۆسیالیستە هەڵەشەکانی «ماکسیمالیست»ی ئەم ناوچەیە نەبووە.؟

– بۆ چی. خۆیەتی، بەڵام هەرچی بێت پیاوێکی زۆر باشە.

زابالیونە لە دەرگای موسافیرخانە چاوی بەقەشە دەکەوێ و خۆی پێ دەناسێنێ:

– بەندە زابالیا پارێزەری داواکان. شانازی بەدیدارت دەکەم. ببوورە ئێوە کەشیشی ناوچەن؟

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «کام ناوچە؟»

– ناوچەی ئوسقۆف نشین... ئەگەر ئەم پرسیارەم لە ئێوە کرد لەبەر ئەوەبوو دەمویست بزانم داخوا ئەوانەی کە بەبۆنەی چونوی سەربازی بۆ ژێر ئاڵا بانگ کراون کە بێن مەوعیزە بکەن، دیاریکراون یا نا و کامەشیان دێتە لای ئێمە.؟

دۆن پاولۆ وەڵام دەداتەوە:

– ئەوان تا چەند ڕۆژی دیکە دیاری دەکرێن. بەڵام من سەر بەقەشەنشینێکی دیکەم. قەشەنشینی «فراسکاتی»

دۆن پاولۆ لەوە کە خۆی بەم سەر و وەزعە لەبەرانبەر خەڵکێکدا دەبینێ کە لە سەردەمی منداڵییەوە سەبارەت بەو لە زمانی خاوەن مڵکان لەعنەت و نەفرین و لە زمانی فەقیرانیش تاریف و وەسفی بیستوە، کەمێک هەست بەداخ و ناڕەحەتی دەکا.

زابالیونە لە بواری ڕەوانی و پارێزەری و قسە زانی بەناوبانگ بوو. ڕۆژەکانی کۆبوونەوەی دادگا کە دەیانزانی زابالیونە قسان دەکات، دووکانەکانی کەوش فرۆشی و دارتاشی و بەرگدروون، بەجارێ خاڵی دەبوون. تەواوی ئەو کەسانەی توانیبایان بۆ بیستنی قسەکانی وی دەچوون و چەپڵەیان بۆ لێدەدا. نەتیجە گرتنەکانی وی ببوونە مەتەڵ و مەسەلە.

ئەو تاوانبارەی زابالیونە بەرگری لێ دەکرد ئەوەندە بۆ پارێزەری خۆی گرنگی قایل بوو، ئەوەندە لە خەمی مەحکووم بوونیدا نەبوو. ئەو لەگەڵ تێپەڕبوونی زەمان ببووە «ئورفە»(*)ی میللی پاش گۆڕانی ڕێژیم دەستەیەک سەربازبوون بەمەعموری گرتنی وی. بەڵام ئەو لەبەر هەیوانی باڵەخانەی خۆی بەوانی گوت: «ئەی هاونیشتمانانی من، ئەی ئەو کەسانەی خوێنیان لەگەڵ خوێنی من یەکە، ئەی برایان...» سەربازەکان پاش ئەوەی ماوەیەک گوێیان بۆ قسەکانی ڕاگرت، بێ ئەوەی بیگرن گەڕانەوە. پاشان دەستەیەک ژاندارمە هاتن بۆ گرتنی. ئەم دەستەیە خافڵاندیان و گرتیان. زاریان بەست و بردیانە زیندان. لە ڕێگادا زابالیونە بەئاماژە و بەحەرەکاتێکی کە دڵ بۆی دەبوو بەئاو دەپاڕاوە کە ئازادی بکەن. چاوە

(*) ئورفە (Orphee) گەورەترین مۆسیقاژەنی سەردەمی کەونارا کە بەبیستنی دەنگی وی دڕندەش بێ هۆش دەبوون و لەبەر پێیانی دەکەوتن. لە شەوی بووکهێنانی مار بەژنەکەیەوەدا و ئورفە چووە جهەندەم تا بەئاوازی خۆشی دڵی دێوەکانی جهەندەمی بێنێتە بەزەیی و ئەوانیش ژنەکەی بدەنەوە.

گەورەکانی وەک چاوی گا دەسوڕاند. هێندێ جار لە عاسمان و هێندێ جار لە زەوی داوای یارمەتی دەکرد. لە زاری بەستراوی کەف دەڕژا. ژاندارمە ئەمریان پێ کرا بوو تەماشای نەکەن. تەنانەت کاتی پرسیاریش پەڕۆیان لە زاری نەکردەوە. حوکمی لێ کرا بوو لە وەڵامی پرسیاری پۆلیسدا تەنیا بەئاماژە بەڵێ یا نا وەڵام بداتەوە. بۆ ئەو کارەی هیچ پێویست بەگوتن نەبوو. چونکە بەس بوو کە بەئاماژەی سەر وەڵام بداتەوە. بەڵام پاش چەند ڕۆژان بەدەستووری کاربەدەستانی بەرز ئازاد کرا. بەدوای ئەوەدا زابالیونە زەحمەتی زۆری کێشا تا وا بکا خەڵک وتار و قسەکانی ڕابردووی لەبیربەرنەوە. ڕیشی بزنانەی خۆی کە لە ساڵەکانی خوێندنی زانکۆدا بەشێوەی مازینی کورتی دەهێشتەوە، کردی بەڕیشێکی درێژی تۆپی بەشێوەی بالبو. بۆ ئەوەی قیافەیەکی بەسام و شەڕانی بدا بەخۆی، سمێلی جارانی کە لەبەر تەمبەڵی و گوێ پێنەدانی ئاشتیخوازانە و ئازادیخوازانە شۆڕی کردبوونەوە، وەریگێڕان بۆ سەرەوە، ئەم گۆڕانکارییە لەخۆیدا، بەرچاوترین و لە ئەنجامدا دەردەدارترین فیداکاری بوو کە وتاردەر و قسەزانی پێشوو بەناچاری ملی بۆ ڕاکێشا بوو.

بەڵام کێ دەتوانێ گشت فیداکارییە بچووکەکان و ڕۆژانەی دیکەی، وەک چاوپۆشی لە هزر و بیروباوەڕو هەڵسەنگاندنی وش گەل لە باسی دەوڵەت و مەجبور بوون بەپچڕاندنی پێوەندی لەگەڵ ئەو کەسانە کە لە بواری سیاسی گومانیان لەسەر بوو، بژمێرێ. ؟ بەهەق دەبێ قبوڵ بکەی کە زابالیونە تەواوی ئەم نییەت باشییە کە بۆ ئەم فیداکارییانە لەو چاوەڕوان دەکرا، لە خۆی نیشان دا. لەگەڵ ئەوەش هێشتا نەیتوانیوە ئابڕوو و ئیعتیبار بێنێتە دەست و لە تەشکیلاتی تازەدا هەمیشە دوور ڕاگیراوە.

ئەو شتەی لەم ساڵانەی دواییدا زۆر ئازاری داوە ئەوە بووە کە مەجبوور بەبێ دەنگی بووە. ئەویش لە کاتێکدا کە دەرفەتی هەبووە ڕووحی حەشیمەت بهارۆژێنێ و بیگەیێنێتە پلەی ڕووداوەکانی ڕۆژانە. بەم جۆرە هەڵکەوتێکی وا گەورەی لە کیس چووە و بۆتە دەردێکی مەزن.

دۆن پاولۆ دەستبەجێ دەکەوێتە ئەم فیکرە کە دەتوانێ گوێ نەداتێ و ژیرانە هێندێ پرسیار لە پارێزەری داوایان بکات لەم بارەوە کە داخوا هێشتا لە دەشتی فۆچینۆ کەسانی سۆسیالیست پەیدا دەبن یا نا و پێی دەڵێ:

– ئەگەر لە ناوچەی قەشەنشینی من خزمەتێکم بۆ تۆ لە دەست دێت، بڵێ تا بەگیان ئەنجامی بدەم.

کەمی مابوو زابالیونە قەشە ماچ بکا. بەئاهەنگێکی پاڕانەوە دەڵێ: «ئەو شانازیەم بدەیە کە نانی نیوەڕۆ لە ماڵی من بخۆی.»

دۆن پاولۆ لەپێشدا خۆ دەگرێ. بەڵام لە ئاخردا قبوڵ دەکات. بۆ ماڵی زابالیونە لەپێشدا دەبێ بەبەشی کۆنی گوندیدا بڕۆی کە تێکەڵاوێکە لە کوچە و کۆڵانی تەنگ و تاریک و وێران کە بەناوی پیرۆزەکانی ناوچەیی ناونراون و بەمەیدانی بچووک و بێ دەنگ، دەورەدراو بەخانووی نەوی کە بەردی سەر دەرانەیان لەگەڵ تێپەڕبوونی زەمان ڕەش هەڵاتوون، تێپەڕی. لەپشتی پەنجەرەکان کە گوڵەکانی شەمدان و بادراویان بینەر دەخاتەوە یادی پەرژینەکانی پاراستن، کیژانی سەر بەبنەماڵە ڕەسەنەکان لە کەمین دانیشتوون و ئاخ هەڵدەکێشن. زابالیونە لە کاتێکدا کە چاودەگێڕێ و ددانان نیشان دەدا بەحەرەکەتێ

بەرچاو ناویان دێنێ و سڵاویان لێ دەکات. پاش بەشی کۆنی ئاوایی، ئێستا بەشی تازە دروست کراو کە پاش بوومەلەرزە بەشێوەی شارەکانی پارکدار دروست کراوە دەردەکەوێ. کۆڵان و شەقامەکانی بەگوێرەی پێداویستی ناوچە زۆر بەرین و ماڵەکان بەشکڵی ویلای کوێستانی بەپەنجەرەی سەوزی تازە ڕەنگ کراو دروست کراون. ناوی کوچە و شەقام و مەیدانەکان بەشانازی مێژووی تازە ناودێرکراون. وەک دەڵێی ناسێنەری ڕووداوی گرنگی مێژوویین. لەپێش خانووەکان، لەسەر حەوزەکانی فوارە. لەسەر دارەکان و لە نەردەی باخەکان دروشمی قارەمانانە سەر بەحزبی دەسەڵاتدار بەخەڵوز و یا قەتران و یا گێچ و یا بەڕەنگی جیاواز نووسراون. لە هێندێ شوێن لە دار و یا لە بەرد هەڵکەنراون و یا بەقەڵایی داڕێژراون. لە پێش ماڵی زابالیونە دەستەیەک وەستا و فەعلە بەنردوە نانێکەوە چەقۆ بەدەست لەسەر زەوی دانیشتوون و پێخۆری نانەکەیان بیباری سەوز و سوورە. دیوارێک لە دەوری ماڵەکە کێشراوە و بوتڵێکی شکاویان تێچەقاندوە. تێلی دڕویان بەدەوری باخچەکاندا کێشاوە، کابرایەک لەنێو باخچە لەسەر زیخ ئەژنۆی داداوە و دەورەی باخچەیەک پاک دەکاتەوە کە گوڵەکانی دیاردەی ئاڵای سێ ڕەنگی ئیتاڵیان.

زابالیونە دەڵێ: «من گوڵەکانم خۆش دەوێ. هێندێ شت هەن کە تەنیا گوڵ دەتوانن دەریان بخەن.

ژنێکی بەئەدەب، بەژن و باڵابەرز و باریک کە ژنی زابالیونەیە بەقژی ڕەشی بادراو لە دەرگا دەردەکەوێ. مێردەکەی پێی دەڵێ: «دەستی جەنابی قەشە ماچ کە و بەتەنیا بەجێمان بێڵە.»

ژنی بەفیز دەستی قەشە ماچ دەکا و دەڕواتە دەر. پاشان لە داڵانی خانووو سێ کیژی گەنج بەلیباسی قاوەیی تاریک دێنە پێش. هەرسێکیان لاواز و ڕەنگ پەڕیون و وەک کرم وان. مرۆڤ دەخەنە بیری سێ نەمام کە لە سارداودا شین بووبن. ئەوانە کیژی زابالیونەن.

باوک دووپاتی دەکاتەوە: «دەستی جەنابی قەشە ماچ بکەن و تەنیا بەجێمان بێڵن.»

کیژانی گەنج دەستی قەشە ماچ دەکەن و بەنیشانەی ڕێزگرتن ئەژنۆ دەچەمێنن و دەڕۆنە دەرێ.

لە ژووری نانخواردن بوفەیەکی گەورە لە داری گوێز دانراوە کە پڕە لە میوەی جوان و گۆزەی شەڕاب و مورەبا. لەسەر داری بوفە کە ئەم نووسراوەی قارەمانی هەڵکەنراوە. (Dulce et decorum est propatnia mori) یانی چەندە شیرین و جێگای شانازییە مردن بۆ نیشتمان.

زابالیونە دەڵێ: «من بەهەڵکەوت ئەم بوفەیەم وەگیرخست، بەڵام نووسراوەکە خۆم داومە هەڵیان کەندوە. دیارە جەنابت تێدەگەی کە ئینسان ناتوانی تەنیا بەنان بژی.

لە ڕاستیدا هێشتا لەسەر سفرە دانەنیشتوون کە «پاستا ئاچیوتا»(*) دێنن. زابالیونە بەدەنگی بەرز ئیشتیای لە ڕادەبەدەری خۆی بەژنەکان ڕادەگەیێنێ کە لە متبەق دانیشتوون. ڕوومەتی سوور هەڵدەگەڕێن، چاوەکانی لە خۆشیان دەدرەوشێن و جاروبار سمێڵە ئەستوورەکانی بەسەری قامکان بادەدا.

(*) مەبەست ئەلخ ئەلخ موسولینی پێشەوای فاشیستی ئیتاڵیایە. کە بۆ گاڵتە پاش گەلێک نازناو و نیشان ناویان لە « ئەلخ ئەلخ»دا کورت کردۆتەوە. نووسەر لەم کتێبەدا ناوی موسولێنی بەئەلخ ئەلخ دێنێ.

ڕاست وەک منداڵێکی گەورە و نەوسن و کوڵمە سوور دەسڕەی سفرە لە ملی گرێ دەدا. بەئاهەنگێکی گەرم و خالیسانە کە نیشانەی خاسیەتی ساکار و بێ عەیبی وەرزێرییە لەگەڵ قەشە قسان دەکات و بەنێوچاوان تێکنانێکی کە لاوان بەکەم دەگرێ دەڵێ: «لاوەکانی ئیمڕۆ لە دابوڕەسمی خواردن بێ ئاگان هەر بۆیەش خەراپن» قەشە لێی زیاد دەکا: دابونەریتی پێشینان وردە وردە دێ لەبەین دەچێ.

لەگەڵ ئەوەش زابالیونە لە نرخە مەعنەوییەکان خافڵ نییە و لە درێژەی قسەکەی دەڵێ:

– من کیژەکانی خۆم هەموو یەکشەمۆیان دەنێرمە نوێژی مەسح. ئەگەر باوەڕ ناکەی دەتوانی لە دۆن جیراسولەی کەشیشی فوسا بپرسە. بەڕاستی ئەگەر ژن لغاوی مەزهەبی نەبایە چ دەبوو؟

لەم ناوەدا ژنەکان لە ئاشپەزخانە خەریکن نان دەخۆن. دۆن پاولۆ کە دەبینێ زابالیونە بەچ ئیشتیا و تەمایەک لەپێشدا چەنگاڵ دەسپاگیتی ڕادەکا و لێکی دەهاڵێنێ و دەزاری ڕادەکا سەری سوڕدەمێنێ و لە دڵی خۆیدا دەڵێ: «کابرا دەخنکێ.» بەڵام بێ گومان زاری زابالیونە، زاری پارێزەرێکی شازە.

قەشە لە مەبەستی دیداری خۆی خافڵ نییە و قسە دەباتە سەر یەکێتییەکانی وەرزێری کە دەوڵەت هەڵیوەشاندونەوە و دەڵێ:

– بەر لە پێکهاتنی دەوڵەتی ئێستا من تەشکیلاتی وەرزێرانی کاتۆلیکم پێکهێنابوو. پاشان تەشکیلاتی ئێمەیان هەڵوەشاندەوە. واتە وەزعی ئێمە و ئێوە وێک دەچێ. ئێستا لەم ناوچەیە وەزعی رووحی و فیکری سۆسیالیستەکانی ئەندامی سەندیکا چۆنە؟

زابالیونە لەپڕ خۆ کۆدەکاتەوە، قیافەیەکی جیددی بەخۆوە دەگرێ. دەست لە خواردن هەڵدەگرێ، لیوانەکەی پڕ دەکا، دەیخواتەوە، دانەکانی دەکۆڵێتەوە. جارێکی دیکەش لیوانەکە پڕ دەکاتەوە و پێی دادەکات.

دۆن پاولۆ بۆ ئەوەی میوانداری خۆی وەزمان بێنێ و هەرچی بەخەیاڵی دادێت لە بارەی وەزعی قەشەنشینی فراسکاتی دەیهۆنێتەوە. ئاخرەکەی زابالیونە دێتە زمان و دەڵێ:

– واقعییەتی ڕەسمی ئەوەیە کە لەپێشدا بەڵشەویزم لێرە حکومەتی دەکرد. دیارە ئایین و ئەخلاق و خاوەن ملکی خسوسی لەژێر پێ نرا بوو. پاشان «ئەلخ ئەلخ» ١ سەری هەڵدا. ئایین و ئەخلاق و خاوەن مڵکیەتی گەڕانەوە شوێنی خۆیان.

دۆن پاولۆ بەهەوایەکی پڕ لە تایبەتمەندی دەڵێ:

– ئێستا ئێمە نە لە مەیدانی گشتین و نە لەسەر میمبەری کەنیسە. بەڵکو تەنیا خۆمانین. واقعییەتی ڕسمی هەموومان دەیزانین. بەڵام واقعییەتی غەیرە ڕەسمی کامەیە،؟

زابالیونە دەڵێ:

– واقعیەتی غەیرە ڕەسمیش ئەوەیە کە لێرە برسیەتی و نەزانی زاڵ بوو. فەقیرەکان وردە وردە لە یەکێتییەکانی وەرزێریدا کۆدەبوونەوە.کە لەپڕ ئەلخ ئەلخ پەیدا بوو، یەکێتییەکانی تێکدا، بەڵام برسیەتی نەک هەر لەبەین نەبرد بەڵکو لەو ماوەیەدا زیاتریش بووە.

قەشە دەپرسێ: «ئەندامی پێشووی یەکێتییەکان ئێستا چ دەکەن؟» ئەمە خاڵێکە پتر لە هەموو شت بۆ قەشە بۆتە گرێ.

زابالیونە وەڵام دەداتەوە: «بەڕەسمی وەهایە کە هەموویان سەرلەنوێ هاتبنەوە دنیا. لەمەودوا لە سایەی ئەلخ ئەلخ ژیانێکی تازەیان دەبێ. پیاوێک کە تەڕ و تازەی و شادی بەنیشتمان بەخشیووە.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «بێ گومان بەغەیرە ڕەسمی هەر سۆسیالیست ماونەوە.؟»

ئیدیعای وا پێوەنانە. وەرزێرەکان بۆیە چووبوونە نێو یەکێتییەکان کە نەختە ئەمنییەتێکیان هەبێ. سۆسیالیزم لە زەینی واندا ئەو نەختە ئەمنییەتە بوو. بۆ خەڵکێکی زۆریش لەوان، سۆسیالیزم بەمانای کارکردن و تەندور و سک تێرکردن بوو. بەڵێ، کارکردن و ئاسوودە نوستن، بێ خەیال لە خەم خواردنی دوارۆژ. لە ناوەندی یەکێتییەکانی فوسا لە پەنا عەکسی مارکسی ڕیشدار، عەکسێکی عیسا مەسیحیش هەبوو کە کراسێکی سووری لەبەردا بوو. ئێوارەی ڕۆژەکانی شەمۆ وەرزێرەکان دەهاتنە یەکێتی و سروودی «ڕابن ئەی برایان ئەی هاوڕێیان»یان دەخوێندەوە. ڕۆژەکای یەکشەمۆ دەچوونە نوێژی مەسح و بۆ ئاوازی دوعا «ئامین»یان دەگوت. کاری دایمی سەرۆکێکی سۆسیالیست ئەوەبوو کە نامەی ڕاسپاردن بۆ ئەمەلاو لا بنووسێ. ئێستاش هەمان بەزمە بەم فەرقە کە ڕاسپاردەی نامەکان سەرۆکی حزبی دەوڵەتی یا قەشە دەینووسێ. ئێستا ئیتر ڕاسپاردەی نامەکانی من نرخیان نییە هەر لەبەر ئەوەش وەرزێرەکان کاریان بەمن نەماوە.

– ئەو دەمیش کەس سۆسیالیستی ڕاستەقینە نەبوو.

زابالیونە دەڵێ:

– تاقە سۆسیالیستی ڕاستەقینە من بووم. دیارە لەنێو وەرزێرانی سەر بەیەکێتییەکان کەسانێک هەبوون کە لەوانیتر وریاتر بوون و بزووتنەوەی زیندووکردنەوەی موسولینی بەتایبەت کاری بەو تیپە بوو. ڕۆژی نۆزدەی ژانویەی ١٩٢٣ (نازانم بۆچی ئەم تاریخە لە زەینمدا ماوەتەوە و نایەوێ لە مێشکم بچێتەدەر) دەستەیەک لە سەربازانی ڕیفورمیست لە «ڕیوی زوندولی» ماڵی وەرزێری سەرۆکی یەکێتییان داگیر کرد، دەست و لاقیان بەست و تەواوی دەستەی سەربازان کە ٢٢ کەس بوون دەستدرێژییان بۆ ژنەکەی کرد. ئەم کارە لە سەعات یازدەی شەو تا دووی بەیانی درێژەی کێشا. دیارە ئەوە ڕووداوێکی بەتەواوی ساکار بوو. ئەو دەم چەند کەس لە وەرزێران بۆ فەرانسە و یا ئەمریکا پەنایان برد. بەڵام خەڵکێکی زۆر کە نەختە ئەمنییەتێکیان لە ئەندامەتی یەکێتی وەرزێراندا دۆزیبوو، ئێستا لە یەکێتییەکانی پیشەیی (شیرکەتەکانی دەوڵەتی)دا دۆزیبیانەوە. ئیمڕۆ ناوی ڕەسمی ئەوان ئیتر وەرزێر نییە، بەڵکو خاوەن گوندە.

دۆن پاولۆ بەژیری دەپرسێ:

– لەگەڵ ئەوەش هێشتا دەبێ خەڵکی موخالیف مابن. ئەگەر وەزع خەراپتر بووە بێ گومان دەبێ چەند کەسێک هەبن کە هێشتا سەردەمی یەکێتییەکانی کە لەوێدا کرێکاران لانی کەم دەیانتوانی لە مافی

خۆیان بەرگری بکەن، لەبیر نەبردۆتەوە.

زابالیونە دان پێدادەنێ کە:

– بەینی خۆمان بێ، منیش سۆسیالیسمم پێ خۆش بوو. هەروەک ژنیشم خۆش دەوێن. من باشترین وتارەکانی تەمەنی خۆم لە بارەی سۆسیالیسمەوە داوە. دیارە لەبەینی خۆمان دەرنەچێ، من بەغەیرە ڕەسمی ئەم مەسەلەیەت عەرز دەکەم. لەم باسە تێپەڕین دەبێ بڵێم کە هەرچی موسولێنی تێیدا سەرکەوتووە، بەڕاستی نیشانەیەک بووە لە کەرەمی خودا.

دۆن پاولۆ دەڵێ: «پێت وا نییە کە پێویستە مرۆڤ هێندێ جار شارەزای فیداکاریش بێت؟»

زابالیونە بەدەنگی بەرز دەڵێ:

– فیداکاری! چەندە وشەیەکی جوانە! فۆدس کسری شتێکە لە ئایینی مەسیحیەت کە من پێم باشە. ئەوەی مارکسیزمی خەراپ کردووە، هەمان لایەنی مادیگەرییە.

دۆن پاولۆ نازانێ زابالیونە ئەم قسانە بەجیددی دەکات یا، نا

پارێزەر قسەکان درێژەپێدەدا:

– من باش دەزانم سۆسیالیستی ئەوتۆ هەن کە نان و کار و ئاسایشی خۆیان فیدا کردووە. بەڵام تەواوی ئەوانە لەبەرانبەر ئەوەدا کە من فیدام کردووە، هیچە. من شتێکی بەرزتر و بەنرخترم فیدا کردووە، ئەوەش فیکرە. فیداکاری مەعنەوی یەکجار لە فیداکاری مادی بەنرخترە. بەڵام کێ دەتوانێ لە ڕاستیدا زیاتر لە قەشەیەک نرخی فیداکاری مەعنەوی بزانێ.؟

دۆن پاولۆ لەژێر لێوانەوە دەڵێ: تۆ قارەمانی!

زابالیونە لە وەڵامدا دەڵێ:

– قارەمانێکی نەناسراو. پاش دوازدە ساڵ ئیرادەتی پاک و خالیس بەموسولێنی، ئیمڕۆ هێشتا بەچاوی کەسێکی گومانلێکراو سەیری من دەکەن. تازە بەهەزار زەحمەت توانیومە ببمە ئەندامی ئیفتخاری بێ جیرە و مواجبی ئەنجوومەنی ئێستای شار. کاریشم لەو ئەنجوومەنەدا ڕاستکردنەوەی نووسینەکانە. شاردار کە بەڕەسمی بڵێمەتە و منیش بەغەیرە ڕەسمی ئەحمەقێک زیاتر نیم. منی کردۆتە مەعموور کە فەرمان و نووسراوەکانی وی لە ڕوانگەی ڕێزمانەوە چاک بکەم. ئێستاکە نووسین نازانێ سەری بخوا، نازانێ قسانیش بکات. ناتوانێ وتار بدات. لەکاتێکا کاتی وا دێتە پێش کە دەبێ ئەو قسە بکات.

نان خوراوە. ئێستا بۆ قاوەخواردنە و دەچنە ساڵۆنی میوانداری. پەردەی ڕەنگ ئابییان بەپەنجەرانەوە هەڵاوەسیوە. قەفەسەکانی دیوار پڕن لە کتێبی تۆزگرتوو. سێ عەکسی لە قاپگیراوی گەورە بەلق و گەڵای شانازی ڕازاونەوە. یەکیان لە مازینی بەقیافەیەکی گرژ، یەکیان لە گاریباڵدی بەکراسی سوور و یەکیشیان لە موسولینی لە دیوار دراون.

عەکسی زەرد و کۆن لەسەر مێز بەرچاو دەکەون. سەندەڵی ڕەحەتی لە حەسیر کە بەڕەنگی سەوز ڕەنگ

کراون بۆ سووڕان و نوستنی دوای نانخواردن لە ساڵۆن داندراون.

ڕاست لە کاتی قاوە خواردنەوەدا، چەند کەس لە میوانانی ڕۆژانەی زابالیونە وەژوور دەکەون. ئەوانە بریتین لە فەرماندەی گاردی شار و «دۆن جنزیو» ئەندامی دارایی و «دۆن سنو فونتە»ی دەرمانفرۆش. فەرماندە لیباسی نیزامی پڕ لە زەرق و بەرقی ژەنراڵەکانی پێش شەڕی لەبەردایە.

دۆن پاولۆ دەپرسێ: «چەند کەس لەژێر فەرمانی تۆدا هەن؟»

– ئێستا تەنیا یەک نەفەر. دیارە ئاگاداری کە ئەم بەشە فەقیرە و زۆر بەکاوەخۆ پەرەدەستێنێ.

دۆن سنو فونتە زەلامێکی خۆش قیافەیە. بەسمێڵەکانی وەک شا هەمبرتی یەکەم و، قژەکانی بەشێوەی ماسکاگنی و، خاڵێکیشی لەسەر گۆنەیە و دەڵێ:

– پایە بەرز، من بەغیرەتەوە دڵنیایت دەدەمێ کە هەموو یەکشەمۆیان ژنەکەم بۆ نوێژی مەسح دەنێرم. ئەگەر بڕوا ناکەی دەتوانی لە «جیراسولە»ی قەشە بپرسی. بەبڕوای من مەزهەب بۆ ژنان وەک خوێ بۆ گۆشتی بەراز وایە و تەڕ و تازەیییان دەپارێزێ.

«دۆن جنزیو»ش قژەکانی خۆی بەسەلیقەیەکی تەواو ڕۆن و شانەی لێداوە و ئەویش ژنەکەی بۆ نوێژی مەسح دەنێرێ.

دۆن پاولۆ نەخشێکی کە ڕیش و سمێڵ و شێوەی ڕازاندنەوەی مووی سەر لەجیا نیشاندانی چینی ڕووناکبیر و خوێندەوار لەگەڵ وەرزێر و خاوەن ملک یاری دەکات بەسەرسوڕمانەوە چاو لێ دەکات. ئەوەش تێدەگا کە بۆچی لە زاراوی ناوچەییدا چینەکان بەوشەی «ڕەگەز» دیاری دەکەن. بۆ نموونە: ڕەگەزی وەرزێران، ڕەگەزی پیشەوەران، ڕەگەزی خاوەن ملکان. کوڕی وردە مالیک کە خوێندنی خۆی تەواو دەکا و پاشان بەناچاری دەبێتە کارمەندی دەوڵەت و یا خزمەتکاری ناوچە، خێرا هەوڵ دەدا لەبیر خەڵکی بەرێتەوە کە لە ڕەگەزی وەرزێرانە و مووی سەری بەشێوەی کارمەندان دەتاشێ. ئەو دەم ئەگەر شێوەی قسەکردن و چاوگێڕان و برۆ هەڵتەکاندن و لغاوە بزاوتن و سیغار کێشانیش لە شێوەی مووی سەرچاککردن زیاد بکەن، ئەو دەم پێویست ناکا زۆر بیر لەوە بکەینەوە کە مرۆڤ لەگەڵ پارێزەر و دەرمانفرۆش و یا کارمەندی دەوڵەت تەرەفە و خۆی لە سەکۆی شانۆدا دەبینێ.

زابالیونو دەپرسێ: «باشە، ئاغایان خەبەر چییە؟»

سنوفەنتە دەڵێ:

– ئەم خەبەرە لەنێو بارمتە دانەرانی گوندنشین بۆتە قاو کە بانک لە حاڵی نابووتی و داخستن دایە. من دۆن پاسکاڵ کولامارتینی پیتراسکاییم چاوپێکەوت کە وەک شێتانی لێ هاتبوو. فەقیرە هەرچی لە جیازی ژنی ئەحمەقی بۆی مابۆوە لە بانکی دانا بوو هێشتا نەیدەزانی کە وەزعی بانک لە قەیراندایە.

زابالیونە دەڵێ:

– پێشتر کاتێ بانک وەر شکست دەبوو کار دەگەیشتە دادگا. بەڵام ئیمڕۆ مەسەلەکان لە بنەماڵەکاندا جێبەجێ دەکرێن. دیارە لە بنەماڵەی ئەلخ ئەلخدا.